

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי ממצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.1 בבלי מגילה ב

בבלי מגילה ב,א / משנה. מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר, כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. כיצד? חל להיות ארבעה עשר בשני - כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי - כפרים מקדימין ליום הכניסה (יום ב בשבוע ותאריכו יב או יג באדר), ועיירות גדולות קורין בו ביום (יד אדר), ומוקפות חומה למחר (טו אדר). חל להיות בחמישי - כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות ערב שבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה (יום ה בשבוע ותאריכו יג אדר), ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת - כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה (יום ה בשבוע ותאריכו יב אדר), ומוקפות חומה למחר (יום א בשבוע ותאריכו טו אדר). חל להיות אחר השבת (יום א בשבוע ותאריכו יד אדר) - כפרים מקדימין ליום הכניסה (יום ה בשבוע ותאריכו יא אדר), ועיירות גדולות קורין בו ביום (יום א בשבוע ותאריכו יד אדר), ומוקפות חומה למחר (יום ב בשבוע ותאריכו טו אדר).

גמרא. מגילה נקראת באחד עשר. מנלן? - מנלן? כדבעינן למימר לקמן: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומוזון לאחיהם שבכרכים! - אגן הכי קאמרינן: מכדי, כולהו אנשי כנסת הגדולה תקנינהו, דאי סלקא דעתך אנשי כנסת הגדולה ארבעה עשר וחמשה עשר תקון - אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינא אנשי כנסת הגדולה? והתנן: אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין, אלא פשיטא - כולהו אנשי כנסת הגדולה תקינו, היכא רמיזא? - אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן: אמר קרא (אסתר ט, לא) **לְקַיֵּם אֶת-יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם** - זמנים הרבה תקנו להם. - האי מיבעיא ליה לגופיה! - אם כן לימא קרא זמן, מאי זמניהם - זמנים טובא. - ואכתי מיבעי ליה: זמנו של זה לא כזמנו של זה! - אם כן לימא קרא זמנם, מאי זמניהם - שמעת מינה כולהו. - אימא: זמנים טובא! - (אסתר ט, לא) **זְמַנֵּיהֶם** דומיא (אסתר ט, כז) ד-**זְמַנָּם**, מה זמנם תרי - אף זמניהם תרי. (אחרי הברור שיש להוסיף שני ימים הגמרא מנסה לברר מיהם) - ואימא תריסר ותליסר! - כדאמר רב שמואל בר יצחק: שלשה עשר זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבויה. הא נמי שלשה עשר זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויה. - ואימא שיתסר ושיבסר! - (אסתר ט, כז) **וְלֹא יַעֲבֹר** כתיב. ורבי שמואל בר נחמני אמר: אמר קרא (אסתר ט, כב) **כִּימִים אֲשֶׁר-נָחוּ בָהֶם הַיהוּדִים**, ימים **כִּימִים** - לרבות אחד עשר ושנים עשר. - ואימא תריסר ותליסר! - אמר רב שמואל בר יצחק: שלשה עשר זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבויה. - ואימא שיתסר ושיבסר! - ולא יעבור כתיב. רבי שמואל בר נחמני מאי טעמא לא אמר מבזמניהם? - זמן זמנם זמניהם לא משמע ליה (לא דורש רבוי). ורב שמן בר אבא, מאי טעמא לא אמר מכימים? - אמר לך: ההוא לדורות הוא דכתיב.

מגילת אסתר ט, כב: כִּימִים אֲשֶׁר-נָחוּ בָהֶם הַיהוּדִים מֵאִיבֵיהֶם וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבָל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֵּה וּשְׂמִחָה וּמְשָׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְנוֹת לְאֶבְיָתָיִם:

מגילת אסתר ט, כז:

קִיָּמוּ וְקִבְּלוּ הַיהוּדִים וְעָלִיהֶם וְעַל-זָרְעָם וְעַל-כָּל-הַנְּלָגִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לָהֶּן עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכִזְמֵנָם כָּל-שְׁנֵי יָמֵיהֶם:

מגילת אסתר ט, לא: לְקַיֵּם אֶת-יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קָיָם עֲלֵיהֶם מִרְדְּכָי הַיהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיָּמוּ עַל-נַפְשָׁם וְעַל-זָרְעָם דְּבָרֵי הַצּוּמֹת וְעַקְתָּם:

(אסתר ט, כב) **כִּימִים** - רביע, אפשר מרמז לגמרא הבאה

(אסתר ט, לא) **בְּזִמְנֵיהֶם** - רביע, אפשר מרמז לגמרא הבאה

ירושלמי מגילה פ"א ה"א ימי יא יב יד טו, אבל יג רק מפני שקוראים לפניו ואחריו

בבלי מגילה ב,א יג אדר עיקר הנס, יום קהילה שעמדו בצום ועל-כן זכו להיושע ויא יב יד טו מתרבים מ-יג הכפריים מקדימים ליום הכניסה ולכן יא יב יג יד, לכאורה אם יום הכניסה ב-טו בעיר חומה היו צריכים לקרוא אז, אבל ההלכה היא שאם טו חל ביום חמישי יקדימו ליום ב' היינו יב באדר.

- טט - מה כפריים הסמוכים לעיר חומה עד מיל קוראים בטו אדר.
- **ארבעה טורים אר"ח סי' תרפח הלכות מגילה, סע' ב** וכן הכפרים הסמוכים להם אפילו אינם נראים וגו'
- פירש בספר **בית חדש אר"ח סימן תרפח אות ב** ד"ה ועוד (הראשון) וגו' ... ובספר **צידה לדרך** (כלל שביעי מאמר רביעי פ"ד ד"ה אע"פ) כתב בהדיא בזה הלשון "וכן כפרים הסמוכים לה אפילו אינן נראין או שנראין עמה אפילו הם רחוקים והוא שלא יהו יותר רחוקים ממיל" עכ"ל:

(אסתר ט, לא) **אֶת-יָמֵי** - תלישא-קטנה, בתפקיד שיעור כלל הימים מספר הימים הראויים לקריאת מגילה, המרמז בתבנית הטעמים קדמא ואולא של **הַפָּרִים הָאֵלֶּה** - המלמדים על כעין כלל ימים ותומך בנאמר ב-**ירושלמי מגילה פ"א ה"ד** תני בשם רבי נתן (הבבלי) כל החדש כשר לקריאת המגילה מה טעמא (אסתר ט, כב) **וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה** וגו' אמר רבי חלבו ובלבד עד טו, מוגבל ע"פ המלים (אסתר ט, ז) **וְלֹא יַעֲבֹר** עד ועד בכלל לטו באדר.

ש"ע אר"ח סי' תרפח סע' ז (באר הגולה מוסיף ...וכן איתא בירושלמי וגו') המפרש בים והיוצא בשיירה ואינו מוצא מגילה להוליק עמו יקראנה ביג או ביב או ביא בלא ברכה ואי אפשר לו להמתין עד הימים הללו, יש אומרים שקורא אפילו מתחילת החדש. **תורה תמימה אסתר פ"ט הערה יז** כגון המפרש והיוצא בשיירה ואינו מוצא מגילה להוביל עמו, ומיהו אם אח"כ נודמן לו מגילה חוזר וקורא ב"ד:

יש הנהגים לא לומר תחנון בימים טז יז מן ההוה אינא של הגמרא ואימא שיתסר ושיבסר!

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרקא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; זרקא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשאא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

מגילת אסתר ט, יט:

על-פֶּן הַיְהוּדִים הַפְּרוּזִים הַפְּרֻזִים הַיִּשְׁבִּיִּם בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת

עֲשִׂים אֶת יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שְׁמִינִי וּמִשְׁתָּה יוֹם טוֹב וּמְשָׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: ט

בבלי מגילה ב,ב מתניתין דלא כי האי תנא, דתנאי, רבי יהושע בן קרחה אומר: כרכין המוקפין חומה מימות אחשוורוש קורין בחמשה עשר. מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה? – כי שושן, מה שושן מוקפת חומה מימות אחשוורוש וקורין בחמשה עשר – אף כל שמוקפת חומה מימות אחשוורוש קורין בחמשה עשר. ותנא דידן מאי טעמא? – לייף פרוזי פרוזי, כתיב הכא (אסתר ט, יט) **על-פֶּן הַיְהוּדִים הַפְּרוּזִים הַפְּרֻזִים**, וכתיב התם (דברים ג), **לבד מערי הפרזי הרבה מאד, מה להלן (בדב' ג) מוקפת חומה מימות יהושע בן נון – אף כאן (באסתר ט, יט) מוקפת חומה מימות יהושע בן נון.**

חידושי הריטב"א מגילה ב,ב ותנא דידן מ"ט לייף פרוזים פרוזים. גרסינן בירושלמי מגילת אסתר ניתנה לידרש. ומסתברא לי דלאו למימרא דגמר פרוזים פרוזים בגזירה שוה דהא ליכא למימר דנעביד ג"ש מדאורייתא למגילה, אלא לומר שניתנה לידרש ללמוד מלישנא שמשמעות לשון פרוזים דמגילה (ל) [כ] פרוזים דאורייתא והוכחת לשון בעלמא הוא.

על-פֶּן הַיְהוּדִים הַפְּרֻזִים – גרשיים מונח רביעי, והיות וכתוב גם **הַיִּשְׁבִּיִּם בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת** – כעין שני פרטים, לכן הדרשה עשויה להיות כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו. הפרוזים הם אננם הרוב אבל יצא ללמד עליהם בלבד שהם עושים באחד מיא, יב, יג או יד. **הַיִּשְׁבִּיִּם בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת** – זרקא מונח סגול, בתפקיד גריעה מפרוזים את עשיית הפורים ב-טו אדר. הגמרא (מגילה ב,ב) למדה בכעין גזרה שוה פרוזי פרוזי את המסקנה ההפוכה לגבי עשיית פורים ב-טו אדר. הפרוזי שב-(בדב' ג) הוא ההיפך מה-מוקפת חומה מימות יהושע בן נון – אף כאן הפרוזי שב-(באסתר ט, יט) הוא ההיפך מה-מוקפת חומה מימות יהושע בן נון

עֲשִׂים – רביעי, ארבע מצוות ביום פורים: שנים הכתובים בפסוק (ט, יט): (א) **שְׁמִינִי וּמִשְׁתָּה יוֹם טוֹב** (ב) **וּמְשָׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ**; שנים הנלמדים מפסוקים אחרים: (ג) קריאת מגילה (ד) מתנות אביונים

אי בעית אימא **עֲשִׂים** – רביעי, רמז שהנאמר בהמשך הפסוק הוא ארבע מעשים – הלכות, שמגלים את מהות יום פורים: (א) **שְׁמִינִי וּמִשְׁתָּה יוֹם טוֹב** (א) **וּמְשָׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ** אפשר כי **שְׁמִינִי וּמִשְׁתָּה יוֹם טוֹב** – מרכא טפחא, יתור לרבות לרמז למה שכתב **חתן סופר – שו"ת שמואל ארנפלד סימן עו, ... אבל ברמ"א מובא המנהג שנוהגין להתחיל בערב (מ"ד ל"ט"ו) ועיקר הסעודה היא ליל ט"ו ... (זכר) ליום סעודתו ושמחתו של (מילת) מרע"ה**

מגילת אסתר ט, כא: לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לַהֲנוֹת עֲשִׂים אֶת יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם-חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה: לַהֲנוֹת עֲשִׂים - מונח רביעי – ארבע מצוות היום ואיסור מספד ותענית, ראה (ט, יט, כז)

יוֹם – מונח לפני תבנית מרמז על כעין מספר פעמים של התבנית **אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם-חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ** **אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מוציא הכתוב מפשטו, וטעם זקף-קטן במלת **אֲדָר** ירמז לשני חדשי אדר בשנה מעוברת שלכך בא הכתוב **בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה**, או **בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה** מלמד על שנה מעוברת, תבנית טעמי הכתוב **אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, תרמז ללמוד הכתוב כפשוטו למצוות ימי הפורים באדר ב' ושלא כפשוטו למצוות ימי הפורים באדר א' וטעם זקף-קטן במלת **אֲדָר** ירמז לאיסור שני דברים הספד ותענית ב"ד וט"ו אדר א'.

סיכום חידושי החת"ם סופר השלם על הש"ס, מועד ד (מגילה ו,ב), במגילת תענית מנויים ימים בשנה אסורים בתענית והספד. ימים בחודש אדר, שאינם ימי פורים נאסרים מכך שנכתבו במגילת תענית, ולא מתקנת מרדכי ואסתר, וימים י"ד וט"ו הכתובים גם כן במגילת תענית נאסרו מפני שהם ימי פורים. כאשר השנה מעוברת כל הכתוב במגילת תענית אסור בשני החדשים. במגילת תענית הזכירו יום י"ד ויום ט"ו מחולקים, ואח"כ כלולים ביחד, כדי לאסור של זה בזה, ומכך (מגילה, ב,ב) הוה סד"א שיהיו עושים ב' הימים, אלא דאתי את ופסק מדכתיב (טט - שני את ככתוב) **אֶת יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם-חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ**, לומר זמנו של זה לא זמנו של זה, וממה שכלל אותם מוכח דנהי לענין קום ועשה להיות עושים את יום י"ד אתא את ופסק, שלא להטריח לעשות ב' הימים זכירה ועשיה, מ"מ לענין שב ואל תעשה לא למספד ולא להתענא, כלל אותם במגילת תענית לאסור של זה בזה, ולפ"ז לעולם נימא דמגילת תענית אתי לומר גירסא יום שלפני י"ד, ולמיסר נמי י"ד וט"ו באדר הראשון וגו' **בעזרת הרב ח"נ גירש הי"ו** – יום לפני יו"ט מן התורה מותר בתענית והספד (תו"ה). יום לפני יו"ט מרבנן (מהמוזכרים במגילת תענית) עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה, ואסרו בו תו"ה. תענית אסתר ב"ג אדר היא חלק מפירסומי ניסא ואסור בו הספד בין לפרוזים ובין לאנשי עיר חומה. בשנה מעוברת, יד וטו אדר א' אסורים בתו"ה, אבל יג אדר א' מותר בתו"ה (הרב י"מ רושצקי הי"ו)

לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם – זרקא סגול, כעין מוסיף מענינו על ענינו, להוסיף יום שלפני י"ד למספד ותענית. ובשנת עיבור תוספת זאת תהיה רק באדר ב'. אפשר כי זה רומז בטעם תלשא **אֵת** שהוא עשוי ללמד אלפניו ולאחריו, וכן בתפקיד בתפקיד חישוב (כמו חישוב שנת עיבור) ואז ילמד אלפניו בתפקיד מחיצה - להבדיל בין אדר א' לאדר ב' שרק באדר ב' יוסיף את יום י"ג לאיסור מספד ותענית.

בבלי מגילה ב,ב וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר ואת השני מחבר? שהרצה של הימים והרגליים תהיה ביחד.

מתרץ **השער אפרים** סבו של החכם צבי תבת אדר (לְחֹדֶשׁ אֲדָר) מפסיקה כיניהם לתת לפרויזים את יום ארבעה עשר ולמוקפים את יום חמישה עשר בלבד.

- **וְאֵת** – תביר, מרמז על חלוקה שיום יד מחולק מיום טו
- **יוֹם-חֲמִשָּׁה עָשָׂר** - מרכא טפחא, יתור לרבות, אפשר כי הדבר ירמז לדעה שהמוקפים בשעת הדחק, המרומות בטעם תביר של מלת **וְאֵת** ממעטים קריאה מ-טו, ומרכים להם זמן קריאת מגילה אחר כ-יד במנחה גדולה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה – התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לנזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחר/ם בתושב"ע"פ.

מגילת אסתר ט, טכא – כב: [כא] לקיים עליהם להניח עשים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום-חמשה עשר בו ככל שנה ושנה:

[כב] פנימים אשר-נחו בהם היהודים מאיביהם ותחדש אשר נהפך להם מניגון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות לאבנים:

אבן עזרא אסתר ט, טכב וטעם פנימים אשר-נחו בהם היהודים - בעבור שחשבו שנוחתינו יחשב בסוף המחזור (כוונתו כנראה של 19 שנה) בשנת החמה רק חדשינו הם אחר הלבנה והנה פירוש פנימים שיהיו הימים קרובים בערך לימים הראשונים שהיו בהם הפורים (בשנה של גזרת המן) וזה יתכן לנו תוספת אדר שני על כן הוצרך הכתוב לומר ותחדש אשר נהפך להם מניגון ולעולם יהיה הסמוך לניסן בשנה פשוטה או מעוברת ומפרשים אמרו כי טעם ותחדש על אדר שני ואחרים אמרו כי כימים יום ארבעה עשר וחמשה עשר ואם כן היה ראוי שיאמר ובחדש ולא והחדש:

(אסתר ט, טכב) ... ותחדש אשר נהפך להם מניגון – קדמא מהפך פשטא, כעין כתוב המלמד על הכתוב לפניו שנקיים מצוות פורים (אסתר ט, טכא) ... ככל שנה ושנה: (אסתר ט, טכב) פנימים אשר-נחו בהם היהודים מאיביהם כפי' ראב"ע פנימים שיהיו הימים

קרובים בערך לימים הראשונים שהיו בהם הפורים (בשנה של גזרת המן) בחודש אדר הקודם לניסן כחודש אדר א' בשנת עיבור ע"פ חדשי לבנה.

(אסתר ט, טכב) ... ותחדש אשר – רביע תלישא-קטנה, בתפקיד חישוב שנת עיבור חמה פעם בארבע שנים (תוספת יום אחד), חישוב שנות עיבור לבנה כדי לשמור על חודש האביב, וקודם לו וצמוד אליו אדר ובו פורים, כפי' ראב"ע.

בשנת לבנה רק אחרי 19 שנה במחזור קטן, הימים חוזרים וגם זה בסטיה אפשרית של יום, לעומת שנת חמה בת 365 יום 5 שעות 56 דקות ועוד שניות, ולעומת שנת חמה לשיטת שמואל של 365 יום 6-1 שעות שאפשר שזה מרומז בפסוק (365.25 יום בשנת חמה, וכל אחת מארבע תקופות שמואל 91.3125 יום לתקופה), ולכן הימים חוזרים כל שנה עם סטיה של כרבע יום ואחרי ארבע שנים מצטבר יום אחד (וחסר כ-16 דקות) (ואחרי 25 פעמים ארבע שנים מצטבר חסר זה ליום ועוד כ-100 דקות. ואז לא מעברים שנת חמה ביום הנוסף) וזה אשר הנהיגו העולם שהיה יום נוסף בחודש פברואר פעם בארבע שנים, ולא יהיה עיבור בשנת מאה וכן יהיה עיבור בשנה שמספרה מתחלק ב-400.

ראה חישוב מיצרה חמה בירושלים בימי התקופה במה שכתבנו בהסבר לבבלי סוכה ב,ב.

מגילת אסתר ט, טכז – לב: [כז] קימו וקבלו (פני יהושע – אחרי האגרת הראשונה שכתב מרדכי לבדו רק מקצתם קבלו עליהם) וקבלו (ורק אחרי האגרת השנית שנכתבה ברצון חכמים והעידו כי מגילת אסתר ברוח הקדש נכתבה, קבלו כל ישראל) היהודים עליהם ועל-זרעם ועל כל-הנולדים עליהם ולא

יעבור להניח עשים (מונח רביע – ארבע מצוות היום ואיסור מספד ותענית, ראה (ט, יט, כא)) את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם (פני יהושע – מרדכי צוה יד, טו, ואילו מהאגרת השנית תקנו אנשי כנה"ג ע"פ מלת זמניהם – גם יא, יב, יג) ככל-שנה ושנה: ... [כט] ותכתב אסתר

המלכה בת-אביטל ומרדכי היהודי את-כל-תקף לקים את אגרת הפרים הזאת השנית: סיכום בעזרת הרב א"מ פערל: ע"פ חידושי החת"ם סופר השלם על הש"ס, מגילה ע' מג (דף ו,ב – ז,א) ע"פ (אס' א,יג) ידעני העתים

שנת פור המן היתה אמורה להיות שנה מעוברת, והחדש הי"ב לניסן שבו הוטל הפור היה אמור להיות אדר א' ושמה המן כי בו מת מרע"ה וחשב שבכך הורע מזל ישראל. נמלכו בית דין ולא עברוהו וכך מה שהיה אמור להיות אדר ב' שבו נולד מרע"ה (כנאמר בסידור הריעב"ץ בדיני חודש אדר) נהיה לאדר יחיד. לכן הודיעו באגרת השנית על עיבור השנה שאח"כ דבר העשוי להילמד מ-(אסתר ט, טכז) ותכתב

אסתר המלכה בת-אביטל ומרדכי היהודי את-כל-תקף לקים את אגרת הפרים הזאת השנית: רש"י – השנית לשנה שניה חזרו ושלחו ספרים שיעשו פורים ואעפ"י שזירזו כבר, חזרו וזירזו בשעת מעשה.

ותכתב אסתר, ותכתב – תלשא (א) בתפקיד עקירה, (ב) בתפקיד שיעור – חישוב, כיון שבשנה הקודמת המרומזת בטעם קדמא במלת אסתר שהייתה אמורה להיות שנה מעוברת, בית דין עקרו את חודש אדר א', לכן יש לחשב בשנה הנוכחית שתהיה מעוברת, ו- לקים את

אגרת הפרים הזאת השנית, לקים – רביע, ארבע מצוות פורים (מקרא מגילה, משתה, משלוח מנות, מתנות לאביונים) את – מונח לפני קבוצת טעמים, מרמז על כאילו מספר תפקידים דומים בקבוצת הטעמים הבאה, אגרת הפרים הזאת השנית – דרגא תביר טפחא,

קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים וחלים עליהם אותן הלכות, לומר שבכל שנה יצוין פורים – גאולה מגזרת המן, בחודש הסמוך לחודש הגאולה ממצרים ולכן בשנה מעוברת מקיימים פורים קטן ב"ד וט"ו אדר א' אבל במקצת מצוות היום (אסורין בהספד ותענית, קצת משתה).

בבלי מגילה ו,ב משנה. קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה – קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים

גמרא. ... אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: הלכתא כרבין שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו: (אסתר ו,ט) ככל-שנה ושנה. רבי אליעזר ברבי יוסי סבר: ככל-שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבת -

אף כאן אדר הסמוך לשבת, ורבין שמעון בן גמליאל סבר: ככל-שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן - אף כאן אדר הסמוך לניסן. בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי - מסתבר טעמא, דאין מעבירין על המצות, אלא רבין שמעון בן גמליאל מאי טעמא? -

אמר רבי טבי: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה (רש"י פורים לפסח) עדיף. רבי אלעזר אמר: טעמא דרבין שמעון בן גמליאל מהכא, דכתיב - (אסתר ו,ט) ... לקים את אגרת הפרים הזאת השנית. ואיצטריך למיכתב (דף ז,א) השנית, ואיצטריך

למיכתב (אסתר ו,ט) ככל-שנה ושנה, דאי מבכל שנה ושנה, הוא אמינא כי קושין (הרב ע' אבן ישראל – אם נביא ראייה מ"בכל שנה ושנה" הרי זה כקושייתנו שנעשו סמוך לשבת), קא משמע לן: השנית (רש"י (לעשות) בחודש השני). ואי אשמועינן השנית, הוא אמינא בתחילה

בראשון ובשני, קא משמע לן: ככל-שנה ושנה לא לשנות (שבשנת עיבור נעשה פורים רק פעם אחת בכשנה פשוטה). - ורבי אליעזר ברבי יוסי, האי השנית מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לכדרב שמואל בר יהודה, דאמר רב שמואל בר יהודה: בתחילה קבעה בשושן, ולבסוף

(רש"י וזהו השנית) בכל העולם כולו. (אסתר ו,ט) השנית – סלוק, מגביל שבשנה מעוברת ארבע מצוות פורים נוהגות רק בחודש אדר ב'. (אסתר ו,ט) ככל-שנה – טפחא, שנה פשוטה ושנה – סלוק, מגביל מצוות פורים בשנה מעוברת לנהוג בחודש האדר ב' הסמוך לניסן, כמו בשנה פשוטה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותו האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות, **פסק I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.2 בבלי מגילה יב

בבלי מגילה יבא, אמר רבא: אף דניאל טעה בהאי חושבנא, דכתיב (**דניאל ט'**) בשנת אחת למלכו אני דניאל בינתי בספרים, מדקאמר בינתי - מכלל דטעה. מכל מקום קשו קראי אהדדי; כתיב (**דמיהו ט"ט**) מלאת לבבל, וכתיב (**דניאל ט'**) לחרבות ירושלים! - אמר רבא: לפקידה בעלמא. והיינו דכתיב (**עזרא א'**) כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והואפקד עלי לבנות לו בית בירושלם. דרש רב נחמן בר רב חסדא: מאי דכתיב (**שעיהו מ"ה**) כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו, וכי כורש משיח היה? אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא למשיח: קובל אני לך על כורש, אני אמרתי הוא יבנה ביתי ויקבץ גליותי. והוא אמר (**עזרא א'**) מי בכס מכל עמו... ויעל.

רש"י מגילה יבא, משיח - נמשח, כמו שמן המשחה.

קובל אני לך כו' - והכי קאמר: כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו וגו' הוא יבנה את ביתי, תרי קראי כתיבי דסמיכי אהדדי, וניקוד טעם מקרא זה מוכיח על דרש זה, שאין לך טעם זרקא במקרא שאין סגול בא אחריו, וכאן ננקד למשיחו בורקא, ולכורש ננקד במאריך - להפרישו ולנתקו מעם למשיחו. **מי בכס מכל עמו וגו'** - והוא עצמו לא נשתדל בדבר.

ישעיהו מהא:

פה-אמר ה' למשיחו

לְכוֹרֶשׁ אֲשֶׁר-הִחַזְקֹתִי בִימֵינוּ לְרַדְּ לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְתָנִי מְלָכִים אֶפְתָּח לְפָתַח לְפָנָיו דְּלָתַיִם וְשַׁעֲרַיִם לֹא יִסְגְּרוּ:

טט – הפסוק מוצג בגירסת הכתר, ובו **לְכוֹרֶשׁ** בטעם מונח ואין אחריו פסק!!!

פירוש **רש"י** ולכורש ננקד במאריך, זה מתאים לגירסת מגנס **לְכוֹרֶשׁ**

גירסת קורן **לְכוֹרֶשׁ** | בטעם מונח לגרמיה.

בכל אופן מרכא ומונח טעמים מחברים אשר צמודים לטעם העוצר שאחריהם.

רש"י משולב בלשון בבלי מגילה יבא, פה-אמר ה' למשיחו (טט) – למשיחו בטעם סגל המפריד מלת משיחו ממלת **לְכוֹרֶשׁ** |, ואמר

למשיחו (ע) **לְכוֹרֶשׁ** | המופרש ומנותק מעם משיח ה' קובל אני לך כו' - והכי קאמר: כה אמר ה' למשיחו (ע)ל-כורש אשר החזקתי בימינו וגו' הוא יבנה את ביתי ויקבץ גליותי. והוא אמר (**עזרא א'**) מי בכס מכל עמו... ויעל. **ופרש"י** - והוא עצמו לא נשתדל בדבר, תרי קראי כתיבי דסמיכי אהדדי, וניקוד טעם מקרא זה מוכיח על דרש זה, שאין לך טעם זרקא במקרא שאין סגול בא אחריו, וכאן ננקד למשיחו בורקא, ולכורש ננקד במאריך - להפרישו ולנתקו מעם למשיחו.

טט – בד"כ תפקיד תבנית הטעמים זרקא סגול להוסיף מהענין על הענין או לגרוע מהענין. לפי פ' רש"י המשולב בלשון בבלי מגילה יבא, זרקא זרקא הרי הן שתי גרועות עד כדי חסרון הסגול לומר כ- **בבלי מגילה יבא**: וכי כורש משיח היה? אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא למשיח: קובל אני לך על כורש, אני אמרתי הוא יבנה ביתי ויקבץ גליותי. והוא אמר (**עזרא א'**) מי בכס מכל עמו... ויעל.

ממאגר **אריאל, מנחת שי ישעיה מהא, פה-אמר ה' למשיחו לְכוֹרֶשׁ**. לית זרקא בלא סגלא:

טט - **רש"י ומנחת שי** מעירים כי בכל התנ"ך לית זרקא בלא סגלא. אם כורש היה ממלא שליחות ה' הוא היה כשליח המשיח ואז היה אפשרות לסגול על מלת **משיחו** או על מלת **כורש**. שליח המשיח הוא כעין תוספת על המשיח שזה מבטא אופן מפעולת זרקא סגול. **אבל כאן:**

פה-אמר ה' למשיחו – זרקא, זרקא – בתפקיד גורע מהענין, וכאן זרקא זרקא גורע וגורע,

רש"י ורבותינו אמרו למלך המשיח אומר הקב"ה קובל אני לך על כורש, מפני ש:

- (א) רק נתן רשות לעלות ולבנות בית המקדש והוא עצמו לא השתדל בדבר – גריעה ראשונה בשליחותו
- (ב) קבל כתב השטנה מאויבי ישראל והפסיק בנין בית המקדש – גריעה שניה בשליחותו
- לכן כעין מדה כנגד מדה **לְכוֹרֶשׁ** | (לפי גרסת קורן) מונח פסק – נגמרה שליחותו בעולם (מו)נח נפשיה – מת ופסקה מלכותו בשנה לכיבוש בבל.

לְכוֹרֶשׁ | - גרסת קורן מונח פסק. מוכרת לנו תבנית אתנה מונח פסק או סלוק מונח פסק שהיא כעיו מדה סדור שנחלק, והמלה המוטעמת במונח פסק נקראת עם התוכן הקודם לה, ועם התוכן שאחריה. אפשר כי גם כאן זרקא מונח פסק זאת תבנית כעין מדה סדור שנחלק.

ע"פ הנביא זמן הגאולה המוקדם היה יכול להיות **במלאת שבעים למלכות בבל** וזה קרה בחורבנה ע"י כורש הפרסי ודריוש המדי, לכן אם כורש היה משתדל בעצמו בבנין בית המקדש ודוחה טענות העמים על מרידת ישראל בו אז הקב"ה היה מקיים גדולה לכורש כפי שניבא ישעיה שנים רבות לפני-כן, שאמור היה להיות לכורש **לי נתן ה' את כל עמי הארץ**, כפי שכורש אמר על עצמו בעקבות כיבוש בבל, כי כך חשב שיהיה לו. אבל בפועל בהסבר ע"פ הטעמים הקב"ה גרע ממנו פעמיים על שתי ענינים עד שבתוך שנה פסק מלכותו.

להשלמת הענין קריאה **לְכוֹרֶשׁ** – מונח בלי פסק משייך התיבה להמשך הענין: **לְכוֹרֶשׁ אֲשֶׁר-הִחַזְקֹתִי בִימֵינוּ** - מונח מונח רביעי, כמו למשל שלטון לארבע רוחות העולם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – קב' שעשורה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עמירה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עמירה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 שמות תצוה כז,כ

שמות תרומה כז,ט, שמות תצוה כז,כ:

[יט] לְכַל פְּלִי הַמְשָׁפֵן בְּכָל עֲבֹדְתוֹ וְכָל-יְהִדְתָּיו וְכָל-יְהִדְתָּת הַחֲצֵר נְחֹשֶׁת: ס

[כ] וְאַתָּה תַצְנֶנְהוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זָךְ כְּתִית לְמִאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

אליהו שגב נ"י (סוף פר' תרומה) נחשת אותיות נח שת, (תחילת פר' תצוה) וְאַתָּה זה משה, וביחד מתקבל נח שת ומשה, רמז לאגדתא ע"פ ספר סדר הדורות – הרב הלפרין עם הגהות החיד"א ד"ה ב"א שס"ח ... משה הוא שת וגו', ד"ה ב"א תל"ה ... שם נח משה כולם שורש אחד מצד חסד של הכל וגו' (משה אותיות מ"ש משם בן נח, אות ה"א מאברהם אבינו). לאחר פרסום זאת האיר עיני, י"ש אוילברט נ"י כי הדבר כתוב ב-**ילקוט ראובני**, **כ"ץ אברהם ראובן האשקי הכהן, פר' תצוה**, ... ואתה תצוה סמך אל נחשת שסיים בו פרשה שלפניו ורמז בו שהיה משה ניצוץ שלישי מן הכל וזהו נחשת ואתה, כלומר נ"ח ש"ת וא"ת וזהו יפופית מבני אדם הוצק ח"ן ר"ל דיופי של מרע"ה היה משני כחות מבני אדם היינו משת ומהכל שהיו בני אד"הר שנית הוצק ח"ן זה נ"ח: (מגלה עמוקות אופן קכ"ב)

חידוש הרב ויגדור הי"ו בליל ז' אדר א' התשע"א יומא דהילולא של משה רבנו שְׁמֵן נוטריקון ש"ת (או ש"ם) מ'שה נ"ח וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ יתחברו שת (שם) נח אל משה. **תַצְנֶנְהוּ אֶת** – אמנם טעם פסק בין שתי אותיות גרוניות, אבל נראה שמשמש לדרשות אחדות. **וְאַתָּה תַצְנֶנְהוּ** – גרשיים מונח פסק – רמז אפשרי לדרשה כעין מידה י"א ממידות רבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי סדר שנחלק לומר שמלת וְאַתָּה שייך למדרש המקשר את משה לשת ונח.

שמות תצוה כז,כ:

וְאַתָּה תַצְנֶנְהוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זָךְ כְּתִית לְמִאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

וְאַתָּה תַצְנֶנְהוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – גרשיים מונח לגרמיה (= מונח פסק) מונח רביע, לפי השיטה המציעה נקודות קשר בין טעמי המקרא לתורה שבע"פ, משוער, כי תבנית הטעמים גרשיים מונח רביע מלמדת על אחת משתי המידות מל"ב מידות של ר' אלעזר בן ר' יוסי הגלילי (כד) מדובר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו, (כה) מדובר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבריו. משוער כי אחד מתפקידי טעם פסק לרמז לקריאת הכתוב פעם עם פסק ופעם ללא פסק ולקבל שתי דרשות שונות. משוער כי בכתוב **וְאַתָּה תַצְנֶנְהוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** בקריאה ללא פסק, שיש בו שני טעמי מונח, כל מונח כאילו מציין ענין אחד, והתבנית כולה מציינת כעין שתי פעמים מידה דבר שיצא מענינו ללמד דבר מיוחד על עצמו. **דבר ראשון שיצא מן הכלל כפי רש"י (כז, כ) [הע' א] וְאַתָּה תַצְנֶנְהוּ זָךְ** - בלא שמרים, כמו ששינינו ב(מנחות פו, א): מגררו בראש הזית, ששמן המאור עשוי מגרגרים מראש האילן [הע' כי שם הם מבשילים היטב מהחמה], [הע' ב] **כְּתִית** - הזיתים כותש במכתשת, ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא יהו בו שמרים; ואחר שהוציא טיפה ראשונה מכניסן לריחים וטוחנן, ושמן השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר: **כְּתִית לְמִאֹר**, ולא כְּתִית לְמִנְחוֹת' (ראה **מנחות פו, א**) עכ"ד. סחיטת השמן הרגילה היא בריחיים ופעולה ארוכה להוציא שמן רב, כתיית למאור נעשה באופן יוצא מן הכלל לעצירת שמן, ע"י ששמים גרגר במכתשת מכים בו מכה אחת להוציא טיפה אחת והזית מעבר לריחיים לסחיטה למטרות אחרות כגון מנחות. אחר-כך שמים זית אחר וחוזר חלילה.

כדי להסביר את הדבר השני שיצא מן הכלל נביא את שתי המשנות הבאות. משנה ראשונה, נאמר ב-**[בבלי מנחות פו, א] מתני'** **[משנה מנחות פ"ח מ"ד]** שלשה זיתים הן, ובהן שלשה שלשה שמנים. הזית הראשון, מגררו בראש הזית וכותש ונותן לתוך הסל, ר' יהודה אומר: סביכות הסל, זה ראשון. [חזר] וטוען בקורה, ר' יהודה אומר: באבנים, זה שני. חזר וטחן וטען, זה שלישי. **הראשון למנורה והשאר למנחות**. השני, מגררו בראש הגג וכותש ונותן לתוך הסל, רבי יהודה אומר: סביכות הסל, זה ראשון. טוען בקורה, ורבי יהודה אומר: באבנים, זה שני. חזר וטחן וטען, זה שלישי. **הראשון למנורה והשאר למנחות**. שלישי, עוטנו בבית הברד עד שילקה ומעלה ומנגבו בראש הגג, כותש ונותן לתוך הסל, רבי יהודה אומר: סביכות הסל, זה ראשון. טוען בקורה, רבי יהודה אומר: באבנים, זה שני. חזר וטחן וטען, זה שלישי. **הראשון למנורה והשאר למנחות**.

רש"י מגררו בראש זית - מניחו להתבשל דנעשה גרגרין בראש הזית באילן, ענין אחר מלקטן בראש הזית בגובה שבאילן במקום שהזיתים קודמין להתבשל תחילה מפני שהחמה זורחת שם תדיר מ"ד ז"ל. **וכותש** - אותן הגרגרים. **ונותן בתוך הסל** - כדי שיוזב הצלול שבשמן מעצמו בלא דוחק חוץ לסל והפסולת והשמרים שבשמן נשארין בסל. **זה היה שמן ראשון** - שבליקוט ראשון. **חזר ולוקח** - מה שכתש הגרגרים שנשארו בסל טוענו בקורת בית הברד ומוציא שמנו מה שהוא יוצא עכשיו זהו שמן שני. **רבי יהודה אומר** - לא היה טוענו בקורה לפי שהיה נטען ביתו והיו השמרים יוצאין ומתערבין בשמן אלא באבנים טוענו ומה שיוצא עכשיו זה היה שמן שני.

חזר וטחן - הגרגרים וטענן בקורה ומה שיוצא זה שמן שלישי. **מגררו בראש הגג** - אותם זיתים אין מתבשלין כל צורכן באילן אלא שוטחן בראש הגג בחמה כדי לרככן כך שמעתי, ענין אחר מרבתינו ז"ל מגררו בראש הגג כלומר מלקט זיתים שבאמצע האילן שאינן בראש הזית כלומר אותן שיכול לעמוד בראש גגו ונותן אותן אין מתבשלין במהרה כמו אותן שבראש הזית והאי דאמר בראש הגג לסימנא קאמר. **הזית השלישי** - ליקט זיתים התחתונות לפי שאין החמה זורחת עליהן תדיר אין מתבשלין יפה ומאחר בלקיטתן ומשום הכי עוטנן בבית הברד מניחם במעטן עד שילקו שיתרכך קליפתן וישתנו מראיהן ומנגבן בראש הגג שכשיהיו ביחד במעטן בדוחק יצא מהן מוהל ונשורו. (טט – הצפיפות בכלי יוצרת חום המרכך הזיתים, והם מוצאים מעצמם שמן עדין, והאדם מנער שמן זה לכלי, אבל לפי המשנה כותש)

משנה שניה נאמר ב-**[בבלי מנחות פו, א] מתני'** **[משנה מנחות פ"ח מ"ה]**. הראשון שבראשון אין למעלה הימנו, השני שבראשון והראשון שבשני שוין, השלישי שבראשון והשני שבשני שוין, השלישי שבשני שוין, השלישי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמתי – ההלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **מצות ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקרי** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שבשלישי אין למטה הימנו. (נסיון ללימוד בקל וחומר מהשמן למאור לשמן למנחות) **אף כל המנחות היו בדין שיטענו שמן זית זך, מה מנורה שאינה לאכילה טעונה שמן זית זך, מנחות שהן לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית זך!** ת"ל: **(שמות תצוה כז,ג) זך כתיב למאור, ואין זך כתיב למנחות.**

פי' **רש"י** [בבלי מנחות פו,א] **מתני'**. השני שבזית ראשון הראשון שבזית שני שוין - ואף על גב דשני שבראשון וראשון שבשני שוין למנחות אפ"ה לא אתי בשני שבראשון למנורה דהא אמרינן בגמ' דלמנורה בעינן כתיב ולא היה כתיב אלא ראשון שבכל זית (הע': בכל סוג מהשלושה רק מהראשון מוצאים שמנו למנורה ע"י כתישה פעם אחת בלבד, מהאחרים מוצאים שמן למטרות אחרות, כגון מנחות, בשיטות אחרות ומעורב בהן שמרים) **(דמתני' דכותש ר"י היא).**

פי' רש"י מסייע להבין מהות **הדבר השני שיצא מן הכלל** והמלמד רק על עצמו, והוא לקיחת שמן למנורה רק מהסוג הראשון של הזיתים בכל אחד משלושה מקורות מסיק הזיתים ורק מה שהופק בכתיב (מראשון בסוג ראשון, וראשון בסוג שני, וראשון בסוג שלישי) כפי שמוכר במשנות ב-(מנחות פו, א) כי ישנם שלושה מיני זיתים וגו' וזה למרות שהשני שבמקור מסיק הראשון שוה לשמן הראשון שבמקור המסיק השני והוא עולה בטבעו על הראשון שבשלישי, אבל כל זה שלא בכתיב למנורה.

נענין ב- **ואתה תצוה את בני ישראל** –

את-בני ישראל, טעם המקף ב- **את-בני** בתפקיד של רב-מצב, (א) לא נאמן, (ב) נאמן לספק שמן למאור ולמנחות לענין טהרה, תרו"מ, מקור הזיתים, ושנשאר גלמיים עד הסחיטה. כדוגמת הדרשה ע"פ **רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ח** שדרשנו לבאר **(נב' וישלח לבג,ג) על-כֵן לא-יאכלו בני-ישראל את-גיד הנֶשֶׁה בני-ישראל** – מקף בתפקיד של מספר מצבים בנאמנותם של בני ישראל על גיד הנשה ועל שאר עניני כשרות.

לעיון: האם זיתים אלו צריכים קודם לכן הפרשת ביכורים ותרו"מ להוציאן מטבל **(משנה תרומות פ"ג,מ"ו,מ"ז)**? מ-**(תז' מה,טו)** **ממשקה ישראל למנחה**, לומדים שזיתים אלו חייבים בביכורים ושמןן חייב בתרו"מ, אלא אם הוקדשו או שהקדש רכשם קודם למירוח. **משנה פאה פ"א,מ"ו** ... כהן ולוי שלקחו את הגורן המעשרות שלהם עד שימרח המקדיש ופודה חייב במעשרות עד שימרח הגזבר: **פירוש המשנה לרמב"ם מסכת פאה פ"א,מ"ו** ... ואם מירחו הגזבר ופדאו הוא אחרי כן אינו חייב במעשרות, לפי שכשהגיע לידי חובת מעשרות היה ברשות ההקדש שאינו חייב במעשר.

לעיון: האם יקחו מן העו"כ והכותים לשמן למאור ולמנחות? כי ב-**מ"ט** העובד כוכבים והכותי תרומתן תרומה ומעשרותן מעשר והקדשן הקדש ר' יהודה אומר אין לעובד כוכבים כרם רבעי וחכמים אומרים יש לו תרומת העובד כוכבים מדמעת וחייבים עליה חומש ור' שמעון פוטר:

לעיון: האם יקחו מא"י או גם מחו"ל **משנה מנחות פ"ח,מ"ג** תקועה אלפא לשמן אבא שאול אומר שניה לה רגב בעבר הירדן כל הארצות היו כשרות אלא מכאן היו מביאין אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא ממה שנזרע ביניהם ואם הביא כשר אין מביאין אנפיגון ואם הביא פסול אין מביאין מן הגרגרים שנשרו במים ולא מן הכבושים ולא מן השלוקין ואם הביא פסול:

לעיון: טהרת העוסקים במסיק ובסחיטת השמן ע"פ **רמב"ם פיה"מ טהרות פ"י,מ"א** אם עובדי בית הבד היו עמי הארץ אף שבעל בית הבד טהרם ונעל עליהם את בית הבד, אם היו שם בגדים טמאים במדרס הזב, יש חשש שנגעו בהם מפני שאינם יודעים שהיסט מטמא. **מ"ב** כבר ידעת שמשקין טמאין מטמאין את הכלים והאכלין ואינן מטמאין את האדם אם נגע בהן, אלא אם נגע בידיו נטמאו ידיו בלבד. ולפיכך אם נבללו רגליו במשקין טמאין ונתקנחו בארץ הרי אותן הזיתים טהורים, כיון שלא נשארה ברגליו החלוחית שיתטמא בה, והאדם טהור. וכן בתינוקות נאמנין התינוקות האלה לומר שלא נגעו בשמן או בזיתים וכיוצא בהן. ואחר כך אמר שאם יצאו מבית הבד אפילו נעלמו אחורי הגדר הרי אלו בחזקת טהרה הואיל וכבר טהרם והוא שומר עליהם, אלא אם כן הרחיקו ממנו עד כדי שאינו רואה אותם כבר יצאו מאותה החזקה וחזרו לחזקת עמי הארץ שהם בחזקת טומאה. **מ"ג** בעל בית הבד חייב לעמוד על הבדדין (הפועלים בבית הבד) בשעת טהרתם בטבילה מפני שאינם יודעים סדר הטבילה בשלמות ומולזלים בחציצה וכיוצא בה. לא מוזכר במשנה על המסיקים בכרם, אבל אפשר שיש ללמוד מן הבוררים את הענבים, שגם המסיקים צריכים לטבול קודם המסיק. אבל ההבדל שהענבים מפורשים מיץ ואילו הזיתים ספק מפורשים.

שמן זית זך כתיב – מונח מרכא תביר טפחא, מונח מרמוז על מספר קבוצות של פרטים הקשורים לנושא איכות השמן, והשוניים בהלכותיהם לגבי הנושא או הם לא מצטרפים. הקבוצות הן כנאמר **בבלי מנחות פו,א מתני'**. שלשה זיתים הן, ובהן שלשה שלשה שמנים.

למאור – אתנח מגביל, ללמד שמכל קבוצה רק השמן הראשון המופק בכתישה מתאים למאור, שני האחרים למנחות. מספר הקבוצות של איכות השמן הוא שלוש והדבר רמז ב-**שמות ויקהל לה,כח**: **ואת-הבָּשָׂם ואת-השמן ואת-השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים**; **ואת-השמן למאור** – זקף-גדול, שלוש נקודות **בבלי מנחות פו,א מתני'**. שלשה זיתים הן, ובהן שלשה שלשה שמנים. הזית הראשון, ... הראשון למנורה והשאר למנחות. השני, ... הראשון למנורה והשאר למנחות. שלישי, ... הראשון למנורה והשאר למנחות.

ועוד לימוד זקף-גדול – שתי נקודות באופן אחד ונקודה אחת באופן אחר כנאמר במשנה הבאה מתני'. הראשון שבראשון אין למעלה הימנו, שמן הכתיב מראש האילן הוא הזך משלושה שמני הכתיב והשניים האחרים פחותים ממנו.

שמות תצוה כז,כא: **בְּאֵהָל מוֹעֵד מִחוּץ לַפְּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל-הַעֲרֹת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְיֶה וְכִנּוּ מֵעַרְב עַד-בֶּקֶר לִפְנֵי ה'**
חַקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ס
בְּאֵהָל מוֹעֵד מִחוּץ לַפְּרֶכֶת התוכן מלמד את האגדה הבאה **מדרש תנחומא (ורשא) פרשת תצוה סימן ז בְּאֵהָל מוֹעֵד מִחוּץ לַפְּרֶכֶת**, שלא יטעה אותך יצרן לומר שהוא צריך לאורה, לא היתה המנורה צריכה אלא להנתן לפנים מן הפרוכת אצל הארון (בנוהג שבעולם מנורה ליד בעל המקום אבל במשכן) והיא נתונה מבחוץ מן הפרוכת להודיעך שאינו צריך לאורה של בשר ודם, תבנית הטעמים עשויה לרמוז להאגדה הבאה **בְּאֵהָל מוֹעֵד** – מונח **טרסא**, בתפקיד כעין מחיצה של בעל בחינה נעלה, ואלו עדויות ששכינה שורה בישראל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התש"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; **מפקד פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; **מדות דר'** ישמעאל ול"ב **מדות דר'** אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה; **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מחויץ לפרכת – קדמא ואזלא כעין כלל מלמד שמוחוץ לפרכת **אָשְׁר על-הַעֲדָת** – מונח רביעי, היו לפחות ארבע או חמש עדויות ששכינה שורה בישראל. העדויות הן: (א) **תורה שלמה (קח) אָשְׁר על-הַעֲדָת**.... עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדותה, אמר רבא זה נר מערבי, שנותן בה כמדת חברותיה, ממנה היה מדליק ובה היה מסיים (**מדרש הגדול**). ובבית ראשון וגם בזמן כהונת שמעון הצדיק כהן גדול בתחילת בית שני שדלק מעת לעת עד שהוטב בין הערביים; **עדינות אחרות ע"פ מקורות שונים** (ב) לחם הפנים היה חם משבת לשבת; (ג) ויאריכו הבדים של ארון העדות עד שדחפו הפרוכת כנרמז בפסוק "יודי בין שדי ילין" (ד) האש במזבח הזהב לא המסה זהוב הדק ולא שרפה את העץ שחתת הצפוי. ומזה למדו ב-סוף (**תחיגה כזא**), תלמידי חכמים אין אור של גיהנום שולטת בהן שכל גופן אש שנאמר (**דמיה כג,כט**) **הלא כה דברי כאש**; (ה) אש מהשמים בדמות אריה על המזבח החיצון.

(**שמ' תצ' כזא**) **בְּאֵהֶל מוֹעֵד** – מונח תרסא, כעין שני טעמי תרסא, ללמד שיעור של שלישי (מאורך) הבית (הקדש במשכן) רחוק מן הפתח שני שלישיים, שבו עמדה המנורה ומולה עמד השולחן ומזבח הזהב משוך מבין שניהם לחוץ (למזרח לכוון הפתח). **תורה שלמה [קז] (שמ' תצ' כזא)** **בְּאֵהֶל מוֹעֵד מְחויץ לפרכת**. למה נאמר לפי שנאמר (**שמ' פק' מב,ב**) **וַיִּשֶׂם אֶת-הַמִּנְרָה ... נֶכַח הַשְּׁלֶחָן** איני יודע אם סמוכה לפרכת אם סמוכה לפתח, כשהוא אומר **מְחויץ לפרכת** הרי סמוכה לפרכת יותר מן הפתח. מיכן אמרו המנורה בדרום והשלחן בצפון ומזבח הזהב משוך מבין שניהם לחוץ ושלשתן היו עומדים בשליש הבית רחוק מן הפתח שני שלישיים (מדרש הגדול)

(**שמ' תצ' כזא**) **מְחויץ לפרכת** קדמא ואזלא, כעין מלמד, ובצירוף תרסא שלפניו עשוי להיות כעין בנין אב, וכן (**וי' אמר כד,ג**) **מְחויץ לפרכת העֲדָת** – תרסא קדמא ואזלא, בשני הכתובים המנורה היא המלמדת שיעורי מיקום. **שמות פקודי מ,כד: וַיִּשֶׂם אֶת-הַמִּנְרָה בְּאֵהֶל מוֹעֵד נֶכַח הַשְּׁלֶחָן עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן וַיִּגְבֶּה:**

1. **שמות תרומה כו,לה:**
2. **ושמת את-השלחן מחויץ לפרכת ואת-המנרה בְּאֵהֶל מוֹעֵד נֶכַח הַשְּׁלֶחָן עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן וַיִּגְבֶּה:**
3. **שמות פקודי מ,כב:**
4. **ויקרא אמר כד,ג:**

מחויץ לפרכת העֲדָת בְּאֵהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבְגָדוֹ מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר לַפְּנֵי ה' חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ס

בבלי מנחות פט,א שלשה ומחצה (לוג) למנורה, **חצי לוג** לכל נר. מנא הני מילי? דתנו רבנן: (**שמ' תצ' כזא**) **מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר** - תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת **מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר**. דבר אחר: **מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר** - אין לך עבודה שכשירה **מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר** אלא זו בלבד, ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא ועד צפרא. איכא דאמרי: מלמעלה למטה שיערו, ואיכא דאמרי: ממטה למעלה שיערו. מאן דאמר ממטה למעלה שיערו, התורה חסה על ממונן של ישראל; ומאן דאמר מלמעלה למטה שיערו, אין עניות במקום עשירות. **רש"י שכשר מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר** - שתהא כשרה אחר תמיד בין הערבים ואחר כל העבודות אלא זו.

ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא - והיכי שיערו (ע"י בדיקת אורך זמן בעירה בפתיחה בעובי מסוים) איכא דאמרי מלמעלה למטה שיערו שבתחלה נתנו שמן בנר ונשתתיר בבקר ובליילה השני פחתו עד ששיערו הדבר שלא היה צריך יותר מחצי לוג אפילו בליל ארוך וכן נותן אפילו בליל קצר ומה שנשתתיר בבוקר זורק לחוץ ואיכא דאמר (תוס' בירושלמי) בקיץ היה עושה פתיחה עבה ובחורף היה פתיחה דקה כדי שיכלה בקיץ נמי בבקר (שלא ישאר שמן) ולמ"ד ממטה למעלה שבתחלה נתנו רביעית ועמדו שם וראו שאין סיפוק ושוב הוסיפו עד חצי לוג (שתי רביעיות).

מאן דאמר ממטה למעלה התורה חסה על ממונן של ישראל - שאילו היה נותנין בו לוג לכתחלה ומה שמשתיר למחר היו שופכיין לחוץ איכא חסרון (וזה היה רק בתקופת הבדיקות לקביעת השיעור, הפקת שמן כתית כמתואר במשנה, עושהו נדיר ויקר). **אין עניות במקום עשירות** - אין חוששין במה ששופך לחוץ. (תוס' ואף על פי שיכול לשער בשמן של חול (באותם תנאים רק לא מוקדש) וגו') **תוספות חצי לוג לכל נר ונר** - תימה למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת. (קודם להנחתו במנורה, למאן דאמר שכלי העומד על הקרקע מקדש, אז המנורה היתה אמורה לקדש השמן. ואם המנורה העומדת על הקרקע לא מקדשת השמן אז צריך כלי קודש קודם להנחה במנורה) **אין לך עבודה שכשירה מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר אלא זו בלבד** - צריך ליישב הקטרת אברין (כל הלילה) ותרומת הדרשן (כד"כ בסוף הלילה) ויש לפרש דלא דמי, דהקטרת אברים מתחלת מבעוד יום (כל היום) כדאמר בפירק ר' ישמעאל (**מנחות עב**) דחביבה מצוה בשעתה ותרומת הדרשן לא מתחלת משקיעת החמה.

יערף – תרסא, בתפקיד שיעור כפירש **רש"י (כא) ועד** (בנוסחאנו: **עד**) **בקר מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר** - תן לה מדתה שתהא (**שפת"ח ט**) **דולקת מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר** (ראה **מנחות פט,א**); ושיערו חכמים: חצי לוג ללילי תקופת טבת הארוכין, וכן לכל הלילות, ואם יותר, אין בכך כלום (בעובי פתילים קבוע).

יערף אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבְגָדוֹ מַעֲרַב עַד-בֶּקֶר – **שפת"ח [ט]** דקשה לרש"י דבפסוק משמע דשיעור מערכה הוא מערב עד-בקר, וכל הלילה יערוך (בלשונו יסדר הנרות) המערכה. אם כן מתי הוא דולק. לכן פירש תן לה כמדתה שתהא דולקת וכו', והוי כאילו אמר יערך אותו אהרן ובניו בערך (בשיעור) שיהא דולק מערב עד בקר, לא שיעריכנו (ולא שיסדר הנרות) מערב עד-בקר.

אֹתוֹ - קדמא, בתפקיד להקדים ולקדש כל חצי לוג שמן בכלי שרת לפני מתנו בנר כעולה מפי' התוספות. אמנם התוספות מלמדים זאת עם שאלה **חצי לוג לכל נר ונר** - **תימה למה** היה צריך לקדש השמן בכלי שרת. אבל טעם קדמא ירמז כי זה מהתורה.

יערף אֹתוֹ - תרסא קדמא, **תורה שלמה (קח)** ... אמר רבא זה נר מערבי, שנותן בה כמדת חברותיה, ממנה היה מדליק (ע"פ **רמב"ם הל' תמידין ומוספין** מקרב פתיל כל נר אל הנר המערבי) ובה היה מסיים (מטיב ששה הנרות האחרים, מדליק חמש מפסיק לעבודה אחרת ואח"כ מדליק נר שני, מטיב נר המערבי ומדליקו ממזבח העולה, וכן עם כבה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה (רמב"ן [כז,ב], וכן ברמב"ם הל' תו"מ פ"ג,ה"ג, והראב"ד משיג שמדליק מכל נר שנשאר דולק)) (**מדרש הגדול**). **רלב"ג** ... לפי שהנר האמצעי (לפירושו זה הנר המערבי) הוא שרש לשאר הנרות. תרסא – בעל בחינה נעלה שורש כל נרות, הנר המערבי מתמיד בהארותו, **אֹתוֹ** - בלשון יחיד, וטעם קדמא – בו מתחיל הדלקת הנרות האחרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה; פוזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

רלב"ג ... רצתה התורה שתהיה הדלקת היום האחד נעשית בשני פעמים ... להעלות הנר בין הערבים, ולהיטיב הנרות בבקר (שמ' ל, ז, ט). לפי שהנר האמצעי הוא שרש לשאר הנרות. ... הנה אם ככה הנר האמצעי לא נדליק אותו משאר הנרות; ואולם אם ככה אחד משאר הנרות, מדליקים אותו מחברו בשנמשך הפתילה עד הנר שכבה (מש"ת תמידין ג, יג-יד), כי הם יקחו אורם קצתם מקצת, יערך אתו – תרסא קדמא, תרסא בתפקיד שרש – נר מערבי שרש כל הנרות, אהרן ובניו מערב עד-בקר – דרגא תביר מרכא טפחא – כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא, אלו הנרות, ועל כל אחד חלה אותה הלכה ממשך פתיל של כל נר אל הנר המערבי ומדליק ממנו. אהרן ובניו מערב עד-בקר – דרגא תביר מרכא טפחא

אהרן ובניו – ע"פ רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"ב מפסוק (מ, ז) להעלות נר תמיד נלמד כי הדלקה כשרה בזר (אם יצויר שיש לו גישה למנורה שבקודש באופן שלא יכנס ממש), אבל הטבת הנרות בכהנים בלבד. יש הטבה לפני ההדלקה של בין הערבים (ולרמב"ם גם הטבה והדלקה נוספת בבקר). אם אחד מהנרות ככה בתוך הלילה יכנס כהן לקודש יטיבו ע"י שישפוך כל השמן שבו ויוציא הפתילה שכבתה, ינקהו, ישים פתילה חדשה ושמן חצי לוג וידליקנו מנר מערבי.

אהרן ובניו מערב עד-בקר – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה אותה הלכה, ע"פ תורה שלמה [קט], ע"פ ר"אב"ד ור"ש משאנץ בא לעיכוב שידליקם אחד אחד זו אחר זו ולא בבת אחד ולכן אפילו הם שבעה כהנים שיכולים להדליק בבת אחת לא יעשו כן. וגם לא יכנס אחד עם שבעה נרות דולקים או שבעה יכנסו כל אחד עם נר דולק, ולפי גרסת מדרש הגדול (מדרה"ג) ממעט שאין עורך אלא כהן אחד, ושבעה אסורים אפילו זה אחר זה. אפשר כי זה מרומז בטעם תביר במלת ובניו – שהיא אמנם בלשון רבים, אבל טעם תביר בא למעט וללמד שלא תלמד כי כהנים אחדים כגון שניים, שלושה, שבעה, עוסקים בהטבה ובהדלקה אלא רק כהן יחיד מיטיב הנרות זה אחר זה ומדליק הנרות זה אחר זה (חמש ואחר עבודה אחרת (דם, קטורת) עוד שנים) וזה ביחד מצטרף להיקרא יערך אתו כאילו נר אחד ולא שידליקם בבת אחת וזה יהיה מתואם עם (מ, ז) להעלות נר – מרכא טפחא, יתור לרבות על לשון יחיד של כאילו נר אחד, ששה נרות נוספים. (מ, ז) תמיד – סלוק, להגביל הדלקה חוזרת של נרות רק לנרות שאינם הנר המערבי. פי' רלב"ג הנה אם ככה הנר האמצעי לא נדליק אותו משאר הנרות משמע מדבריו כי לא ידליק מנרות אחרים אלא יביא גחלת מהמזבח החיצון וידליק. (מ, ז) מערב עד-בקר – מרכא טפחא, יתור לרבות שמן לאותו כמות בין בחורף בין בקיץ, אף שבקיץ אינו צריך חצי לוג לנר מערב עד-בקר.

לפני ה' – מונח אתנה, לפני – מונח מרבה, ה' – אתנה מגביל, הרבוי ילמד על רבוי פעולות הכנת הנרות להדלקה, וההדלקה. ההגבלה תלמד שכל הפעולות נעשות בקודש ולא מחוץ לקודש.

יערך אתו אהרן – פותח בלשון יחיד אבל ובניו לשון רבים, תורה שלמה [קיא] מביא מקורות שונים (תו"כ אמור, מדרש הגדול, מדרש הביאור) שמהם מלמד שהכנת המנורה להדלקה והדלקת הנרות כשרות בכהן גדול ובכהן הדיוט, ובאות [קיב] מביא שיטה שבמדבר היתה המצוה בכהן גדול בלבד כי מתחילה היו בניו מדליקין וכשמתו נדב ואביהו לא הניח עוד בניו לילך שמה יחידיים זולתו. (תרסא קדמא במובן קדם במדבר בעל בחינה נעלה, כהן גדול)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביעי - 4; מנח רביעי - לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקיש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא - גרש - גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

1.4 שמות תצוה כז,כ - התשע"ה

שמות תצוה כח,א:

וְאֵתָהּ הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת-אֶהֱרֹן אֶחֱיֶיךָ וְאֶת-בְּנָיו אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ-לְךָ אֶהֱרֹן נָדָב וָאֵבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאַיְהִמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן:

מטרת המקורות הבאים להוכיח כי משה רבנו היה בעל תפקידים אחדים. וזוה נלמד שבמינויים של בעלי תפקידים אחדים או הרחבת ירושלים ובית המקדש צריכים להשתתף בעלי תפקידים שהיו תפקידיו של משה רבנו.

מהמקור הזה נלמד כי משה רבנו היה גזבר על הדיינים וכהן גדול. **שמות רבה (וילנא) פרשה לז (א) וְאֵתָהּ הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת-אֶהֱרֹן**

אֶחֱיֶיךָ הה"ד (**זכריה יד**) **מִמֶּנּוּ פָּנָה מִמֶּנּוּ יָתֵד מִמֶּנּוּ קָשֶׁת מִלְחָמָה**, בא וראה אומות הקדמונים כשהיו מבקשים להעמיד להם מלך היו

מביאים מכל מקום ומעמידים עליהם שכה"א (**בר' וישלח לו,ב**) **וַיִּמְלֹךְ בְּאֲדָם** מדנהבה מבצרה וכן כלן, אבל ישראל אינו כן אלא מהם גדוליהם מהם מלכיהם, מהם כהניהם, מהם נביאיהם, מהם שריהם, שנאמר **מִמֶּנּוּ פָּנָה** זה המלך דוד שנאמר (**תה' קיח,בב**) **אֲבָן מֵאֲסוּ**

הַבּוֹגִים הִתְהַלַּךְ לְרֵאשׁ פְּנָה: מִמֶּנּוּ יָתֵד זה כהן גדול שנא' (**ישע' כב,ב**) **וַיִּתְקַעְתּוּ יָתֵד בְּמִקּוֹם נֶאֱמָרוּ**, **מִמֶּנּוּ קָשֶׁת מִלְחָמָה** שנאמר (**דבה' א י,ב**)

נִשְׁקֵי קָשֶׁת מִמִּינֵיהֶם וּמִשְׁמָאֵלֵיהֶם, (**זכריה יד**) **מִמֶּנּוּ יֵצֵא כָל-נוֹגֵשׁ יַחְדָּו**, אלו סופרי הדיינים, ... כך ביקש הקדוש ברוך הוא למנות על

מלאכת המשכן ועשאו למשה גזבר על הדיינים ועל הכל וכשבקש לעשות הקדוש ברוך הוא כהן גדול ... א"ל הקדוש ברוך הוא אהרן אחיך (ראוי) הוא לכך נאמר **וְאֵתָהּ הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת-אֶהֱרֹן אֶחֱיֶיךָ**, רבנו אמר כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר שמש משה כהונה

גְּדוּלָה וַיִּיאֵל לֹא שֶׁמֶשׁ אֵלָּא שֶׁבַעַת יְמֵי הַמְלוּאִים, ר' ברכיה בשם ר' סימון אומר כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר שמש משה כהונה גדולה שנא' (**דבה' א**

הכט) **וּבְנֵי עֶקְרָם אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה וְכַתִּיב (דב' זח"ב לג,א) מֹשֶׁה אִישׁ הָעֲלֹדִים** (והיות והפסוק פותח במלים **וְאֵת הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּרָךְ**, הדבר אומר

ללמד שמשך ברוך כהן).

מהמקור הזה נלמד (א) כי בחירת אהרן לכהן גדול הייתה על דעת משה רבנו; (ב) הקשה בין בחירת כ"ג ובין בחירת קדש הקדשים ...

שמות רבה (וילנא) פרשה לז כז אמר הקב"ה למשה יכול הייתי לעשות לאחיך כ"ג חוץ מדעתך אלא שהייתי מבקש שתהא גדול

עליו, **מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** מכל הארצות בחר הקדוש ברוך הוא בארץ ישראל ומא"י בחר בבית המקדש, ומבהמ"ק לא בחר אלא בבית

קדשי הקדשים, כך בחר הקדוש ברוך הוא בישראל ומישראל לא בחר אלא שבט לוי ומשבט לוי בחר אהרן שנאמר (**שמ' א' ב,ב**) **וּבָחַר אֹתוֹ**

מִכָּל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, תרומה לצד והמעשר לצד, נדב ואביהוא לצד, אלעזר ואיתמר לצד, אלעזר ואיתמר נבחרו, שנאמר **וּבָחַר אֹתוֹ**

מִכָּל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, לכך נאמר (**תה' סה,ה**) **אֲשֶׁרֶנּוּ תִבְחַר וּתִקְרַב יִשְׁשֹׁן תְּצַרְיָה**

מהמקור הזה נלמד על בעלי התפקידים הנוכחים להרחבת ירושלים והרחבת בית המקדש.

משנה מסכת שבועות פ"ב,מ"ב אחד הנכנס לעזרה ואחד הנכנס לתוספת העזרה שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים ובסנהדרין של שבעים ואחד ובשתי תודות ובשיר ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהם וכל ישראל אחריהם הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת וכל שלא נעשה בכל אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה:

מהמקור הזה נלמד כי משה רבנו היה מלך ונביא **פירוש המשנה לרמב"ם מסכת שבועות פ"ב,מ"ב** אמר ה' למשה (**שמ' תר' כה,ט**) **כָּלל**

אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵרָאָה אוֹתְךָ וְכוּ' וְכֵן תַּעֲשֶׂוּ, רצה בזה שכל מקדש שיעשה כמו זה תהיה עשייתו. וכבר ידעת כי משה מלך ומכלל המלכים

מנאוהו נוסף על הנבואה ועליו הוא אומר ויהי בישורון מלך. והסנהדרין, הם השבעים זקנים. וכן האורים ותומים מצוים היו. ולמדו לשתי תודות ממה שנ' בעזרה ואעמידה

שתי תודות גדולות. והשיר שאומרים הוא ארוממן ה' כי דליתני וכו'. ומוליכין את שתי התודות זו אחת זו עד המקום שרוצין, וכאשר מגיעים לסופו עומדים שם, ונאכלת אחת מהן

והשניה נשרפת במצות נביא הנוכח שם, אותה שיצוה באכילתה נאכלת ואתה שיצוה בשריפתה נשרפת, והוא ענין אמרו על פי נביא נאכלת ועל פי נביא נשרפת. ושתי תודות אלו הם

לחם כלבד בלי כבשים, לפי שגם זה ממני התודה כמו שיתבאר במקומו, והטעם שהיה בית שני קדוש ואף על פי שנעשה בלי אורים ותומים בלי מלך לפי שהוא בקדושתו עומד עד סוף הדורות, כלומר הקדושה שנתקדש בימי שלמה, ומה שעשה עזרא זכר בעלמא הוא דעבד.

מהמקור הזה נלמד על בעלי התפקידים הנוכחים במנוי מלך, על מנוי סנהדרין קטנה. **רמב"ם הלכות סנהדרין פ"ה,ה"א** אין מעמידין מלך אלא על פי בית דין של שבעים ואחד, ואין עושין סנהדרין קטנה לכל שבט ושבט ולכל עיר ועיר אלא על פי בית דין של שבעים ואחד,

... ואין מוסיפין על העיר ועל העזרות ... שנאמר (**שמ' ית' כב,ב**) **כָּל-הַדָּבָר הַגָּדוֹל יִבְיֵאוּ אֵלַיךְ**.

חידושי הגר"ז סימן קנו ... (דב' וילך לא,ז) אֵתָהּ תְּבֹא ... וזה אמר משה מדעתו, שהרי אין צריך למינוי הזה שום דינים, כמו ע"פ נביא

כמש"כ, אבל הקדוש ברוך הוא אמר ליהושע (**דב' וילך לא,ג**) **אֵתָהּ תְּבִיא** על כרחם, הכל תלוי בך, והיינו מינוי יהושע למלך, ולכן הצטרך לומר הקדוש ברוך הוא, דאין מעמידים מלך אלא ע"פ נביא, והצטרך לנבואה למנויו,

תוספות בבלי סנהדרין טז,ב (שמ' תר' כה,ט) אֵת תְּבִינִית הַמִּשְׁפָּן וגו' - ומשה במקום ע"א (דיינים של סנהדרין גדולה) היו קאי תימה ל"ל

(**שמ' תר' כה,ט**) **וְכֵן תַּעֲשֶׂוּ**: הא גבי סנהדרין ושבטים אמרינן דבעי ע"א כדאשכחן במשה דמוקי סנהדראות והוא במקום ע"א קאי אף על

גב דלא כתיב התם וכן תעשו ועוד קשה דבפ' קמא דשבועות (דף יד.) תנן דאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא

ושבעים ואחד ופי' שם בקונטרס דיליף ממה דהוי מלך ונביא ובמקום שבעים ואחד ואם כן גבי סנהדרין דיליף ממה דבעי שבעים

ואחד מהאי טעמא נמי ניבעי מלך ונביא בהעמדת סנהדראות ויש לומר דהכא מרבינן טפי משום דכתיב **וְכֵן תַּעֲשֶׂוּ**: משמע דאתא לרבווי

כל הנך וא"ת וכלים נמי ניבעי שבעים ואחד וכ"ת הכתוב תלאו בשירות דאין צריך אלא שירות הא משמע בסמוך דאי לאו אותם היו

אמינא דבעי משיחה ועבודה ואם כן השתא דכתיב אותם למעוטי משיחה

מהמקור הזה נלמד סיכום נוכחות בעלי התפקידים לדברים שונים וכולם נלמדים ממה רבנו.

אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, [בית דין הגדול] עמוד קעו טור 2 דברים הצריכים ב"ד הגדול. אין מעמידים מלך אלא על פי ב"ד של שבעים ואחד.⁸⁷ וכן אין מעמידים כהן גדול אלא על פי ב"ד של שבעים ואחד.⁸⁴ ויש מן הראשונים שכתבו שכהן גדול מתמנה על ידי מלך ואחיו הכהנים.⁸⁵

אין עושים סנהדרין קטנה לכל שבט ושבט אלא על פי ב"ד של שבעים ואחד.⁸⁶ והוא הדין סנהדרין קטנה שבכל עיר ועיר.⁸⁷ שכן מציונו

במשה שהקים סנהדראות בעצת יתרו, ומשה היה במקום שבעים ואחד, שהיה שופט ודיין על פי הדבור ושקול כסנהדרין גדולה

שבירושלים.⁸⁸ ויש שלמדו מהכתוב: תתן לך, שאחד ממונה על כולם.⁸⁹ היינו סנהדרין גדולה שהיא ממנה כל סנהדראות הקטנות

שבעירות ובשבטים, ו"תתן" משמעו שלב"ד של שבעים ואחד הזהירה תורה.⁹⁰

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשאא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.**

מהמקור הזה נלמד על בעלי התפקידים הנוכחים להרחבת ירושלים והרחבת בית המקדש. ותבנית הטעמים של הפסוק המובא בו תומכת בהקשה ממשנה רבנו לדורות. **רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ו, ה"א** אין מוסיפין על העיר או על העזרות אלא על פי המלך וע"פ נביא ובאורים ותומים ועל פי סנהדרין של שבעים ואחד זקנים שנאמר **(שמ' תר"כ, ט)** **כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מְרַצָּה אוֹתָךְ וְכֵן תַּעֲשׂוּ לְדוֹרוֹת, וּמִשָּׁה רַבִּינוּ מֶלֶךְ הִיָּה.**

(שמ' תר"כ, ט) **כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מְרַצָּה אוֹתָךְ אֵת תְּבִנַת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנַת כָּל-פְּלִי וְכֵן תַּעֲשׂוּ: ס** זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין בנין אב או הקש, דבר החוזר וקורה כפי ה-רמב"ם **וכן תעשו לדורות, קישור בין הקדשת אהרן ובניו לכהונה ובין הרחבת קדושת מקום המקדש וכן הרחבת קדושת ירושלים**

טט - תבנית הרישא של הפסוק **וְאֵתָה הַקִּרְבַּב אֲלִיךָ** - פזר מונח תרסא, כעין פרט פרט פרט, **אֵת-אֶהְרֹן אֲחִיךָ** - קדמא ואולא, כעין רמז לדרישה בסדר מסוים וזה יכול להיות כלל, בנין אב (לפי שיש בפרטים לפניו פזר ותרסא),

פרט פותח **וְאֵתָה** - פזר, הפשט של הכתוב, ה' מצווה למשה למנות את אהרן ובניו לכהנים. משה הוא נביא, מלך, כהן, ובמקום סנהדרין של ע"א, ואח"כ ראש הסנהדרין. אפשר כי הדרש מטעם פזר במלת **וְאֵתָה** (אא) בא ללמד למקומות אחרים בהלכה: (א) למנוי מלך שיהיה ע"פ נביא, כהן גדול, סנהדרין, (ב) למנוי כהן גדול שיהיה ע"פ סנהדרין של ע"א, ויש מן הראשונים שכתבו שכהן גדול מתמנה על ידי מלך ואחיו הכהנים (ג) למנוי סנהדרין קטנה לכל שבט, לכל עיר ע"פ סנהדרין של ע"א, והתוס' בסנה' טז, ב כתבו שגם צריך מלך ונביא (ד) לקידוש העזרה של בית המקדש ולהרחבה של ירושלים, שיהיו ע"פ מלך, נביא, כהן גדול, סנהדרין. **וְאֵתָה** - פזר, מעביר את עקרון מנוי אהרן הנבחר שהוא מישראל, ולרצון משה אל כל מנוי למשרה של ממונה על הציבור להיות מקרב ישראל, ולהבחר ע"י גדול ממנו לרצונו של הגדול,

הדרשה הידועה היא מ-**דברים שפטים יז, טו:**
שׁוֹם תֵּשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי אֲחֵיךָ תֵּשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עֲלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא-אֲחִיךָ הוּא:

ר' יוסף בכור שור אֲשֶׁר לֹא-אֲחִיךָ הוּא - כלל; אבל אמו מישראל - מותר, כדאמרינן (ראה **יבמות מה, ב**): רב אכשר לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל; כיון דאמו מישראל, **מִקִּרְבֵּי אֲחֵיךָ** קרינן ביה, אף על גב דאמרינן (ראה שם): כל משימות שאתה משים ע"יך, לא יהיו אלא **מִקִּרְבֵּי אֲחֵיךָ**.

(גג) פרט פותח **וְאֵתָה** - פזר, מעביר מקדוש אהרן ובניו לכהונה ורשותם להכנס לעזרה לעבודה בית המקדש, אל הרחבת קדושת העזרה והעיר, וצ"ע כי בד"כ לומדים זאת מפסוק בשמות תרומה.

בדרך אגדה: הַקִּרְבַּב אֲלִיךָ - מונח תרסא, כעין שני תפקידי תרסא.

(א) תרסא בתפקיד מחיצה כפי **כלי יקר (א) וְאֵתָה הַקִּרְבַּב אֲלִיךָ אֵת-אֶהְרֹן אֲחִיךָ ... מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**. הוסיף כאן לשון **וְאֵתָה** לומר לך שמצד מעשה העגל נרחק אהרן כמו שנפסלו בכורי ישראל ומשה קירבו בתפילתו כמו שנאמר **(דב' עקב ט, ב) וּבְאֶהְרֹן הַמֵּאֲנֵף ה' מֵאֵד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶת־פִּגְלֵי אֶהְרֹן בְּעַת הַקּוּא:**
הַקִּרְבַּב אֲלִיךָ - מונח תרסא, תרסא בתפקיד מחיצה של פסילה מצד מעשה העגל. משה רבנו מוציא את אהרן ממחיצת ההרחקה ומקרבו אל עצמו שלא היה בחטא העגל. בעקבות כך אהרן עולה למדרגה נעלה, ואפשר שזהו הכעין תרסא נוספת (ב) תרסא בתפקיד מחיצה לעצמו בעל בחינה נעלה, נבחר, **אֵת-אֶהְרֹן אֲחִיךָ** - קדמא ואולא, כעין כלל למנות לתפקיד נבחר (כ"ג, מלך, סנהדרין) מתוך עם ישראל, בעל בחינות נעלות כמו שמשה בעל בחינות נעלות, וכמו אהרן (שהיה רודף שלום ורצוי לצבור) ושהמנוי יהיה לרצון הציבור ושהצבור יושפע מבעל הבחינה הנעלה.

בדרך הלכה: הַקִּרְבַּב אֲלִיךָ - מונח תרסא, כעין שני תפקידי תרסא.

ע"פ **רמב"ם ה"ל' ביאת המקדש פ"ד, ו-פ"ה** אפשר כי **מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** - תביר מרכא טפחא, מלמד על קבוצת כהנים שאינם שייכים בעבודה ציבורית או בעבודה בכלל בבית המקדש. כהן טמא מת בזמן שלא הותרה תומאה בצבור. טבול יום, כהן טהור, שלא טבל קודם לעבודה (אפשר מרבנן), כהן שלא קדש (רחץ בצורה מסוימת) ידיו ורגליו, מחוסר בגדים, כהן שיצא לצרכיו (מטיל מים - טעון קידוש ידים ורגלים, כל המסין רגליו טעון טבילה, טמא ידים, קידוש ידים ורגלים כל שחירות גם אם לא ישן), קידוש ידים ורגלים מתוך הכיור. לכן אפשר כי **הַקִּרְבַּב אֲלִיךָ** - מונח תרסא, מלמד כעין שני תפקידי תרסא או יותר המאפשרים לכהנים הכשרים לשרת במקדש. **תֵּרַסָּא אַחַת** בתפקיד שיעור רביעית מים בכלי שנוטלים ממנו ידים ורגלים לכהן אחד. ובנטילה מן הכיור בצניור (כרז) היוצא מן הכיור ש"ע"פ **רמב"ם ביאת המקדש פ"ה, ה"א** הטביל ידיו ורגליו במי מקוה אפילו במעייץ אין זה קידוש כלל עד שירחץ בכלי, ובכל כלי הקדש מקדשין בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית. /השגת הראב"ד/ בין שאין בהן (כד) רביעית. א"א ובקודח מן הכיור שיש בו לקדש ממנו ד' כהנים.

תֵּרַסָּא אַחַת בתפקיד שיעור מים בכיור ש"ע"פ **רמב"ם ביאת המקדש פ"ה, ה"ג** כמה מים צריכין להיות בכיור אין פחות מכדי לקדש **ממנו ד' כהנים** (טט - ביחד) שנאמר אהרן ובניו והיו אלעזר ואיתמר ופינחס עמהם הרי ארבעה.

שמות תשא ל: (יח) וְעִשִׂיתָ כִּי־וַיִּזְעַק וְכֵן וְהָשִׁית לְרַחֲצָה וְנִתְּמָ אֹתוֹ בֵּין-אֶהְלֵךְ מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּתָ שְׁמָה מִים: שיסיקו לארבעה כהנים עבור (יט) **וְרָחֲצוּ אֶהְרֹן וּבְנָיו מִמֶּנּוּ אֶת-יְדֵיהֶם וְאֶת-רַגְלֵיהֶם:**

תֵּרַסָּא אַחַת בתפקיד שיעור מראה מים ש"ע"פ **רמב"ם ביאת המקדש פ"ה, ה"ב** כל המימות כשרים לקידוש בין מים חיים בין מי מקוה, ובלבד שלא ישנתה מראיהן, אלא יהיו כמים הכשרים לטבילה, טיט הנרוק שהפרה שוחה ושוחה ממנו משלים למי כיור, זה הכלל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בהצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלסא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"פ.

1.5 שמות תצוה כז, כג – התשע"ו

שמות תצוה כז, כג: וְעִשִׂיתְּ שְׁתֵּי טַבְּעוֹת זָהָב

וְנִתְּתָה אֲלֵהֶם עַל-שְׁתֵּי כַתְּפוֹת הָאֶפֶד מִלְמַטָּה מִמוֹל פְּנֵי לַעֲמַת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לַחֹשֶׁב הָאֶפֶד:

הפסוק הבא עוסק בעשיית שתי טבעות הזהב לקצות החושן. מובא לצורך הדיון שאחריו

(שמ' פקודי לט, טי) וְעִשִׂינוּ שְׁתֵּי טַבְּעוֹת זָהָב וְנִשְׂמִי עַל-שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל-שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל-עַבְרַת הָאֶפֶד בְּיָמָה:

(שמ' תצוה כז, זקב) – טעם סגול, זָהָב גי' דו"ד ואחריו סופי תיבות ונתת'ה את'ם על-שתי כתפול' נוטריקון תהלי"ם

מקושר ל- (שמ' פקודי לט, טי) זָהָב וְנִשְׂמִי – זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים עולה 14 + 372 עולה דו"ד שב"ע (אושפיו שביעי בסוכה)

עולה שפ"ו עולה דו"ד ב"ן יש"י וכתב [אגרת הקדש מהגר"ש מאוסטרפליא] והנה מה שמצינו שלקו המצריים במצרים עשר מכות ועל הים חמישים מכות מצד השם שפ"ו שבו אחוז דו"ד ב"ן יש"י והשם אמר הכו והכס (גי"א והכה).

וְעִשִׂיתְּ שְׁתֵּי טַבְּעוֹת זָהָב – זרקא מונח מונח סגול, בדרך פנימיות התורה מושפע על דו"ד ב"ן יש"י תוספת סגולית וע"י (שמ' פקודי לט, טי) זָהָב וְנִשְׂמִי העולה דו"ד ב"ן יש"י דוד אחוז בטבעות החושן ומהן מושפע אליו מהחושן רוח הקדש לאמר תהלים.

כמאמרו (תהלים קט, קכא) עֲשִׂיתִי מִשְׁפֵּט וְנָצַדְתִּי (זה ענין החושן) בַּלְמִינִיחֵי לַעֲשִׂיתִי:

שמות תצוה כח, לב: וְהָיָה פִּי-רֵאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֹׁפָה וְהָיָה לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֲרָג כִּפִּי תַחְרָא יְהִי־לִּי לֹא יִקְרַע:

שמות פקודי לט, כג: וְכִי-הִמְעִיל בְּתוֹכוֹ כִּפִּי תַחְרָא שֹׁפָה לְפִיו סָבִיב לֹא יִקְרַע:

החלק הראשון וְהָיָה פִּי-רֵאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ – מרכא טפחא אתנה, תבנית טעמים ככפסוק (וי צו וית) ואפשר כי תבנית טעמים זאת באה לרבות את כל הבגדים שלא שייך בהם ספיגת דם חטאת כשירה לזריקה, וסיפא הפסוק מברר רק מה ההלכה אם ניתז דם חטאת כשר לזריקה על בגדים ששייך בהם ספיגת דם חטאת כשירה לזריקה.

וְהָיָה פִּי-רֵאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ ו'היה פ'י ר'אשו ב'תוכו – ר"ת ופר"ב ובאתב"ש פוג"ש, שופ"ג (בשין שמאלית כמו סופ"ג) ס"ת הו"ו ובאתב"ש צמפ"פ = מצפ"פ,

אפשר כי ר"ת באתב"ש רמז על הבגד עליו ניתז הדם כדי לחייב בכיבוס, תבנית הטעמים של **וְהָיָה פִּי-רֵאשׁוֹ** – מרכא טפחא, בתפקיד יתור לרבות מצבים בהם מגיע דם חטאת כשירה לבגד (ישירות) **אתנה** – מגביל רק למצבים של ספיגה ישירה מהתזה הנ"ל ולהוציא אופנים אחרים, כגון בגד אשר ספ"ג שומן או דם קרבנות שאינם חטאת כשירה (כגון עולה, שלמים, חטאת פסולה) שגרם למצב של מצפ"פ באריג. ואחרי שהתורה הגבילה את אופן ספיגת דם החטאת עוברת ללמד על כיבוס הבגד.

החלק השני של הפסוק (שמ' תצוה כח, לב) בעל תבנית טעמים של כעין פרט וכלל ופרט, או כעין בנין אב. **פֵרַט שֹׁפָה יְהִי־לִּי** – פור טרסא, **כָּלֵל לְפִיו סָבִיב** – קדמא ואולא, **פֵרַט מַעֲשֵׂה אֲרָג** – מונח רביע **כִּפִּי תַחְרָא יְהִי־לִּי** – מרכא תבר טפחא **לֹא יִקְרַע** – מרכא סלוק.

אפשר כי הלימוד **שֹׁפָה יְהִי־לִּי סָבִיב** – פור טרסא קדמא ואולא, כעין בנין אב או היקש ממעיל כהן גדול לשאר בגדי כהנים באופן הבא: **כִּפִּי תַחְרָא יְהִי־לִּי** – מרכא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין קריעת בגדי כהונה והשוניים בהלכותיהם לגבי הענין **לֹא יִקְרַע**: הקורע מעיל כהן גדול בין בהשחתה בין שלא בהשחתה – לוקה, באשר בגדי כהונה לא יקרע דרך השחתה, אבל יקרע לצורך תיקון כגון כיבוס מדם חטאת של בגד שנטמא.

לֹא יִקְרַע – מרכא סלוק. מרכא מרבה וסלוק מגביל שרק במעיל אסור לקרוע בכל דרך. הרבוי ע"י המרכא ללמד כי הקורע דרך השחתה ברבוי דרכים כגון בין ביד בין בכלי לוקה, אבל הנקרע שלא בכונה או הקורע ברבוי דרכים שלא להשחית אלא לתקן כגון לצורך כיבוס דם בבגד שיצא לחוץ העזרה ונטמא אינו לוקה, או להכניס לפתילות למנורות בשמחת בית השואבה ולמנורת התמיד מבגדי כהונה שבלו. רמב"ם כתב רק בגדי כהן פשוט, והמשנה למלך הביא ירושלמי פרק החליל תני מבלאי מכוני כ"ג היו מדליקין את הנרות שבפנים. בכל אופן לא השתמשו במעיל כ"ג.

שֹׁפָה יְהִי־לִּי – פור טרסא, ... **לֹא יִקְרַע**. – מרכא סלוק. פור טרסא בתפקיד דרוש שיעור קריעה לבגד כהונה שאינו מעיל, שניתז עליו דם חטאת ויצא ונטמא, כדי לכבסו הם צריכים להיקרע מדאורייתא בשיעור דרובו ומדברנן דמשייר בו כדי מעפורת כנאמר [בבלי זבחים צד, ב] **מתני'**: בגד שיצא חוץ לקלעים – נכנס ומכבסו במקום קדוש, נטמא חוץ לקלעים – קורעו ונכנס ומכבסו במקום קדוש. [רש"י] **מתני'**: בגד – שניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים. נכנס – לעזרה ומכבסו במקום קדוש. נטמא חוץ לקלעים – אחר שיצא ואי אפשר להכניס טומאה לעזרה. קורעו – וטהור מטומאה ומותר להכניסו ונכנס ומכבסו במקום קדוש. [בבלי זבחים צד, ג] **גמ'**: מתקיף לה רבינא: קורעו בגד אמר רחמנא ולא בגד הוא! דמשייר ביה כדי מעפורת. איני? והאמר רב הונא: ל"ש (לא שנה – לא משנה) אלא שלא שייר בה כדי מעפורת, אבל שייר בה כדי מעפורת – חבור הוי' מדברנן הוא. [רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ח, ה"ט] בגד שניתז עליו דם החטאת ויצא חוץ לעזרה מחזירו לעזרה ומכבסו שם, נטמא חוץ לעזרה כיצד יעשה, קורעו כדי שיטהר ומכניסו ומכבסו בפנים, וצריך להניח בו שלם כדי מעפורת לפי שנאמר בגד צריך לכבס בגד, ואע"פ שהוא טמא מדבריהם מפניו כדי המעפורת שנשאר בה כיון שנקרע רובו טהור מן התורה ומותר להכניסו למקדש לכבסו הדם.

[רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ח, ה"ו] מכוני כהנים הדיוטים שבלו ואבנטיהם היו עושין מהן פתילות ומדליקין בהן במקדש בשמחת בית השואבה, וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהן פתילות למנורת תמיד. [משנה למלך הלכות כלי המקדש פ"ח, ה"ה] ובגדי כ"ג שבלו גונזין אותם. בירושלמי פרק החליל תני מבלאי מכוני כ"ג היו מדליקין את הנרות שבפנים ומבלאי מכוני כ"ג היו מדליקין הנרות שבהן וממ"ש רבינו כאן ובדין שאחר זה נראה דס"ל דבלאי בגדי כ"ג לא היו עושין מהם שום דבר אלא נגנזים.

אפשרויות נוספות לפור טרסא

אפשר כי הלימוד **שֹׁפָה יְהִי־לִּי סָבִיב** – פור טרסא קדמא ואולא, כעין בנין אב או היקש ממעיל כהן גדול אל ענינים דומים או שונים:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

יְהִיָּה – תרסא, מתריעה נגד יצירת מחיצה – היינו קרע בחוטי הבגד, שפה יהיה בהווייתו ולא יפגם בשום אופן של קריעה פעילה בין בשעת אריגה בין בשעת לבישה ובין בעת ללא לבישה
שְׁפָה – פזר, ילמד למקום אחר א' שאריגת בגדי כהנים יהיה ללא תפר שלא יקרעו, ב' שאריגת בגדי כהנים לא יקרעו החוטים, ג' כי כל בגדי כהונה (כולל הדיוטות) אסורים בקריעה
שְׁפָה – פזר, ילמד למקום אחר, כעין לשון נופל על לשון משפה למעיל כהן גדול – לשמירת הלשון, שמירה מגסות המחשבה ובדרך דרש **שְׁפָה** – פזר, ילמד למקום אחר, לענין צדקה [תורה שלמה צה] ... בכתי" מושב זקנים: את מעיל האפוד זו צדקה שנאמר ומעיל צדקה יעטני, **וְהָיָה פִי-רֵאשִׁי בְּתוֹכֹוּ**, שיעלים הצדקה ולא יפרסם שנאמר (משלי כא, יד) **מִתָּן בְּסֵטֶר וּכְפֹהֶֽאֱפָ, שְׁפָה יְהִיָּה לְפִיו** כלומר אע"פ שעושה צדקה בסתר הקב"ה מפרסם לכל, מעשה אורג מה אורג זה כל נימא ונימא מצטרפת לבגד גדול כך כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, **לֹא יִקְרַע** (טט: פירוש הדבר כנאמר ב-) (תהלים קיב, ט) **פָּזְרוּ וְתָוּ לְאֲבִיּוֹנִים צְדָקְתוֹ עֲמֵדַת לְעַד קָרְנוֹ תְּרוֹם בְּקָבוֹד:**

בבלי זבחים צד, ב, צה, א
צד, ב, מתני'. בגד שיצא חוץ לקלעים – נכנס ומכבסו במקום קדוש, נטמא חוץ לקלעים – קורעו נכנס ומכבסו במקום קדוש. ...
צה, א, אמר ריש לקיש: מעיל שניטמא – מכניסו בפחות משלש על שלש ומכבסו, משום שנא': (שמות תצוה כח, לב) **לֹא יִקְרַע.**
שמ' תצוה כח, לב, **יְהִיָּה** – תרסא, בתפקיד דרוש שיעור כנאמר (**בבלי זבחים צה, א**) אמר ריש לקיש: מעיל שניטמא – מכניסו בפחות משלש על שלש (אצבעות) ומכבסו, משום שנא': (שמ' תצוה כח, לב) **לֹא יִקְרַע.**
שמ' תצוה כח, לב, **יְהִיָּה** – תרסא, בתפקיד דרוש שיעור, והדרש נבנה על משמעות **לֹא יִקְרַע**, כפי' רש"י בפחות משלש על שלש – שאינו מכניס שיעור בגד טמא לעזרה לפי שאי אפשר לקורעו ולהכניסו משום שנאמר **לֹא יִקְרַע**

הפסוקים (**שמות תצוה כח, לב**) ו-1 (**שמות פקודי לט, כג**) הם היחידים בתורה שבה שרש "קרע" בקשר לבגדי כהנים. אפשר כי רעיון תיקון בגד כהנים בשיעור לא מדויק אלא בפחות משלש על שלש מעבר ע"י טעם פזר במלת **שְׁפָה** לנושא של קריעת בגד כהן שספג דם חטאת כדי לתקנו בשיעור לא מדויק אלא בלשון הרמב"ם מדאורייתא ברובו ומרבנן דמשייר ביה כדי מעפורת .

מַעֲשֵׂה אֲרֶגְ – מונח רביע,
[בבלי יומא עב, ב] רבי שמואל בר נחמני אמר דבי רבי שמעון תנא: בגדים שגורדין אותן כברייתן מכליהן, ומשרדין מהן כלום, מאי היא? ריש לקיש אמר: אלו מעשה מחט. מיתבי: בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג, שנאמר (שמ' תצוה כח, לב) **מַעֲשֵׂה אֲרֶגְ!** – אמר אביי: לא נצרכה אלא לבית יד שלהם. כדתנאי: בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד, ומגעת עד פיסת היד.
[רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ח, ה"ז] וכיצד מעשה הבגדים, הכתונת בין של כ"ג בין של כהן הדיוט משבצת היתה שהיא בתים בתים באריגתה כמו בית הכסות כדרך שעושין האורגין בבגדים הקשים, ובית יד שלה נארג בפני עצמו ומחברין אותו עם גוף הכתונת בתפירה.
מַעֲשֵׂה אֲרֶגְ – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע, לומד מאריגת עיקר מעיל כהן גדול לעצמו אל אריגת בית יד של מעיל כהן גדול לעצמו, אל אריגת שאר **שבעה** בגדי כהן גדול ואל אריגת **ארבעה** בגדי כהן הדיוט. וגם לומד מחיבור בית יד של מעיל כהן גדול בתפירה למעילו אל (א) חיבור בתי היד של כתונת כהן גדול אל הכתונת, (ב) חיבור בתי היד של כתונת כהן הדיוט אל הכתונת.

[תורה שלמה צה] **לֹא יִקְרַע**, אמר רחבא אמר רב יהודה המקרע בגדי כהונה לוקה, שנאמר **לֹא יִקְרַע**. מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא הכי קאמר רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע (אפשר התורה ממליצה דרך לחיזוק הבגד ולא איסור קריעה), מי כתיב שלא יקרע. (יומא עב, א), (הכתוב לא כתב שזה הסבר שלא יקרע, אלא כתב **לֹא יִקְרַע** לאסור קריעה)
[צה] ... [רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח ה"ג]: והקורע פי המעיל לוקה שנאמר **לֹא יִקְרַע** והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורען **דבר השחתה** לוקה. ... ובכתי" **[חמאת החמדה]:** שכל קורע פי המעיל בין ביד בין בכלי לוקה שנאמר **לֹא יִקְרַע**.
והמפרשים תמהו מהגמרא ב-**[זבחים צה, א]** שמשמע שרק במעיל עובר בלאו ולא בשאר הבגדים וכ"נ מה-**[רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ח ה"ב]**. ...

טט - בתורה שלמה מביא תירוץ המפרשים שבמעיל אסור לקרוע בין בדרך השחתה ובין שלא בדרך השחתה, ובשאר בגדים אינו חייב אלא בדרך השחתה. ולפיכך בגמרא בזבחים צה, א שמדובר בקריעה לצורך כיבוס אסור במעיל והתירו בשאר הבגדים.

ירושלמי סנה' פ"ב ה"א (וילנה י א) אור שמחה
(הודיעו לכ"ג שמת לו מת) ר' יוחנן פליג על ר' יודן בתרתי. ר' יוחנן סבר כי כ"ג היה קורע בשפת חלוקו כנגד רגליו ובכך חולק בשני דברים על ר' יהודה דס"ל שכל קריעה שאין קורעים בה את שפת צואר הבגד אינה קריעה כלל, וכן סובר (הוריות יב, ב, ת"כ אמר ב, ג) שכ"ג לא היה קורע כלל.
אור שמחה להגדרת קריעת שפת בגד מובאית ראייה מבגדי כהונה מהפסוק (**שמ' פקודי לט, כג**) **וְפִי-הַמַּעֲמֵל בְּתוֹכֹוּ כְּפִי תַחְרָא שְׁפָה לְפִיו סְבִיב לֹא יִקְרַע:** פסוק אשר כולו בטעמים תחתונים.
(כח, לב) כְּפִי תַחְרָא יְהִיָּה-לוֹ - מרכא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים שלא על כל אחד חלה ההלכה **לֹא יִקְרַע**:- מרכא סלוק. מרכא מרבה וסלוק מגביל.
דרך להסביר תהיה הנאמר ב- **ירושלמי סנה' פ"ב ה"א** ככהן שחייב לקרוע על מתו שלא בבגדי כהונה, תביר מחלק **לֹא יִקְרַע** לשייך לענין וללא לשייך לענין. השייך הוא השפה העליונה שכהן הדיוט קורע בה. הלא שייך הוא שכהן גדול קורע בשפת הבגד התחתונה, ובכך לא עובר על המצוה (**וי אמר כא**) **וּבְגָדָיו לֹא יִקְרַע:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, מבעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלוא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע.פ.

1.6 שמות תצוה כזכ – התשע"ז

שמות תצוה כזכ: ועשיית שתי טבעות זקב

ונתתה אתם על שתי כתפות האפוד מלמטה ממוול פניו לעמת מחברתו מועל לחשב האפוד: ועשיית שתי טבעות זקב – זרקא מונח מונח סגול, בתפקיד של שתי חוספות מעין הענין על הענין. נעניין בתוספת סגולית בפנימיות התורה.

הפסוק הבא עוסק בעשיית שתי טבעות הזהב לקצות החושן. מובא לצורך הדיון שאחריו

(שם' פקודי לט, ט) וַעֲשׂוּ שְׁתֵי טַבְעוֹת זָקָב וַיְשִׂימוּ עַל-שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל-שְׁפָטָיו אֶשְׁרֵי אֶל-עַבְרֵי הָאֶפֶד בְּיָמֶיהָ:

(שם' תצוה כזכ) זָקָב – טעם סגול, זָקָב ג'ל דו"ד ואחריו סופי תיבות ונתתה אתם על-שתי כתפות נטריקון תהלי"ם

מקושר ל-**(שם' פקודי לט, ט)** וַיְשִׂימוּ זָקָב וַיְשִׂימוּ – זקא-קטן זקא-גדול, ע"פ **[אמרי נועם]** האדמו"ר מדזיקוב] ג'ל שמות הטעמים ז"ק ז"ג עולה לג' יסו"ד מלכות עולה לג' תקע"ו (=576). מהעיון התברר שתבנית טעמים ז"ק ז"ג מרמזת על נושא בפנימיות התורה המרומוז בין היתר בג'ל המלים המוטעמות ז"ק ז"ג ובהפרש בין ג' המלים ובין ג' שמות הטעמים ז"ק ז"ג.

ג'ל **וַיְשִׂימוּ** עולה 14 + 372 עולה 386 עולה דו"ד שב"ע (בן שביעי, רועה שביעי, המשכו בבן של בת-שבע) עולה שפ"ו עולה דו"ד ב"ן יש"י וכתב ב-**[אגרת הקדש מהגר"ש מאוסטרפליא]** (הקשורה להגדה של פסח, מאמר ר' יוסי הגלילי אומר) והנה מה שמצינו שלקו המצריים במצרים עשר מכות ועל הים חמישים מכות מצד השם שפ"ו שבו אחוז דו"ד ב"ן יש"י והשם אמר הכו והכס (ג"א והכה).

ועשיית שתי טבעות זקב – זרקא מונח מונח סגול, בדרך פנימיות התורה בשם שפ"ו אחוז דו"ד ב"ן יש"י והוא אחוז ב- **שתי טבעות זקב וישימו על שני קצות החושן** מושפע על דוד מהחושן תוספת סגולית (טעמי זרקא סגול) רוח הקדש לאמר תהלים. כמאמר **(תהלים קיט, קכא)** עֲשִׂיתִי מִשְׁשָׁט וַאֲזַק (זה ענין החושן) בַּל־תִּנְיַחֲנִי לְעֵשְׂקִי:

שמות תצוה כזכ: ויהיה פיראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארנ כפי תחרא יהיה לו לא יקרע:

שמות פקודי לט, כג: ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע:

החלק הראשון **ויהיה פיראשו בתוכו** – מרכא טפחא אתנח, תבנית טעמים ככפסוק **(וי צו וזח)** זאת תורת החטאת ואפשר כי תבנית טעמים זאת באה לרבות את כל הבגדים שלא שייך בהם ספיגת דם חטאת הכשר לזריקה, וסיפא הפסוק מברר רק מה ההלכה אם ניתז דם חטאת הכשר לזריקה על בגדים ששייך בהם ספיגת דם חטאת הכשר לזריקה.

ויהיה פיראשו בתוכו ו'יהיה פ'י ר'אשו ב'תוכו – ר"ת ופר"ב ובאתב"ש פוג"ש, שופ"ג (בשין שמאלית כמו סופ"ג)

ס"ת היו"ו ובאתב"ש צמפ"פ = מצפ"פ (=מצופף)

אפשר כי ר"ת באתב"ש רמז על הבגד עליו ניתז הדם כדי לחייב בכיבוס, תבנית הטעמים של **ויהיה פיראשו** – מרכא טפחא, בתפקיד יתור לרבות מצבים בהם מגיע דם חטאת כשירה לבגד (ישירות) **אתנח** – מגביל רק למצבים של ספיגה ישירה מהתזה הנ"ל ולהוציא אופנים אחרים, כגון בגד אשר ספ"ג שומן או דם קרבנות שאינם חטאת כשירה (כגון עולה, שלמים, חטאת פסולה) שגרם למצב של מצפ"פ באריג. ואחרי שהתורה הגבילה את אופן ספיגת דם החטאת עוברת ללמד על כיבוס הבגד.

החלק השני של הפסוק **(שם' תצוה כזכ)** בעל תבנית טעמים של כעין פרט וכלל ופרט, שאפשר שהוא כעין בנין אב.

פרט שפה יהיה – פזר תראא, כלל **לפיו סביב** – קדמא ואזלא, **פרט מעשה ארנ** – מונח רביע **כפי תחרא יהיה לו** – מרכא תביר טפחא **לא יקרע** – מרכא סלוק.

אפשר כי הלימוד **שפה יהיה לפיו סביב** – פזר תראא קדמא ואזלא, כעין בנין אב ממעיל כהן גדול לשאר בגדי כהנים באופן הבא: **כפי תחרא יהיה לו** – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין קריעת בגדי כהונה והשונים בהלכותיהם לגבי הענין **לא יקרע**: כי הקורע מעיל כהן גדול בין בהשחתה בין שלא בהשחתה – לוקה, אבל בשאר בגדי כהונה לא יקרע דרך השחתה (ואם קרע לוקה), אבל יקרע לצורך תיקון כגון כיבוס מדם חטאת של בגד שנטמא.

לא יקרע – מרכא סלוק. מרכא מרבה וסלוק מגביל שרק במעיל אסור לקרוע בכל דרך. הרבוי ע"י המרכא ללמד כי הקורע דרך השחתה ברבוי דרכים כגון בין ביד בין בכלי לוקה, אבל הנקרע שלא בכונה או הקורע ברבוי דרכים שלא להשחית אלא לתקן כגון לצורך כיבוס דם בבגד שיצא לחוץ העזרה ונטמא אינו לוקה, או להכנת לפתילות למנורות שמחת בית השואבה ולמנורת התמיד מבגדי כהונה שבלו. **[רמב"ם]** כתב רק בגדי כהן פשוט, ו-**[המשנה למלך]** הביא **[ירושלמי פרק החליל]** תני מבלאי מכנסי כ"ג היו מדליקין את הנרות שבפנים. בכל אופן לא השתמשו במעיל כ"ג.

שפה יהיה – פזר תראא, ... **לא יקרע** – מרכא סלוק. פזר תראא בתפקיד דרוש שיעור קריעה לבגד כהונה שאינו מעיל, שניתז עליו דם

חטאת ויצא ונטמא, כדי לכבסן הם צריכים להיקרע מדאורייתא בשיעור דרובו ומדרבנן דמשייר בו כדי מעפורת כנאמר **[בבלי זבחים צד, ב]** מתני'. בגד שיצא חוץ לקלעים – נכנס ומכבסו במקום קדוש, נטמא חוץ לקלעים – קורעו נכנס ומכבסו במקום קדוש.

[רש"י] מתני'. בגד – שניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים. נכנס – לעזרה ומכבסו במקום קדוש. נטמא חוץ לקלעים – אחר שיצא ואי אפשר להכניס טומאה לעזרה. קורעו – וטהור מטומאה ומותר להכניסו ונכנס ומכבסו במקום קדוש.

[בבלי זבחים צד, ב] גמ'. מתקיף לה רבינא: קורעו בגד אמר רחמנא ולא בגד הוא! דמשייר ביה כדי מעפורת. איני? והאמר רב הונא: ל"ש (לא שנה – לא משנה) אלא שלא שייך בה כדי מעפורת, אבל שייך בה כדי מעפורת – חבור הוי! מדרבנן הוא.

[רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ח, ה"ט] בגד שניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לעזרה מחזירו לעזרה ומכבסו שם, נטמא חוץ לעזרה כיצד יעשה, קורעו כדי שיטהר ומכבסו בפנים, **[צריך להניח בו שלם כדי מעפורת לפי שנאמר בגד צריך לכבס בגד, ואע"פ שהוא טמא מדרבייהם מפני כדי המעפורת שנסארה בו כיון שנקרע ורובו טהור מן התורה ומותר להכניסו למקדש לכבס הדם.**

[רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ח, ה"ו] מכנסי כהנים הדיוטים שבלו ואבנטיהם היו עושין מהן פתילות ומדליקין בהן במקדש בשמחת בית השואבה, וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהן פתילות למנורת תמיד.

[משנה למלך הלכות כלי המקדש פ"ח, ה"ה] ובגדי כ"ג שבלו גונזין אותם. בירושלמי פרק החליל תני מבלאי מכנסי כ"ג היו מדליקין את הנרות שבפנים ומבלאי מכנסי כהן הדיוט כהן הדיוט היו מדליקין הנרות שבחוץ וממ"ש רבינו כאן ובדין שאחר זה נראה דס"ל דבלאי בגדי כ"ג לא היו עושין מהם שום דבר אלא נגנזים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, מעטע, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע.פ.

אפשרויות נוספות לפזר תרסא

אפשר כי הלימוד **שְׁפָה יְהִינָה לְפִי סְבִיב** – פזר תרסא קדמא ואזלא, כעין בנין אב ממעיל כהן גדול אל ענינים דומים או שונים:
יְהִינָה – תרסא אחד מתפקידיה ללמד על חציצה, כאן מתריאה נגד יצירת חציצה – היינו קרע בחוטי הבגד, שפה יהיה בהוויתו ולא יפגם בשום אופן של קריעה פעילה בין בשעת אריגה בין בשעת לבישה ובין שלא בשעת לבישה
שְׁפָה – פזר, ילמד למקום אחר (א) שאריגת בגדי כהנים יהיה ללא תפר שלא יקרעו, (ב) שבאריגת בגדי כהנים לא יקרעו החוטים, (ג) כי כל בגדי כהונה (כולל הדיוטות) אסורים בקריעה
שְׁפָה – פזר, ילמד למקום אחר, כעין לשון נופל על לשון משפה למעיל כהן גדול – לשמירת הלשון, שמירה מגסות המחשבה. **[הרב ר"י צברי ה"ו, אספקלריא תצוה התשע"ז]** [בבלי זבחים פח,ב] מעיל מכפר על לשון הרע. מנין? א"ר חנינא: יבא דבר שבקול (טט: פעמוני המעיל) ויכפר על קול הרע. וכן כתב בעל הטורים: שפה יהיה לפיו. שהמעיל מכפר על לשון הרע (זבחים פח,ב), אם חטא בלשון הרע יעשה שפה לפיו (ערכין טו,ב), שימנע מלשון הרע ויעשה תשובה ויתכפר לו.
ובדרך דרש **שְׁפָה** – פזר, ילמד למקום אחר, לענין צדקה **[תורה שלמה צתה]** ... בכת"י מושב זקנים: את מעיל האפוד זו צדקה שנאמר ומעיל צדקה יעטני, **וְהָיָה פִי-רֵאשִׁי בְּתוֹכוֹ**, ייעלים הצדקה ולא יפרסם שנאמר **(משלי כא,ד)** **מִתָּן בִּסְסֵר וְיִכְפֶּה אָפָּךְ**, **שְׁפָה יְהִינָה לְפִי** כלומר אע"פ שעושה צדקה בסתר הקב"ה מפרסם לכל, **מַעֲשֵׂה אֲרָג** מה אורג זה כל נימא ונימא מצטרפת לבגד גדול כך כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, **לֹא יִקְרַע** (טט: פירוש הדבר כנאמר ב-) **(תהלים קיב,ט)** **פָּזְרוּ נְתָן לְאֲבִיזוֹנִים צְדָקְתוֹ עֲמֵדָת לְעַד קָרְנוֹ תְּרוֹם בְּקָבוֹד**:

בבלי זבחים צד,ב – צה,א

(צד,ב) מתני'. בגד שיצא חוץ לקלעים - נכנס ומכבסו במקום קדוש, נטמא חוץ לקלעים - קורעו נכנס ומכבסו במקום קדוש. ...
(צה,א) אמר ריש לקיש: מעיל שניטמא - מכניסו בפחות משלש על שלש ומכבסו, משום שנא': **(שמות תצוה כח,לב)** **לֹא יִקְרַע**.
(שם' תצוה כח,לב) **יְהִינָה** – תרסא, בתפקיד דרוש שיעור כנאמר **(בבלי זבחים צה,א)**, אמר ריש לקיש: מעיל שניטמא - מכניסו בפחות משלש על שלש (אצבעות) ומכבסו, משום שנא': **(שם' תצוה כח,לב)** **לֹא יִקְרַע**.
(שם' תצוה כח,לב) **יְהִינָה** – תרסא, בתפקיד דרוש שיעור, והדרש נבנה על משמעות **לֹא יִקְרַע**, כפי **רש"י** בפחות משלש על שלש - שאינו מכניס שיעור בגד טמא לעזרה לפי שאי אפשר לקורעו ולהכניסו משום שנאמר **לֹא יִקְרַע** הפסוקים **(שמות תצוה כח,לב)** ו-**(שמות פקודי לט,כג)** הם היחידים בתורה שבם שרש "קרע" בקשר לבגדי כהנים. אפשר כי רעיון תיקון בגד כהנים בשיעור לא מדויק אלא בפחות משלש על שלש מעבר ע"י טעם **פזר** במלת **שְׁפָה** לנושא של קריעת בגד כהן כהן שספג דם חטאת כדי לתקנו בשיעור לא מדויק אלא בלשון הרמב"ם מדאורייתא ברובו ומרבנן **דמשייר ביה כדי מעפורת**.

מַעֲשֵׂה אֲרָג – מונח רביע,

[בבלי יומא עב,ב] רבי שמואל בר נחמני אמר דבי רבי שמעון תנא: בגדים שגורדין אותן כברייתן מכליהן, ומשרדין מהן כלום, מאי היא? ריש לקיש אמר: אלו מעשה מחט. מיתבי: בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג, שנאמר **(שם' תצוה כח,לב)** **מַעֲשֵׂה אֲרָג**! - אמר אביי: לא נצרכה אלא לבית יד שלהם. כדתניא: בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד, ומגעת עד פיסת היד.

[רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ח,הט"ז] וכיצד מעשה הבגדים, הכתונת בין של כ"ג בין של כהן הדיוט משבצת היתה שהיא בתים בתים באריגתה כמו בית הכסות כדרך שעושין האורגין בבגדים הקשים, ובית יד שלה נארג בפני עצמו ומחברין אותו עם גוף הכתונת בתפירה.

מַעֲשֵׂה אֲרָג – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע, לומד מאריגת עיקר מעיל כהן גדול לעצמו אל אריגת בית יד של מעיל כהן גדול לעצמו, אל אריגת שאר **שבעה** בגדי כהן גדול ואל אריגת **ארבעה** בגדי כהן הדיוט. וגם לומד מחיבור בית יד של מעיל כהן גדול בתפירה למעילו אל (א) חיבור בתי היד של כתונת כהן גדול אל הכתונת, (ב) חיבור בתי היד של כתונת כהן הדיוט אל הכתונת.

[תורה שלמה צתה] **לֹא יִקְרַע**, אמר רחבא אמר רב יהודה המקרע בגדי כהונה לוקה, שנאמר **לֹא יִקְרַע**. מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא הכי קאמר רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע (אפשר התורה ממליצה דרך לחיזוק הבגד ולא איסור קריעה), מי כתיב שלא יקרע. (יומא עב,א), (הכתוב לא כתב שזה הסבר שלא יקרע, אלא כתב **לֹא יִקְרַע** לאסור קריעה)

[צז] ... [רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ט ה"ג]: והקורע פי המעיל לוקה שנאמר **לֹא יִקְרַע** והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורען **דבך השחתה** לוקה. ... ובכת"י **[חמאת החמדה]:** שכל קורע פי המעיל בין ביד בין בכלי לוקה שנאמר **לֹא יִקְרַע**. והמפרשים תמהו מהגמרא ב-**[זבחים צה,א]** שמשמע שרק במעיל עובר בלאו ולא בשאר הבגדים וכ"נ מה-**[רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ח ה"ב]**. ...

טט - בתורה שלמה מביא תירוץ המפרשים שבמעיל אסור לקרוע בין בדרך השחתה ובין שלא בדרך השחתה, ובשאר בגדים אינו חייב אלא בדרך השחתה. ולפיכך בגמרא בזבחים צה,א שמדובר בקריעה לצורך כיבוס אסרו במעיל והתירו בשאר הבגדים.

ירושלמי סנה' פ"ב ה"א (וילנה י א) אור שמחה

(הודיעו לכ"ג שמת לו מת) ר' יוחנן פליג על ר' יודן בתרת. ר' יוחנן סבר כי כ"ג היה קורע בשפת חלוקו כנגד רגליו ובכך חולק בשני דברים על ר' יהודה דס"ל שכל קריעה שאין קורעים בה את שפת צואר הבגד אינה קריעה כלל, וכן סובר **(הוריות יב,ב)**, **ת"כ אמר בג**, שכ"ג לא היה קורע כלל.

אור שמחה להגדרת קריעת שפת בגד מובאית ראיה מבגדי כהונה מהפסוק **(שם' פקודי לט,כג)** **וְפִי-הַמַּעֲיֵל בְּתוֹכוֹ כַּפֵּי תַחְרָא שְׁפָה לְפִי סְבִיב לֹא יִקְרַע**: פסוק אשר כולו בטעמים תחתונים.

(כח,לב) **כַּפֵּי תַחְרָא יְהִינָה לוֹ** - מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שלא על כל אחד חלה ההלכה **לֹא יִקְרַע**: - מרכא סלוק. מרכא מרבה וסלוק מגביל.

דרך להסביר תהיה הנאמר ב- **ירושלמי סנה' פ"ב ה"א** ככהן שחייב לקרוע על מתו שלא בבגדי כהונה, תביר מחלק **לֹא יִקְרַע** לשייך לענין וללא לשייך לענין. השייך הוא השפה העליונה שכהן הדיוט קורע בה. הלא שייך הוא שכהן גדול קורע בשפת הבגד התחתונה, ובכך לא עובר על המצוה **(וי אמר כא,ג)** **וּבְגָדָיו לֹא יִפָּרֵם**:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

וכבר פירשתי מלת לב. וסוד שמונה בגדי כהן גדול נרמזו בספר הזוהר, אמרו שם [ח"ג קל"ב ע"ב] ומהאי דיקנא (שערות זקן) איתגלייא דקנא דכהנא רבא עילאה ומיניה דקנא דנחית לדקנא תתאה לכהנא רבא, מאי דקנא דכהנא רבא דקנא דכהנא רבא בתמניא תיקונין אתתקן (בשמונה לבושים לבוש), ובגין כך תמניא תקונין לכהנא רבא כד משחא נחית על דקניה דכתיב (תה' קלגב) פֶּשְׁמֵן הַטּוֹבוֹ עַל־הָרֹאשׁ יָרֵד עַל־הַזְּקָן וגו', מנלן דכתיב (תה' קלגא) שָׁכַת אֲתִים גְּסִיָּהּ: גם לרבות כהן גדול של מטה, שכל זמן שכהן הגדול של מטה משמש בכהונה גדולה כביכול כהן גדול של מעלה משמש בכהונה גדולה.

ע"פ פירושים אחדים בגדי כהן גדול הם כנגד שמונה מי"ג מידות של רחמים, **שמות תשא לד,ו:ז** (1) וַיַּעֲבֹר ה' אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב־חַסְדֹּד וְאֶמֶת: (2) נָצַר חֶסֶד לְאֵלִים נִשְׁאָע עֵזוֹ וְנִשְׁעָה וְחִטָּאָה וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פְקֻדוֹ עֵזוֹ אֲבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־בָּנִים עַל־שִׁלְשִׁים וְעַל־רַבְרַבִּים: הבאנו דרכי פירוש כנגד אלו מידות הם שמונת בגדי כהן גדול.

ע"פ פירוש [הלבוש, לבושי אור יקרות (ריקאנטי), ע' 29 (אוצר החכמה)] תיקוני שערות הזקן המתקנים ב"ג מדות הרחמים והשפע יורד לעולם ונרמזו בפסוק (תה' קלגב) פֶּשְׁמֵן הַטּוֹבוֹ עַל־הָרֹאשׁ יָרֵד עַל־הַזְּקָן וְקוֹרְאֵהוּ שְׂרִיד עַל־פִּי מְדוּתָיו: וזקן מורה על זקן מלא רחמים דשעריה כתלג חיור (שלג לבן). ודיקנא עילאה הוא הכתר ודיקנא דכהנא רבא עילאה הוא החסד המתקן בשמנה תיקונים עד מדרת האמת שהיא המידה השמינית מי"ג מדות הנאמר על הת"ת (תפארת) שהוא מהחסד ופארו, והוא דיקנא תתאה דכהנא רבא וב"ג מדות הרחמים גמורים הנרמזים בפסוק (מיכה ז,ח) מִיֵּאֵל פְּמוֹד נִשְׂא עֵזוֹ הַשְּׂמִינִית הוּא (מיכה ז,ח) יִקְבֹּשׁ עֲזֹנְתֵינוּ גו'

אדרא רבא <דיד נפש> - א: ברלב, י"א בתמנא תקונין אתתקן הדיקנא של הכהן גדול נתקן בח' תיקונים, והענין כי החמשה תיקונים הקודמים הם בסוד מוחין של הדיקנא ורק מהתיקון הששי שהוא (שמ' תשא לד,ו) וְרַב־חַסְדֹּד נקראים כולם על שם החסד, לכן נקראים כהנא רבא ובגין כך וכיון שכהנא רבא נתקן בח' תיקונים, לכן תמניא תקונין לכהנא רבא הכהן גדול התחתון מתלבש בח' בגדים שהם ח' תיקונים שלו, והוא כד משחא נחית על דקניה כאשר מושחים אותו בשמן המשחה ירד השמן על זקנו הה"ד (תה' קלגב) פֶּשְׁמֵן הַטּוֹבוֹ עַל־הָרֹאשׁ יָרֵד עַל־הַזְּקָן וגו'. ומנא לן ר"ל מנין לנו שח' בגדי הכה"ג הם כנגד ח' תק"ד (תקוני דיקנא) דא"א (דאריך אנפין שבכתר) דכתיב (תה' קלגא) שָׁכַת אֲתִים גְּסִיָּהּ: אחים הם א"א (אריך אנפין) וז"א (ויעיר אנפין) שרק להם יש תיקוני דיקנא גם לרבות כהן גדול דלתתא המשמש בביהמ"ק שגם הוא אח להם כי הוא דוגמתם. ומ"ש גְּסִיָּהּ: היינו דכל ימנא דכהנא רבא דלתתא משמש בכהנא רבא ר"ל שכל זמן שהכה"ג עובד בביהמ"ק אז כביכול כהן גדול דלעילא משמש בכהנא רבא הכהן הגדול משמש כנגדו, וגו'

תולדות יצחקן (שמ' תצ' כח,ד) וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ, דרשו רז"ל בערכין (טז,א) כשם שהקרבנות מכפרים כך בגדי כהונה מכפרים, ולזה נסמכה פרשת קרבנות (ע"פ רש"י: קרבנות המלואים (כט,א) ולא קרבנות בכלל) לבגדי כהונה חשן מכפר על הדינים שנאמר (שמ' תצ' כח,טו) וְעֲשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט, אפור על ע"ז שנאמר (חושע ג,ד) וְאֵין אִפּוֹד וְתַרְפִּים, מעיל על לשון הרע שבפרהסיא, שנאמר 'ונשמע קולו' ויבא דבר שבקול ויכפר על קול, ולשון הרע שבצנעה קטרת מכפרת, כתונת על שפיכות דמים שנאמר [בראשית לו לא] ויטבלו את הכתונת בדם, מצנפת על גסות הרוח יבא דבר שבגובה ויכפר על מעשה גובה, אבנט על הרהור הלב, ציץ על עזות פנים שנאמר 'והיה על מצח אהרן' וכתיב [ירמיה ג ג] 'ומצח אשה זונה', מכנסים על עריות.

טט: ע"פ פירוש [הלבוש, לבושי אור יקרות (ריקאנטי), ע' 29 (אוצר החכמה)] הזוהר מלמד מ-**(שמות תשא לד,ו,ז)** על שתי סדרות של שמונה תיקונים המסודרים בסדר מעליון לתחתון (א) זקן כ"ג עליון הם בפסוק (שמ' תשא לד,ו) וַיַּעֲבֹר ה' אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא (החל מכאן) ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב־חַסְדֹּד וְאֶמֶת: כל ה' הוא מדה וגם "אל" מדה והעולם חתום במדת האמת השמינית. (ב) זקן כ"ג תחתון, שאפשר כי הוא כמו הפירוש השני להלן. ויש עוד סידרה של תיקונים בבניא (מיכה ז,ח) (יט) . אפשר שגם ע"פ פירוש [אדרא רבא <דיד נפש> - א: ברלב, י"א] ועוד מפרשים, שתי סדרות של שמונה תיקונים המסודרים בסדר מעליון לתחתון. זקן עליון המתחיל באריך אנפין שבכתר, וזקן תחתון המתחיל בתפארת שבזעיר אנפין (זה שבע מידות) וכולל את הכהן גדול המשמש בבית המקדש. שמונה בגדי הכהן גדול הם כנגד שמונה המדות האחרונות מי"ג מדות. אלא, שכנראה יש להם חלוקה אחרת של המידות כי לפי הדעה של [הלבוש] לעיל אַרְךָ אַפַּיִם היא המידה הששית. ואילו כאן מתחיל ב"רב חסד" כמידה ששית. (שמ' תשא לד,ו) וְרַב־חַסְדֹּד וְאֶמֶת: (שמ'תשא לד,ו) נָצַר חֶסֶד לְאֵלִים נִשְׁאָע עֵזוֹ וְנִשְׁעָה וְחִטָּאָה וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה. וכיוון שהחל ב"רב-חסד" החסד מתפשט בשבע המדות שאחריו ויורד לעולם.

(שמ' תצ' כח,ד) וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ ... וְעֲשׂוּ בְגָדֵי־קֹדֶשׁ - קדמא ואולא ... קדמא ואולא – כעין שני כללים של סדר מראשון לאחרון, הקשורים לבגדי כהן גדול אשר אפשר כי כאן סדרם הפוך, השני הוא כלל הבגדים שנעשו מתרומת המשכן וכן לעתיד. הראשון הוא כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שיש בפרט פרוט הבגדים ועל מה מכפר בעולם. על הרשימה יש להוסיף ציץ ומכנסיים הנלמדים מכתוב אחר. ע"פ הפירושים לזוהר שהובאו לעיל שמונה בגדי כהן גדול הם סדרה אחת בעולם הזה כנגד שתי סדרות של שמונה מידות מי"ג מידות של רחמים המושלים לשערות זקן ע"פ פסוק (תה' קלגב) פֶּשְׁמֵן הַטּוֹבוֹ עַל־הָרֹאשׁ יָרֵד עַל־הַזְּקָן וגו'. הכפרה והשפע לבריאה באים דרך י"ג מידות של רחמים בשתי סדרות - מדרגות של שמונה מידות מראשון (עליון) בכל מדרגה עד לאחרון (תחתון) בכל מדרגה ודרך עבודת כהן גדול מתגלים בבריאה.

בדרך חב"ד מוסבר ב-**[ליקוטי תורה תורת שמואל – תרל"ט ב: האדמו"ר שניאורסון שמואל, ע' תלב]** וביאור הענין דכתיב (תה' קלגב) פֶּשְׁמֵן הַטּוֹבוֹ עַל־הָרֹאשׁ יָרֵד עַל־הַזְּקָן וְקוֹרְאֵהוּ שְׂרִיד עַל־פִּי מְדוּתָיו: פ"י זקן אהרן הוא בחי' דקנא דכהנא רבא שבחי' שערות אלו הן הן הלכות שבתורה שנמשלו לשערות כמ"ש קווצותיו תלתלים שהם תילי תילים של הלכות, שענין בחי' ההילוך של הלכות הן המשכת אלקות שהולך ונמשך מלמעלה למטה ע"י בחי' הלכות שבתורה שהם כמשל השערות, והפֶּשְׁמֵן הַטּוֹבוֹ שיורד על השערות הוא בחי' ח"ע (חכמה עילאה), ועל בחי' פֶּשְׁמֵן הַטּוֹבוֹה נאמר שמן משחת קדש משחותא דקדש עילאה, והיינו שיש בחי' קדש בלא וא"ו ויש בחי' קדוש שהוא בוא"ו, והנה בכחי' סדר ההשתלשלות א"א (א אפשר) שיומשך מבחי' קדש בלא וא"ו כי קדש מילה בגרמי' ואפי' כל ההמשכות שבעולמות עליונים הוא רק מבחי' קדוש בוא"ו, היינו שיש שתי מדרגות – סדרות של השתלשלות של הלכות התורה מחכמה עילאה לחכמה תתאה ולגלוי בבריאה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצוותו האמתי – הוללים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבו; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, יבוי; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגולג, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקרה** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונה רביעי** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = ארש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.8 שמות תצוה כז,כ (התשע"ט)

שמות תצוה ל,ט: לא-תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו:

[חינוך מצוה קד שלא להקטיר ולהקריב על מזבח הזהב] (א) שלא להקריב במזבח הזהב שבהיכל כי אם קטורת שבכל יום, זולתי הזאת הדמים מיום הכפורים ליום הכפורים שנאמר (שם' תצ' ל,ט) **לא-תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו:**

קטרת זרה – (תורה שלמה (תו"ש) כב) בין חסרה בין יתירה [מדרש הגדול]. מרכא טפחא כעין יתור לרבות בגדר קטורת זרה קטורת בסממנים לא מדויקים. ואין לומר שזה על כמות הקטורת כי הכמות משתנה לפי כפות היד של כהן המעלה קטורת.

[תו"ש הערה כב] ... בכריתות ו. ואם נתן בה דבש פסלה חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה. וברמב"ם פ"ב ה"ח מכלי מקדש: גתן בה דבש כל שהוא פסולה חסר אחד מסממניה חייב מיתה שהרי נעשית קטרת זרה. ורש"י בכריתות שם מפרש דמיירי ביוה"כ וחייב משום ביאה ריקנית, ומלשון רמב"ם נראה שהחיוב גם בשאר ימות השנה וראה במפרשים שם וכן מוכח מיומא גג. ועוד נכנס בגדר **קטרת זרה** – מרכא טפחא כעין יתור לרבות בגדר קטורת זרה קטורת שמתנדב יחיד, שמתנדב צבור

[בבלי מנחות נא,] והתניא: יכול יהא יחיד מתנדב ומביא כיוצא בה נדבה, וקורא אני בה (דב' תצא כגד) **מוצא שפתיך תשמר ועשית?** ת"ל: (שם' תצ' ל,ט) **לא-תעלו עליו קטרת זרה**; יכול לא יהא יחיד מביא, שאין מביא חובתו כיוצא בה,

[בבלי מנחות נב,] אבל צבור יהא מביא, שמביא חובה כיוצא בה? ת"ל **לא תעלו**; יכול לא יעלו על מזבח הפנימי אבל יעלו על מזבח החצון, ת"ל (שם' תשא לא,יא) **ואת שמן המשחה ואת-קטרת הסמים לקדש פכל אשר-צויתך ועשוי: פ** - אין לך אלא מה שאמור בענין! מתנדב [רמב"ם כלי המקדש פ"ב, ה"א] מזבח הזהב שבהיכל עליו מקטירין הקטורת בכל יום, ואין מקריבין עליו דבר אחר, ואם הקטיר עליו קטרת אחרת שאינה כזו, או שהקטיר עליו קטרת כזו שהתנדב אותה יחיד או רבים, או הקריב עליו קרבן, או הסיך נסך לוקה שנאמר **לא-תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך** וגו'.

מסביר [תורה תמימה (תו"ת) הערה יד] נראה דלשון **זרה** משמע ליה כל שאינו של צבור, דכיון דרק הצבור רשאי להביא ולא יחיד הו"ל יחיד לענין זה כדן זר: [תו"ת הערה טו] ר"ל יחיד הוא דאינו מביא קטורת נדבה, שהרי דין הוא שלא מצינו שיהא מביא חובתו כיוצא בה, שהרי קטורת חובה ליחיד לא מצינו, אבל צבור יביאה נדבה, שהרי מביאין חובה כיוצא בה פעמים בכל יום: גם ציבור לא יביאו בנדבה. [תו"ת הערה טז] ואף על פי דלפי זה תו לא צריך לדרשה לא תעלו ליחיד (טט: שבהערה יד), אך הו"א דהאי (שם' תשא לא,יא) **ככל אשר-צויתך ועשוי** קאי על הסדר שנצטוו לצבור שלא ישנו ממנו, אבל אין ה"י דיחיד רשאי להעלות, קמ"ל **לא-תעלו עליו קטרת זרה** וכמ"כ: ציבור אסור לשנות ויחיד אסור לשנות ואם שינו והתנדבו הקטורת תחשב קטורת זרה.

(שם' תצ' ל,ט) **לא-תעלו עליו קטרת זרה** – תבנית הטעמים של קרא זה עוסקת בנושאים אחדים. נושא (א) (שם' תצ' ל,ט) **עליו** – תביר בתפקיד לא ממש עליו [מנחת חינוך ד] אם מזבח הזהב נעקר ממקומו מקטירין קטורת במקומו, הכא נמי לענין הלאו דהקטרת עולה ונסך גם כן נוהג במקום המזבח, ואם נעקר והקטיר קטורת זרה במקום המזבח לוקה.

נושא (ב) (שם' תצ' ל,ט) **לא תעלו** – מקף כבורר במי שייכת מצוה זאת האם בור או ככהן. הדבר מבורר בתבנית הטעמים הבאה. נושא (ג) (שם' תצ' ל,ט) **לא-תעלו עליו קטרת זרה** – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והחלוקים בהלכותיהם בקשר לנושא. [מנחת חינוך ג] והנה הרב המחבר כתב, **דלאו זה נוהג בכהנים**, נראה מדבריו דווקא כהנים הראויים לעבודה, אבל זרים וכדומה לא עברו על לאו זה*, כמו טמא ושתוי יין שאינם נוהג בורים, כמו שמבואר ב-**ר"מ פ"ט מביאת מקדש ה"א** והבאנו לעיל [עין **מצוה צ"ט אות ט"ז**].

[בשולי מנחה] מה שכתב שרק הכהנים עוברים בזה היינו בדין קטורת זרה, שהוא מדיני המזבח, שלא להקריב עליו כי אם קטורת וכו'. ובדיני המזבח הוזהרו רק הכהנים דו עבודה המסורה להם, ומכל מקום אף לדעת החינוך זר שהעלה על מזבח הפנימי חייב מיתה כדן מקריב דבר שאם עלה לא ירד. סיכום: הלאו והמלקות שייך בכהנים ראויים לעבודה. אחרים חייבים מיתה.

נושא (ד) (שם' תצ' ל,ט) **עליו קטרת זרה** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כולם או חלקם לא חלה הלכה מסוימת. הלאו והמלקות לכהן ראוי והמיתה לזר לא חל על פחות מכזית [מנחת חינוך ה] ושיעור הקטרה לחייב בפנים, נראה דהוא כזית (כ"כ צורר החיים ומעשה רוקח) עיין ר"מ פ"ט מביאת מקדש ה"ד, לענין זר שהקטיר על מזבח הפנימי חייב ככזית משום זרות ועי"ש בכסף משנה ועיין פ"ט ממעשה הקרבנות ה"ח. ולענין ניסוך כמה השיעור, איני יודע אם יש ללמוד מדין העלאת חוץ (עיין ר"מ פ"ט ממעשה"ק ה"ג וה"ד)

(שם' תצ' ל,ט) **ונסך** – זקא-גדול בתפקיד שלושה דברים או הלכות, אפשר שאילו שלושה אופנים לנסך ושניים מהם הביא [משך חכמה] (שם' תצ' ל,ט) הוא לרמז דיש נסכים שמזלפים על גבי האישים, וכדאמר שמואל בזבחים דף צא, ב והוי כאילו כתיב "לא תעלו מנחה ונסך", רצונו לומר זה המתנדב יין שמזלפין על גבי האישים שהוא הקטרה ולכן כללו בהלאו ד-**לא-תעלו עליו**. ואחר כך מיירי בנסכים שנותן לספלים, אמר 'עליו לא תסכו'.

ואחד מהם הביא [מנחת חינוך מצוה קד] ... והרב המחבר כתב כאן **דלוקין על זריקה** ולכאורה מנ"ל. אך ע' בסנהדרין ס' מבואר דזורק הוא נכלל במנסך ע"ש וכאן מבואר בתורה ונסך לא תסכו ע"כ חייב בזורק ג"כ ועוד שלישיה (שם' תצ' ל,ט) **ונסך** – זקא-גדול בתפקיד שלושה דברים שמנסכים במזבח חיצון ואין לנסכם במזבח הפנימי

[תו"ש הערה כז] ברב"ה **ונסך** אפילו ניסוך המים ... ברלב"ג: **ונסך לא תסכו עליו** ר"ל שלא ינסכו עליו יין או שמן והיא גם כן מצות לא תעשה לפי דעתו, אך הרב המורה (רמב"ם?) לא מנאה, ודעתו רחבה מדעתנו.

שמות תצוה ל,י: וכפר אהרן על-קרנתיו אחת בשנה – של מזבח הזהב

מדם חטאת הכפרים אחת בשנה וכפר עליו לדרתיהם קדש-קדשים הוא לה: פ

מדם חטאת הכפרים – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל, ואחריו כעין שני פרטים: (א) **אחת בשנה** – מהפך פשטא, (ב) **וכפר עליו לדרתיהם** – מהפך פשטא מונח זקא-קטן.

מדם חטאת הכפרים – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. ונראה שכאן בקשר למלת **לדרתיהם** מלמד על הכלל כולו כהסבר הבא בתפקיד תבנית הטעמים והסבר [התו"מ]

ז-אדר-התשפ"ג 3-Mar-23 17/29 ZZFisher ©טודל-20-שמות-תצוה

יזמא הילולא דמשה רבנו, לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמות הורי והורי רעיתי, לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן חיים אריה יהודית

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221 http://www.Taamei-Hamikra.co.il

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצוותך האמנותי – הוללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; זרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

(שמ' תצ' 5,5) לדרתיכם – מונח זקר-קטן במלה אחת, בתפקיד כעין ריבה וריבה את הכל. ע"פ [התוה"מ] – כפרת אהרן על מזבח הזהב בשעת חנוכתו, הפכה לצינור דרכו נמשכת הכפרה לכל הדורות.

[תורה שלמה לו] (5,5) קדש-קדשים הוא לה', מלמד שהוא מקדש דבר שאינו ראוי לו ודבר הראוי לו זה חומר במזבח הזהב ממזבח הנחשת [מדרש הגדול]

[תורה שלמה הערה לו] ... דרשא ממקור עתיק רבוי מיוחד מהקרא (5,5) קדש-קדשים הוא לה' ועיקר הדרש הוא ממלת לה' משום שמוצינו שני פסוקים גבי מזבח וגבי כלי שרת

(שמ' תצ' 5,5) שבעת ימים תכפר על-המזבח וקדשת אתו והנה המזבח קדש קדשים כל-הנגע במזבח קדש: ס הכתוב מלמד על מזבח הנחשת שמקדש רק הראוי לו ויש על זה מיעוט. וכן גבי כלי שרת כתיב

[המשך תוי"ש הערה לו] (כט,5) והנה המזבח קדש קדשים כל-הנגע במזבח יקדש דרשינן ב-[זבחים פג,ב] (לעיל פכ"ט אות קיד) שמקדש רק הראוי לו ויש על זה מיעוט, וכן גבי כלי שרת כתיב (שמ' תשא ל,כט) וקדשת אתם והיו קדש קדשים כל-הנגע בהם יקדש:

וב-[זבחים פז,א] דרשו שכלי שרת מקדשין ומקדשי גם פסולים (ע"פ [רמב"ם פסחה"ק פ"ג,ה"ח] רק הראויין להם) לענין דאם עלו לא ירדו ולא לקרב לכתחילה וכאן לגבי מזבח הפנימי הוסיף הכתוב מלת (5,5) לה' ומרובי זה דרשו ש(מזבח הזהב) מקדש גם מה שאינו ראוי להם.

והקשו התוס' [זבחים פז,א] שהרי כלי שרת אינו מקדש שאינו ראוי לו, וצריך לדחוק משום שכאן (מזבח הזהב) ישנם שתי קדושות מזבח וכלי שרת, ומטעם זה ס"ל להראשונים השיטה שאין מקדשין לקרב.

[רמב"ם פסולי המוקדשין פ"ג,ה"ח] מזבח הפנימי מקדש פסולים בין ראויין לו בין שאינן ראויין לו, אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא פסולין הראויין לו כמו שביארנו, כיצד מזבח החיצון שעלו לו זבחים שנפסלו לא ירדו, עלתה לו קטרת זרה תרד שאין הקטרת זרה ראויה למזבח החיצון, אבל מזבח הפנימי שעלה לו קומץ מנחה בין כשר בין פסול לא ירד וכן כל כיוצא בזה, כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו כך הכבש ושאר כלי השרת מקדשין את הראוי להם שהרי נאמר בכלים (שמ' תשא ל,כט) כל-הנגע בהם יקדש, משיגיע לכבש דבר הראוי לו לא ירד ואף על פי שנפסל, וכן כשיגיע לכלי שרת כל דבר הראוי לו מתקדש ולא יפדה לעולם ואף על פי שנפסל כמו שביארנו באיסורי המזבח.

מִדְּבַר חַטָּאת הַכֹּפָרִים – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. ונראה שכאן בקשר למלת (5,5) לה' מלמד על עצמו בלבד כי מרובי זה דרשו ש(מזבח הזהב) מקדש גם מה שאינו ראוי להם. שלא כמזבח החיצון וכלי השרת שמקדשים רק הראוי להם.

מזבח הנחשת (כט,5) יקדש – סלוק בתפקיד הגבלה וכלי שרת (כט,5) מלת יקדש – סלוק בתפקיד הגבלה, (כט,5) מגביל את ההקדשה של הנוגע במזבח הנחשת רק לראוי לו, (כט,5) מגביל את ההקדשה של הנוגע בכלי שרת רק לראוי להם. היינו כל אחד הגביל כ-התוס' [זבחים פז,א].

הרי"א כתב (5,5) קדש-קדשים הוא לה', שהיא קדושה יתירה (במזבח הזהב) מבשלחן ובמנורה. אפשר כי הרבוי מרומז גם בכתוב (5,5) קדש-קדשים הוא – מקף בתפקיד בורר בין (א) מקדש רק הראוי למזבח הזהב ובין (ב) הראוי והלא ראוי למזבח הזהב.

וטעמי (5,5) קדש-קדשים הוא – מרכא טפחא, בתפקיד יתור לרבות שמזבח זה מקדש דבר שאינו ראוי לו ודבר הראוי לו כי הוא בעל שתי קדושות, שהוא מזבח וכלי שרת ועוד שיש בו קדושה יתירה, שלא כמו מזבח הנחשת וכלי השרת שלהם רק קדושה אחת. והסבר זה שונה ממה שכתב [תוי"ש הערה לו] בשם [זבחים פז,א] ש-מלת (5,5) לה' למדו הרבוי.

אבל טעם מלת (5,5) לה' – סלוק בתפקיד הגבלה, שלא יעשו במזבח הזהב עם כוונה לעכו"ם, ולהגביל בו מלאכת מזבח כמו המזבח החיצון רק לפעם בשנה ביום הכפורים לשם כפרה ורק בדם.

[עקידת יצחק שמות שער מח (פרשת תרומה)] אמנם שתהיה הכוונה בו אזהרה שלא יכוונו מלאכתו רק לשמי' ולזה כלפי מה שאמרו המכביעים לקטר למלכת השמים והסך לה נסכים אמר **שמות תצוה ל,ט: לא-תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסקו עליו: שמות תצוה ל,ז: וכפר אהרן על-קרנתיו אחת בשנה מִדְּבַר חַטָּאת הַכֹּפָרִים אחת בשנה וכפר עליו לדרתיכם קדש-קדשים הוא לה': ירצה שלא תעשה בו מלאכת מזבח כמו שהיה הענין (יהושע כ"ב) במזבח בני גד ובני ראובן שהי' לא לעולה ולא לזבח. רק פעם אחת בשנה אשר יזה אהרן עליה מדם חטאת הכפורים אשר בזה יהיה סימן לו שהוא קדש-קדשים ... לה'.**

שמות תצוה כט,לט: את-הכבש האחד תעשה בכפר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים:

שמות תצוה כט,מב: עלת תמיד לדרתיכם פתח אהל-מועד לפני ה' אשר אנער לכם שמה לדבר אליך שם:

(שמ' תצ' כט,מב) לדרתיכם – מונח זקר-קטן בתבה אחת – ריבה ריבה הכל – קרבן ראשון ביום ואחרון ביום בימי המלוואים, ונקבע לדורות להיות ראשון ואחרון בכל יום

(שמ' תצ' כט,מב) לדרתיכם – מונח זקר-קטן בתבה אחת – ריבה ריבה הכל – על בסיס

* **(שמ' תצ' 5,5) וכפר עליו לדרתיכם** – מהפך פשטא מונח זקר-קטן בתבה אחת – ע"פ המלבי"ם כפרת אהרן ביום הכפורים הראשון הניחה צינור דרכו נמשכת כפרת כל יום כפרים לכל הדורות

* ע"פ [בעל הטורים] כאן כתיב **(שמ' תצ' כט,לט) הכבש האחד גי' י"ח וכפר' פינחס כתיב אחד גי' אחד – י"ג . הכא י"ח רמז ל"ח ברכות שבתפלה שתקנו כנגד תמידין, התם רמז ל"ג כהנים שעסקו בקרבן התמיד.**

מוצע להקיש מפירוש המלבי"ם על "לדרתיכם" מונח זקר-קטן בתבה אחת" ב-(**שמות תצוה 5,5**) בכפרת אהרן ביום הכיפורים הראשון לפירוש בעל הטורים ל-(**שמות תצוה כט,מב**) בתמידי המילואים שהקריב משה רבנו שבאותו מקרא נאמר "לדרתיכם" מונח זקר-קטן בתבה אחת", ולומר, שמעשה עולת התמיד מיום המלאים הראשון ע"י משה רבנו הניחה צנור דרכו נמשכה כל עולת תמיד ובדורות שנשלמה פרים שפתינו נמשכת עולת התמיד של משה רבנו בתפילת י"ח תמיד לדורותיכם.

ב'ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התש"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ...; זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מדיצה, עקירה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע.פ.

1.9 שמות תצוה כז, כ (התש"פ)

שמות תצוה כה, ה: והם יקחו את-הזהב ואת-התכלת ואת-הארנמן ואת-תולעת השני ואת-השש: פ

(שמ' תצ' כה, ה) והם יקחו את-הזהב - פשטא מונח זקף-קטן, שני לימודים בפשט (לימוד א) כל כלי השרת חייבים להיות משל ציבור ולשם קודש; (לימוד ב) לנאמנות גבאי צדקה ושאר ממונים (לימוד א) כל כלי השרת חייבים להיות משל ציבור ולשם קודש **(שמ' תצ' כה, ה) והם יקחו את-הזהב** - פשטא מונח זקף-קטן, כתבנית הטעמים בטעם עליון של **(שמ' ית' כב) אַנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ** - פשטא מונח זקף-קטן, ע"פ טעם מלת **וְהֵם** פשטא בתפקיד של המספר אחד, מוצע לומר שלקחת החומרים לבנין המשכן תהיה במחשבה אחת לשם ה'. **את-הזהב** - מקף כבורר בין מטרות מעשה היחיד **(רמב"ם בית הבחירה פ"א, ה"כ)** אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש, ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה, ע"פ טעם מלת **יִקְחוּ** מונח בתפקיד של רבוי, מוצע לרבות התנדבות של יחיד שעשה לשם ה' המוסרן לציבור.

כתב על כך **(רש"י הירש ויקרא שמיני י)** כל כלי השרת חייבים להיות משל ציבור ולשם קודש (ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח, ה"ז; הל' בית הבחירה פ"א ה"כ) **(רמב"ם כלי המקדש פ"ח, ה"ז)** כל בגדי הכהנים אינם באים אלא משל ציבור, ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר, וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לציבור הרי הן כשרין, אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן יחיד משלו כשרים ובלבד שימסרם לציבור. **(כסף משנה)** כל בגדי הכהנים וכו'. בפ"ג דיומא (דף ל"ה): ובירושלמי פרק רביעי דשקלים (הלכה א'). ומה שכתב וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לציבור הרי הם כשרים אף כל קרבנות הציבור וכו'. ... מפורש הוא בהירושלמי דשקלים (הלכה ו')

(רמב"ם בית הבחירה פ"א, ה"כ) אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש, ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה, וכלי גבוה עד שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיוט, ומשנשתמש בהן גבוה אסורין להדיוט, אבנים וקורות שחצבן מתחלה לבית הכנסת אין בונין אותן להר הבית. **(כסף משנה)** אין עושין כל הכלים מתחלתן וכו'. בתוס' פרק שני דמגילה:

(לימוד ב) לנאמנות גבאי צדקה ושאר ממונים
(תורה תמימה) [שמ' תצ' כה, ה) והם יקחו] - ת"ר אין עושין שררות על הציבור פחות משנים, מנא הני מילי, א"ר נחמן, דאמר קרא **וְהֵם יִקְחוּ אֶת-הַזָּהָב** (כ"ב ב' ח' ב'):
(תורה תמימה הערה א) א) ואף על פי **(שמ' תצ' כה, ה) והם יקחו** קאי על כל חכמי לב והם יתר משנים, אך משום שמעוט רבים שנים קצבו חז"ל את המספר שנים, ואין דבר זה לסבת חסרון אמונה כי הממונים על הצדקה נאמנים הם כדכתיב **(מל"ב יב, טו) וְלֹא יִחְשְׁבוּ אֶת-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת-הַכֶּסֶף עֲלֵיהֶם לְתֵת לַעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה כִּי בְאֵמֶנָה הֵם עֹשִׂים**, אלא הענין הוא מפני שבכלל אין עושין שררות על הציבור פחות משנים מפני כבוד הציבור, וענין השררות בצדקה הוא זה דממשכנין על הצדקה (גביית ממון בכפיה):

(בבלי בבא בתרא ט, א) ת"ר: אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברין, ואף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, שנאמר: **(מל"ב יב, טו) וְלֹא יִחְשְׁבוּ אֶת-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת-הַכֶּסֶף עֲלֵיהֶם לְתֵת לַעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה כִּי בְאֵמֶנָה הֵם עֹשִׂים**:
א"ר אלעזר: אף על פי שיש לו לאדם גזבר נאמן בתוך ביתו - יצור וימנה, שנאמר **(מל"ב יב, יא) וַיִּצְרֹר וַיִּמְנֹו** (גבאי הצדקה ידקדקו בחשבון הממון) **(מל"ב יב, יא) וַיְהִי כִּי-רָבַח הַכֶּסֶף בְּאֵרוֹן וַיַּעַל סֵפֶר הַמִּלֵּךְ וַהֲפֹתוּ הַגְּדוֹל וַיִּצְרֹר וַיִּמְנֹו אֶת-הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּיתֵיהֶּ:**

אין **(רמב"ם מתנות עניים פ"ט, ה"א)** גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק מצרפין המעות דינרין לאחרים אבל לא לעצמן, גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרים לאחרים ואין מוכרים לעצמם, ואין מחשבים בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברין, שנאמר **(מל"ב כב, א) אַךְ לֹא יִחְשְׁבוּ אֹתָם הַכֶּסֶף הַנֶּתֶן עֲלֵיהֶם כִּי בְאֵמֶנָה הֵם עֹשִׂים**:
(שו"ע י"ד הלכות צדקה סי' רנז, ס"ב) (בהמשך לרמב"ם הנ"ל)
הגה: א] ומ"מ כדי שיהיו נקיים מה' ומישראל, טוב להם ליתן חשבון (טור). ב] וכל זה בגבאים הכשרים, ג (ב) א < אבל מי שאינו כשר, ג] או שנתמנה באלמות וחזקה, צריך ליתן חשבון. וה"ה בכל ממונים על הציבור. (מהרי"ו סימן קע"ג. ד [ד] וכשרוצים הציבור יכולין ב' לסלק הגבאי למנות אחר, ואין כאן משום חשד. וה"ה שאר ממונים (כל בו).

הסבר בפנימיות התורה להלכות לנאמנות בעלי שררה (גובי צדקה גם בכפיה) **(שמ' תצ' כה, ה) ואת-התכלת ואת-הארנמן ואת-תולעת השני ואת-השש:** מובא הסבר מפסוק בעל כתוב דומה.
(פירוש הסולם לזוהר חדש - במדבר פרשת מטות) מאמר אין העולם מתנהג אלא בתרין גוויין חסד ודין אות א' א"ר יהודה, אין העולם מתנהג אלא בב' גווינים, הבאים מצד אשה הנמצאת חכמת לב. ז"ש, **(שמ' ויקהל לה, כה) וְכָל-אִשָּׁה תִּקְמַת-לֵב**. רומז למלכות, הנקראת חכמה תתאה, **(שם שם) בְּבִינָה טוֹו וַיִּבְיֹאוּ מִטָּוה אֶת-הַתְּכֵלֶת וְאֶת-הָאֲרָנְמָו, שתכלת היא דין, וארגמן הוא רחמים. ומה מביאים. היינו רק ב' גווינים, אֶת-הַתְּכֵלֶת וְאֶת-הָאֲרָנְמָו. שהם הגווינים הכלולים תוך גווינים. כי ארגמן כולל לבן אדום ירוק. ותכלת כוללת, גוון שחור.**

ירושלמי שקלים פ"ה, ה"ב (וילנא כב, ב) מתני' אין פוחתין **משבעה** אמרוכלין וג' גזברין ואין עושין שררה על הציבור פחות משנים חוץ מכן אחיה שעל חוליה מעיים ואלעזר שעל הפרוכת שאותן קיבלו רוב הציבור עליהן: **גמ'** אין פוחתין מג' גזברין ומז' אמרוכלין תני משני כתליקין הדא הוא דכתיב **וַיִּחְיֵאל וַיַּעֲזוּהוּ וַנְּחַת וַעֲשֵׂהאל וַיִּרְיֹמוֹת וַיִּוְכַד וַאֲלֵיאל וַיִּסְמְלֵהוּ וַנְּחַת וַבְּנֵהוּ** אמרוכלין **פְּקֻדִים מִן כּוֹנְנֵיהוּ כְּנִנְיָהוּ וַשְׁמֵעִי אֲחִיו בְּמִפְקֵד וַיְחַקְּמוּהוּ הַמִּלָּה וַעֲזָרְהוּ נְגִיד בֵּית-הָאֱלֹהִים:** המלך וכ"ג כשהוא חותם הגיבור חותם ונותנו לאמרוכל אמרוכל חותם ונותנו לקתליקין קתליקין חותם ונותנו לכהן גדול כ"ג חותם ונותנו למלך וכשהוא מתיר המלך רואה חותמו ומתיר כ"ג רואה חותמו ומתיר קתליקין רואה חותמו ומתיר אמרוכל רואה חותמו ומתיר גיזבר רואה חותמו ומתיר: אין עושין שררה על הציבור בממון פחות משנים: רב נחמן בשם רבי מנא על שם **(שמ' תצ' כה, ה) והם יקחו את-הזהב ואת-התכלת ואת-הארנמן** אמר ר' (נחמיה) חמא בי רבי חנינא מפסולת של לוחות העשירי משה הדא הוא דכתיב **(שמ' תשא לד, א) פֶּסֶל לָךְ שִׁצְרֵיתָת אֲבָנִים** פסל לך שתהא הפסולת שלך אמר ר' חנין מחצב של אבנים טובות ומרגליות (גילה) ברא לו הקדוש ברוך הוא מתוך אהלו וממנו העשירי משה כתיב **(שמ' תשא לה, ח) וַהֲפִיטוּ אֶתְרִי**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותה האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מלשה עדר – באו האקלה: תרין אמוראין חד אמר לגנאי וח"א לשבח מאן דאמר לגנאי חמון שקין חמון כרעין חמון קופר אכיל מן דיהודאי ושתי מן דיהודאי כל מדליה מן דיהודאי (**קרנן העדה:** ראו השוקים ראו הכרעיים ראו בשרו וכל זה ממה שהוא אוכל ושותה מן היהודים וכל רכושן מן היהודים:) ומ"ד לשבח מחמי צדיקיא ומזמי טוביא דזכת למיחמי יתיה (**קרנן העדה:** כדי לזכות בראיית הצדיק הביטו אחריו דזכות גדול הוא שזכה לראותו):

משבעה משני [רמב"ם כלי המקדש פ"ד, ה"ז] ועוד ממנין קתיקולין להיות לסגן כמו הסגן לכ"ג, ואין פוחתין משנים, וממנים אמרכלין אין פחות מז', ומפתחות העזרה בידם רצה האחד לפתוח אינו יכול עד שיתכנסו כל האמרכוליין ויפתחו. **[רמב"ם כלי המקדש פ"ד, ה"ח]** וממנין גזברין מתחת ידי האמרכוליין, ואין פוחתין משלשה גזברין והגזברין הם שגובין כל ההקדשות, ופודין את הנפדה מהן ומוציאין אותן בדברים הראויין להן להוציאן. **ואין [רמב"ם מתנות עניים פ"ט, ה"ה]** הקופה אינה נגבית אלא בשנים שאין עושים שררה על הצבור בממון פחות משנים, ומותר להאמין לאחד המעות של קופה, ואינה נחלקת אלא בשלשה מפני שהיא כדיני ממונות, שנותנים לכל אחד די מחסורו לשבת, והתמחוי נגבה בשלשה שאינו דבר קצוב, ומתחלק בשלשה.

[מטל השמים – ג, ג, פר' תצוה, הרב טולידאנו מרדכי ע' קצ] קופה ותמחוי: מקור לשבעה טובי העיר **[משנה שקלים פ"ה, ה"ב וב-ירושלמי]** אין פוחתין **משבעה** אמרכוליין [שו"ע חו"מ ב'] שיש להם גדר שררה. ב-מינוי נאמן על קופת צדקה או הקדש מבואר מהירושלמי הנ"ל דלמנות נאמן יחיד על הקופה או התמחוי וכן מנוי אחים (הרמב"ם מתנ"ע) ואינו נחשב שררה (המאפשרת גביית ממון בכפייה, וחלוקתו לפי שקול דעתם [שו"ע יו"ד רמ"ח ה"א וה"ב]) אלא רק להשגיח על הקופה. והייב להיות נאמן ככתב [טור יו"ד רנ"ו] והביאו [רמ"א שם ה"א]. הגבאים צריכים להיות נאמנים, חכמים, מדקדקים על העניים שלא יהיו רמאים. ומי שאינו נאמן אסור לתן צדקה על ידו. חלוקת הקופה כתמחוי החלוקה בשלושה כתמחוי דהוי דין. קופה נגבית בשניים ומתחלקת בערב שבת, תמחוי נגבה ומחולק כל יום בשלושה.

[תוס' ב"ב חב, ביאר שקופה היא צדקה שקבעו ביה"ד, לכן אין צורך בשלושה, ומכל מקום היא שררה. אבל תמחוי, שלא פסקו ביה"ד, אלא הגובים מחליטים כמה לגבות וכמה לחלק לכן צריך בשעת גבייה שלושה. וכך פסק [רמב"ם הל' מתנ"ע פ"ט, ה"ה] ו- [שו"ע הל' צדקה רנ"ו ס"ג]. ... חלוקה בשלושה לפי שהיא כדיני ממונות, לעיין על כל עני כמה ראוי ליתן לו, ותמחוי כמו שמתחלק בשלושה כך נגבה בשלושה, לפי שאינו קצוב וצריכים לעיין על כל אחד וגו'.

מ-**ירושלמי שקלים פ"ה, ה"ב]** לומדים שבכספי ציבור היו שחשדו אפילו במשה רבנו, ולכן נכון למנות בעלי שררה כמו שבעת טובי העיר, ולפחות שני גבאי צדקה נאמנים לאסוף ולגבות אפילו בכפייה, ושלושה גבאים לחלוקת התמיכה. **(שמ' תשא לד, א) וְאִמְרָה ה' אֱלֹהֵי מֹשֶׁה פְּסָלֶיךָ שִׁנִּי לַחֹת אֶבְנִים פְּרָאשִׁימִים וְכַתְּבֵהֶם עַל־הַלְחָת אֶת־הַבְּרָיִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַלְחָת הַרְאשִׁימִים אֲשֶׁר שִׁבְרָתָ: (שמ' תשא לג, ח) וְהָיָה כִּצְאֵת מֹשֶׁה אֶל־הָאֱהֱלִי קִוְמוּ כְּלֵהֶם וְנִצְבּוּ אִישׁ פֶּתַח אֱהֱלוֹ וְהִבִּטּוּ אֶתְרֵי מֹשֶׁה עַד־ בְּאוֹ הָאֱהֱלָה:**

מה מלמדים מלות "את" וטעמי מקף בכתוב **(שמ' תצ' כח, ה) וְאֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאֲרָגְמָן ?** ע"פ **[פירוש הסולם לזוהר חדש מטות]** מלות "את" מרבות גוונים הכלולים בתכלת ובארגמן וכל הגוונים מרזמים למדרגות בדין (תכלת) וברחמים (ארגמן). אפשר כי טעמי מקף **וְאֶת־ וְאֶת־** רומזים לברורים שיש להפעיל בגבית ממון לצרכי צבור ונוקקים ולברורים שיש להפעיל בהוצאת הממון. **(שמ' תצ' כח, ה) וְאֶת־הָאֲרָגְמָן** – אתנה מגביל את הגביה ואת חלוקת הממון לשיקול דעת ולמספר המינימלי של הגובים והמחלקים. **(שמ' תצ' כח, ה) וְאֶת־הַתְּכֵלֶת** – טפחא (א) כפותחת טפח להתאפיין מההגבלה הנלמדת מהכתוב שאחריו וטעמו אתנה, (ב) בתפקיד התפשטות אפיון ההגבלה והפעלת שיקול דעת לכתוב לפנייה **(שמ' תצ' כח, ה) וְהֵם יִקְחוּ אֶת־הַתְּכֵלֶת** היינו אל גבאי צדקה וממונים אחרים על הצבור וממונו שיפעלו בשיקול דעת שיאזן בין מדת הדין ובין מדת הרחמים.

(שמ' תצ' כח, ה) וְאֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ – חצי פסוק זה מסיים את רשימת החומרים להכנת המשכן וכליו ובגדי הכהנים והנהוין לעבודת המשכן. **וְאֶת־הַשֵּׁשׁ** – סלוק כמגביל, אפשר שההגבלה מרמזת להגביל שימוש בחומרים רק לאלו שהוכנו לשם ה', לשם תפקידם, וללא חסרון כלשהו בהכנתם. **הַשָּׁנִי** – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה וטעמו, כאן אפיון ההגבלה לשלימות ההכנה. **וְאֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי** (אתנה) מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן אפשר שמרמז לשלימות ההכנה היא לא רק על "תולעת שני ושש" אלא על שאר החמרים הנוכחים עד כאן. ובתפקיד סמוכים מעביר את שלימות ההכנה לחומרים המזכירים עד כאן.

שו"ת שאילת דוד קונטרס דרישת ציון וירושלים מאמר ג] ב-**[תוספתא דמנחות פ"ו]** וז"ל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעכבים זה את זה. חיסרון כלשהו בהכנת כל אחד מהחמרים לבנין המשכן, כגון העדר צבע ממקור כנדרש, שנוי בתהליך הצביעה כנדרש, שנוי או דילוג על שלב בהכנת הצמר או הפשתן כגון לא הולבן, לא נסרק, שש=פשתן צריך להישאר לבן, מעכב את כל הנעשה מהם ביחיד ובהרכב עם אחרים.

דבר אחר: [דף על הדף זבחים פח, ב] רבי ישראל מאיר הכהן מראדין בספרו "שמירת הלשון" כותב הסבר נוסף בטעם צבע התכלת של המעיל. הוא מביא את דברי חז"ל: "תכלת דומה לים", אולם הוא ממשיך את דבריהם שם: "ים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד". "והיינו שעל ידי שיזכור שיבוא לדין לפני כסא הכבוד, כן הוא גם בזה, כי איתא בתנא דבי אליהו (אליהו רבה פרק יח): "כשם שהרשעים מספרים לשון הרע ועולה עד כסא הכבוד, ועל ידי שהוא לבוש תכלת יזכור ויתבונן איה דבריו עולים, וישמר מזה".

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרעא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ושמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע.פ.

1.10 שמות תצוה כז,כ (התשפ"א)

שמות תצוה כו,ו: פ ועשו את-האפד זָהָב תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁרָּת מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב:

[רש"י] (כח,ו) זָהָב תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁרָּת - חמשת מינים הללו שזורין בכל חוט חוט היו מרדדין את הזהב כמין ססין דקין וקוצצין פתילים מהם, וטוויין אותן חוט של זהב עם ששה חוטים של תכלת, וחוט של זהב עם ששה חוטיין של ארגמן, וכן בתולעת שני, וכן בשש, שכל המינין חוטין כפול ששה, וחוט של זהב עם כל אחד ואחד, ואחר כך שזור את כולם כאחד, נמצא חוטין כפול עשרים ושמונה. וכן מפורש במסכת [יומא (עב א)], ולמד מן המקרא הזה (שמ' פק' לט,ג) וַיַּרְקָעוּ אֶת-פְּתֵי הַזֶּהָב וַיִּקְצֹצוּ פְתִילֵם לַעֲשׂוֹת, את פתילי הזהב, בְּתוֹךְ הַתְּכַלֵּת וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן וגו', למדנו שחוט של זהב שזור עם כל מין ומין: (כח,ו) מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב - כבר פירשתי (שמ' תר' כו,א) שהוא אריגת שתי קירות שאין צורות שני עבריה דומות זו לזו:

(שמ' תר' כו,א) וְאֶת-הַמִּשְׁקָן מַעֲשֵׂה עֶשֶׂר יְרִיעַת שֵׁשׁ מְשֻׁרָּת וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתּוֹלַעַת שָׁנִי כַּרְבִּים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב מַעֲשֵׂה אֶהָם:

(שמ' פק' לט,ג) וַיַּרְקָעוּ אֶת-פְּתֵי הַזֶּהָב וַיִּקְצֹצוּ פְתִילֵם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכַלֵּת וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן וּבְתוֹךְ הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב:

(שמ' פק' לט,ג) וַיַּרְקָעוּ אֶת-פְּתֵי הַזֶּהָב וַיִּקְצֹצוּ פְתִילֵם – גרשיים מונח זרקא מונח סגול.

תבנית הטעמים זרקא סגול באחד מתפקידיה מרמזת על כעין הוספה מעין הענין על הענין או גריעה מעין הענין על הענין. כל מונח עשוי לרמז לעוד לימוד מתפקידי תבנית זרקא סגול. אפשר שכאן הטעמים מרמזים, בין היתר, לתכונות מתכת הזהב שהיא רכה שמאפשר לרקעה דק מאד (גריעה בעובי המוסיפה באורך), גמישה מאד שמאפשר לפתלה מאד, צמיגה שמאפשר למותחה (גריעה בעובי המוסיפה באורך) בלי לגרום לניתוק. תכונות אלו מאפשרות לייצר חוט דק מאד ששזורים עמו שלשה מיני חוטי צמר לפי צבעם כל אחד שזור משה חוטים ממינו, וחוט פשתן השזור משה חוטי פשתן.

תבנית הטעמים גרשיים זרקא סגול, עשוי לרמז על כעין יצא מהכלל שיצא להקל ולהחמיר, להקל שבע"פ שבחוט השזור מ-28 חוטים, שזורים חוטי צמר ופשתן וזה איסור כלאיים בבגד, בבגדי כהנים בשעת עבודה ובפרוכת בין הקדש לקה"ק זה מצוה.

[רבינו בחיי] (שמ' תצ' כח,ו) ודע כי הבגדים האלה חושן ואפוד ואבנט היו צמר ופשתים, ואף על פי שהתורה אסרה לכל ישראל צמר ופשתים, לכהנים מותר בשעת עבודה, שאין הכהנים לובשים אותם רק בשעת עבודה, וזהו שכתוב באפוד: "ועשו את האפוד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזור", וכתוב בחושן: (שמ' תצ' כח,טו) וְעִשְׂתִּי חֹשֶׁן מְשֻׁרָּת וְשֵׁשׁ מְשֻׁרָּת וְאַרְגָּמָן וְתּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁרָּת וְזָהָב תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁרָּת, וכן באבנט: ה"תכלת" הוא הצמר הצבוע כעצם השמים, "ארגמן" הוא הצמר הצבוע אדום, ו"תולעת השני" הוא הצמר הצבוע בתולעת, "ושש משזור", ה"שש" הוא פשתים. ... וכתוב בפרוכת: (שמ' ויקהל לו,לה) וְעָשָׂה אֶת-הַפְּרֹכֶת תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁרָּת,

להחמיר צ"ע בצד המצוות. מצד חוטי הזהב האפוד היה יחסית כבד והכהן הגדול הנושא היה צריך לסייעתא דשמיא לנשיאתו.

(שמ' פק' לט,ג) לַעֲשׂוֹת – רביע רומז לארבעה פתילי זהב, וההמשך כפ' [רש"י] (כח,ו) ... וטוויין אותן חוט של זהב עם ששה חוטים של תכלת, וחוט של זהב עם ששה חוטיין של ארגמן, וכן בתולעת שני, וכן בשש, שכל המינין חוטין כפול ששה, וחוט של זהב עם כל אחד ואחד,

(שמ' תצ' כח,ו) אֶת-הָאֶפֶד – מקף בורר בין משמע מלת אפוד כבגד שעשה משה לכהן גדול ובין בגדי אפוד שלבשו אנשים אחרים. [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (שמ' תצ' כח,ו) וְעָשָׂה אֶת-הָאֶפֶד. זה בגד העליון (של בגדי כהן גדול), שמאפד את התחתון, והיה חוגרו, (לעומת אפודים שנאפדו בהם אנשים אחרים) וכה"א (שמ"א ב יח) וְעָשָׂה אֶפֶד בְּדָ (שמ"א ב יח) וְשִׁמוֹאֵל מִשְׁרַת אֶת-פְּתֵי הָ לְעַר תְּהִי אֶפֶד בְּדָ: ועוד משמע שהביא [ראב"ע] ... כי ה- אֶפֶד בְּדָ הוא מין ממיני פשתן. ואפוד משה לא היה בד, רק זהב ותכלת וארגמן, ותולעת שני, ושש עם הכל. ולא היו שואלים רק בחשן המשפט, שהי' עליו עולים האורים והתומים. ... והנה אפודים רבים היו עם הכהנים, ויש להם חשב, רק כי אין שם חשן ולא אורים.

[חזקוני] (שמ' תצ' כח,ו) וְעָשָׂה אֶת-הָאֶפֶד משמע אחד, ומה שכתוב (שמ"א כג,ו) וְהָיָה בְּכֹהֵן אֶבְנֵתָר בְּוָאֲחֵימֵלֶךְ אֶל-יָדָיִךְ קָעִילָה אֶפֶד וְכָד בְּיָדָיִךְ: (מלבי"ם: האפוד עם החושן הגיע בדרך נס) (שמ"א כב,יח) וְנָמְתָה | בְּיָמֵינוּ הָיָה שְׂמֹנִים וְחֲמִשָּׁה אִישׁ נִשְׂא אֶפֶד בְּדָ: תשובה לדבר אפוד בלא זהב וישראל לא היו שואלים רק בחשן שהיו בו אורים ותומים. ומה שכתוב (שמ"א לו,ז) הַגִּישָׁה-גָּא לִי הָאֶפֶד וְנִגַּשׁ אֶבְנֵתָר אֶת-הָאֶפֶד שם היה החשן דבוק עמו. וְעָשָׂה אֶת-הָאֶפֶד הא לך סדר מעשה האפוד וחושן על פי הפסוקים, כשיטת רש"י יש ראייה שהאפוד הוא לבוש, כדמתרגמינן (שמ"ב ו,יד) וְזָדוּ תְהִי אֶפֶד בְּדָ: כדרוש דבוק, ומצינו (שמ"ב יג,ח) פִּי לָנוּ תִלְפָשֶׁן בְּנוֹת-הַמִּלָּךְ הַתּוֹלַת מַעֲלִים מתרגמינן כדרוטיין.

(שמ' תצ' כח,ו) וְעָשָׂה אֶת-הָאֶפֶד – (סלוק) טפחא אתנח, כתבנית (דב' ואת' וד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וְעָשָׂה - טפחא בתפקיד שנוי ורבוי, מענין שמע ישראל ומענין תפקידי טפחא נלמד שהכתוב מרמז (א) לאומנים חכמי הלב שתהא מחשבתם וכוונתם עבודתם מתוך קבלת עול מלכות שמים ויראת ה' בהתמדה שישאפו להשתנות לטובה לטובת כל בני ישראל, ומרמז (ב) למחשבת וכוונת הכהן הגדול בחייו ובעבודתו בבגדי כהן גדול, מתוך קבלת עול מלכות שמים ויראת ה', שישאף להשתנות לטובה ובכך ישפיע על כל בני ישראל, וראה להלן בהסבר (כח,ו) תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁרָּת פירוש [אלשיך] וגם יכנס בקבלת עול תרי"ג מצות,

(כח,ו) זָהָב – תלשא בתפקיד ללימוד אלפניה לפסוק הקודם בתפקידי תלשא, וללימוד אחריה בתפקידי תלשא, מוצע לומר שכאן לאחריה זהו (א) שיעור גדול האפוד שיתאים לכהנים גדולים השונים במימדיהם, (ב) חישוב האריגה שתהא (כח,ו) מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב – כפ' [רש"י] שפירשתי ב- (שמ' תר' כו,א) שהוא אריגת שתי קירות שאין צורות שני עבריה דומות זו לזו: (הצורות לפנים האפוד שונות מהצורות הנראות לחוץ)

(כח,ו) זָהָב – תלשא בתפקיד העלם ידיעה כעין מחיצה על הידיעה. מצב של שוגג, ומסתימת [אלשיך] עשוי להיות שגם על זדון, האפוד הוא הבגד שאליו מחברים את החושן ועל ידי החושן הכהן גדול מקבל מסרים מה'. החושן נקרא האורים והתומים שמאיר ומתמים ופותר ספקות.

[אלשיך] (שמ' תצ' כח,ו) אמרו ורבותינו ז"ל [ערכין טז א] אפוד מכפר על עבודה זרה כמה דאת אמר (הושע ג ד) וְאֵין אֶפֶד וְתִרְפִּים:

ויהיה הענין, כי האפוד שעל ידו מגידי העתידות, כמה דאת אמר (שמ"א לו,ז) הַגִּישָׁה-גָּא לִי הָאֶפֶד, יכפר על עסקי תרפים המגידיים כזבי עתידותיהם. וגם כי העבודה זרה היא מכח החצונים אשר לראשם הכנסה בשולי הקדושה ואחורי אחרים שלה (כך יונקים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות, פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

חיותם). על כן יבא האפד שמציאותו באחורי הכהן מאחוריו מנגד אצילי ידיו עד עקבות רגליו, ויבטל החיצוניות אשר נדבק לאשר עבר עבודה זרה מאותה הבחינה.

(כח,ו) תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר

(כח,ו) תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן –קדמא ואולא, בתפקיד כעין כלל בהכנת האריגים למטרות שונות במשכן, אפשר שהכלל הוא כעין בנין אב המרומז בתבנית הטעמים **(כח,ו) זָהָב תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן** – תלשא קדמא ואולא, עשוי לרמז לכעין בנין אב בהכנת האריגים למטרות שונות במשכן. כמו שהבאנו מ-**[רבינו בחינ]** בשזירת החוטים ובאריגת האריגים, ולעבודת המשכן והמקדש. מהאפוד נלמד בכעין בנין אב לכפרה שכל בגד מבגדי כהן גדול מכפר על מחשבות ומעשים של כל ישראל.

(כח,ו) תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חל אותו ענין או חלה

אותה הלכה. כאן אורח חיי הכהן הגדול, דבקו באמונת ה' וכוונותיו בעבודתו במקדש כפירש **[אלשיך]** (שמ' תצ' כח,ו) ... ורמז באומרו **(כח,ו) זָהָב תְּכַלֵּת** וכו', כי להיות זה ראשון שבבגדים של כהן גדול ירמזו בו ענינו. והוא, כי מצוה על כל הכהנים להעשירו כמו שאמרו ז"ל **[יומא יח א]** גדלהו משל אחיו, וכעובדא דסתת **[תוספתא יומא א ו]**. וזה ירמז באומרו ועשו את האפד זהב, שיעשירוהו. ושמא תאמר הלא טוב היה יהיה דל כננע כי הלא יתגאה ואיך תקובל תפלתו וכפרת עבודתו על ישראל. לזה אמר **תְּכַלֵּת**, כי יתן אל לבו שעתיד ליתן דין לפני הנמשל לתכלת שדומה לכסא הכבוד **[מנחות מג ב]** הוא מדת הדין הרפה. ואם יתחזק, יזכור מדת הדין הקשה הוא האודם וזהו **וְאַרְגָּמָן**. וגם יזכור לאן הוא הולך למקום עפר רמה ותולעה **[אבות ג א]**, כמפורש אצלנו במקומו, שהוא שאם יזכה יהיה עפר, ואם לאו רמה ותולעה, וזהו **תּוֹלַעַת** אם לא יזכה, ואף אם יזכה יהיה לפחות **שָׁנִי** שישתנה לפחות שיהיה עפר. וגם יכנס בקבלת עול תרי"ג מצות, וזהו ושש. כי משמעו ששה, והוי"ו ששה הרי י"ב, והשני שיני"ן הם ת"ר הרי תרי"ב, והתיבה הרי תרי"ג, זה הוא בכחינת המעשה. ואם יחשוב מחשבה לעשות כל מצוה מהן אשר הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, נמצאו התרי"ג שתי פעמים,

(כח,ו) מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב – מרכא מרבה, סלוק מגביל. סה"כ רבוי הגבלות. אפשר מלמד שחיסרון כלשהו בכונת האומנים ובהכנת כל

אחד מהעשרים ושמונה חוטים ובשזירתם לחוט אחד, ובאריגת האפוד מהחוט הזה מעכבת. כמו שפירשנו ב-**(כח,ה)** ע"פ **[שור"ת שאילת דוד קונטרס דרישת ציון וירושלים מאמר ג]** ב-**[תוספתא דמנחות פ"ו]** וז"ל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעכבים זה את זה. חיסרון כלשהו בהכנת כל אחד מהחמרים לבנין המשכן. ועוד ע"פ **[פנים יפות]** (שמ' תצ' כח,ו) הגבלת המחשבה שתהא מכוונת אל ה' לבדו כי מחשבה של ע"ז עלולה להביא למעשה, ובע"ז ה' מצרף מחשבה למעשה מה שאין כן במצוות אחרות.

וכן כהמשך **[אלשיך]** קבלת המחשבה בהן וקבלת המעשה (שהיו מכוונים לה' לבדו). וזהו **(כח,ו) מְשֻׁזָּר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב**. שמה שאמר ושש שהוא תרי"ג יהיה משזר שהוא כפול על ידי מעשה חשב שהוא מעשה המחשבה. או יהיה אומרו חושב על הכוונה שבמחשבת העושה. והכל עולה אל ענין אחד:

[כלי יקר] (שמ' תצ' כח,ו) ... כי צמצם הקדוש ברוך הוא שכינתו בין שני בדי ארון שהיו מונחים על כתיפות נושאי הארון. ועוד **צמצם הקדוש ברוך הוא שכינתו בין שתי כתיפות הכהן נושא האפוד כי בו היה תלוי חושן המשפט אשר בו היו האורים ותומים כנגד לבו והיה השם המפורש חקוק בהם:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששנויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מדיצה. עקירה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.11 שמות תצוה כז, כ (התשפ"ב)

שמות תצוה כח, ז: שְׁתֵּי כְתָפֵת חֲבֵרֹת יִהְיֶה לָּךְ אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֶבֶר:

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (שם' תצ' כח, ז) שְׁתֵּי כְתָפֵת חֲבֵרֹת. אלו (שם' תצ' כח, ט) שְׁתֵּי אֲבְנֵי־שָׁהֶם, שהיה על כתפי אהרן (שם' תצ' כח, יב) וְנָשָׂא אֹהֶרֶן אֶת־שְׂמוֹמָם לִפְנֵי ה' עַל־שְׁתֵּי כְתָפָיו לְזָכְרוֹן:), יהיו מחוברות באפוד: (כח, ז) וְחֶבֶר. שיהא האפוד מחובר בהם: [תורה שלמה הערה מא] מבואר מדברי הלק"ט פירוש חדש בהמלות שתי כתפות, שהם באותו המובן כמו להלן (שם' תצ' כח, יב) עַל כְּתָפֵת הָאֶפֶד יהיו על בגד האפוד שמונח על כתפי כה"ג, שם כתוב (שם' תצ' כח, יב) וְשָׂמֶךְ הוא אומר שהאבני שהם יהיו מחוברות באפוד וסוף הלשון: (כח, ז) וְחֶבֶר שיהא האפוד מחובר בהם. צ"ב ואולי כוונתו על החשן שיהי' מחובר בהכתפות וקורא אותו אפוד כמבואר באע"ז פסוק טז. וברמב"ן פכ"ה-ז. – פילון בספרו [שור'ת סי' קח], כותב כאן רמז מוסרי וז"ל: מדוע כתוב על שְׁתֵּי כְתָפֵת חֲבֵרֹת ... אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֶבֶר? הכתפות מצינות מלאכה מכובדת כי הם חלקים של הבגד הקדוש, ודכרים מקודשים הם גם מכובדים. יש שתי צורות של מלאכה אחת היא הרצון לשמש את אלוהים ורדיפת הצדק; השנייה היא להיטיב עם בני אדם אשר אותה אנו מכנים בשם טוב לב ואהבת האדם. לכן מעורר אותנו אלוהים להקדיש את עצמנו לכל מלאכה ולהתחנף לכל עבודה. משה רוצה ששני דברים אלה יהיו ידועים כלומר כי שרית עם אלוהים ועם אנשים ותוכל. מבין שתי הכתפות אחת צריכה להיות בצד ימין ואחת בצד שמאל. ובכך זו שעל צד ימין קבלה את מקומה כדי לשמש את האלוהים - מלאכה הראויה להתמדה ומסירות, בעוד שזו על צד שמאל קבלה את מקומה כדי לעזור לבני אדם ולמחשבות טובות אודותם ע"כ.

(שם' תצ' כח, ז) שְׁתֵּי כְתָפֵת חֲבֵרֹת – דרגא מונח רביע, אחד מ-59 מופעים של תבנית הטעמים בתורה, מוצע לומר בפנימיות התורה שמופעים אלו הם חלק מרפ"ח ניצוצים קדושים (נ"ק). מוצע לומר שהניצוצים הקדושים האחרים מרומזים בתבנית הטעמים זקף-קטן זקף-גדול (202 מופעים בתורה), ותבנית הטעמים זקף-גדול זקף-קטן (23 מופעים בתורה), ותבנית הטעמים שלשלת פסק (4 מופעים בתורה). ומרמזים לחלוקת הידע האלקי בעולמות רוחניים, שבני ישראל יוכלו ללומדו, לרפ"ח הניצוצים הקדושים שהם שורשים לדברים רוחניים וגשמיים בבריאה. המופע הראשון של התבנית דרגא מונח רביע, הוא (בר' ג, ו) וְכִי תֵאָדָה־הוּא לְעֵינַיִם. כתוב זה מרמז להסתרת הא-לקות בבריאה. אדם הראשון היה צריך להאמין באחדות ההנהגה הא-לקית של הבריאה במצות לא תאכל מעץ הדעת עד שתנתן הרשות ולא התחכם במצות הבורא ולדמות שהוא מציאות מלבד יחידות הבורא ואחדות הנהגתו. תבנית הטעמים מרמזת לתמים תהיה עם ה' א-לקיך ובהפרת האיזון מעוררת לתיקון תשובה. פילון בספרו [שור'ת סי' קח] יש שתי צורות של מלאכה אחת היא הרצון לשמש את אלוהים ורדיפת הצדק; השנייה היא להיטיב עם בני אדם אשר אותה אנו מכנים בשם טוב לב ואהבת האדם. במסגנה מפילון בספרו [שור'ת סי' קח] ב- (כח, ז) שְׁתֵּי כְתָפֵת חֲבֵרֹת התבנית מרמזת לשורש חלוקת המצות למצוות בין אדם למקום ולבין מצוות בין אדם לחבירו. וזה אמור להכלל במסגנה המוצעת מהסבר של [העמק דבר] המוליך אל גלוי באחדות ההנהגה הא-לקית של הבריאה.

(שם' תצ' כח, ז) יִהְיֶה לָּךְ אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֶבֶר

[רבינו מיוחס] (שם' תצ' כח, ז) אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו. מקרא מסורס. וזהו סדרו וחובר אל שני קצותיו כלומר בשתי רוחותיו שמיכן ומיכן היא מחובר על ידי החשן כמו שמפרש והולך, (שם' תצ' כח, ז) וְחֶבֶר – סלוק כמגביל החיבור כפ' [רש"י] חיבור במחט למטה בחשב, ולא אורגם עמו, אלא אורגם לבדם ואחר כך מחברם.

[העמק דבר] מציע ששתי הכתפות לא תפורות לאפוד אלא מחוברות בקרסים וראויות להיות (נרמז ב- יִהְיֶה לָּךְ) מוחלפות (נרמז במקף כבורר אֶל־שְׁנֵי) בין ימין לשמאל היינו בין שְׁנֵי קְצוֹתָיו. מוצע לומר כי טעם דרגא של (כח, ז) שְׁתֵּי מצייר את החיבור בתפירה או בסיכה כעין קרס או כעין סיכה שבמשנת שבת בעלת שתי תחיבות, בין כתפה ובין חשב האפוד. וההסבר של [העמק דבר] מוליך אל גלוי באחדות ההנהגה הא-לקית של הבריאה. מיעוט כתפת שתיים, מיעוט קְצוֹתָיו שנים, לכן המלים שְׁתֵּי ו-שְׁנֵי יתירות ומלמדות על שויון בין שתי הכתפות ועל שויון בין שני הקצוות (כדוגמת שויון לכתחילה בין שני שעירי יום הכפורים, שויון לכתחילה בין שתי צפורי טהרת המצורע) זה ירמז על שויון לכתחילה בין שתי אבני השהם שבכל כתפה, על שויון לכתחילה בין ששה שבטי ישראל שבאבן שוהם אחת (בראשם ראובן) וששה שבטי ישראל שבאבן שוהם בכתפה השניה (בראשם שמעון). וזה לא רק בסה"כ המספר כ"ה אותיות של כל ששה שמות, הראוי להיות מתחלף זה גם שויון בין אלו שבימין המייצג חסד ורחמים ואלו שבשמאל המייצג גבורה ודין, פעם אלו בימין ואלו בשמאל ופעם האחרים בימין והאחרים בשמאל. כולם באים מאחדות ה'. כולם מייצגים אותה השפעת חיות לבריאה רק בעיני הברואים זה נתפס כקו ימין וזה נתפס כקו שמאל והמטרה לראותם כאחדות ק האמצע.

(שם' תצ' כח, ז) יִהְיֶה לָּךְ – מקף כבורר בהווית (במהות עיגון) הכתפות ומתיחס לכתוב לפניו, ע"פ [רשב"ם] הכתפות מעוגנות זו לזו וזהו שכת' פעם שנייה וְחֶבֶר, שמלבד שהיו כְּתָפֵת חֲבֵרֹת אשה אל אחותה עד כתפי האדם מלמעלה, חוזר ומחבר אותם מלמטה אל האפוד (וְחֶבֶר). ... שאם לא היו חוברות הכתפות יחד אלא כמו שתי רצועות עולות על צוארו ומתחברות לשרשרות החשן מלפניו, אם כן כשהכהן עסוק בעבודה וכופף את צוארו למטה, יהו נופלות הכתפות ומתפרדות והחשן נופל. וע"פ [העמק דבר] אפשר שהעיגון בין הכתפות גם הוא בקרס או סיכה ומאפשר חילוף בין מיקום הכתפות בימין או בשמאל הכה"ג.

(שם' תצ' כח, ז) יִהְיֶה לָּךְ – תביר מתיחס לכתוב אחריו בקבוצת הפרטים אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו ומעט מחבור קבוע ועושהו זמני ומתחלף. (שם' תצ' כח, ז) יִהְיֶה לָּךְ אֶל־שְׁנֵי – מקף כבורר בחיבור המתחלף של הכתפות אל החושן (שם' תצ' כח, ז) יִהְיֶה לָּךְ אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן מאפשר שנוי מיקום החיבור כל כתפה אל החושן, כתפה אחת פעם בימין והשניה בשמאל, ופעם אחרת להפך. (שם' תצ' כח, ז) וְחֶבֶר – סלוק כמגביל החיבור להיות חיבור זמני. ובין כך ובין כך זה אחדות בהנהגה הא-לקית של הבריאה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבר"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה ובעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

שמות תצוה כח,טו: ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו

זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משוך תעשה אותו:

שמות פקודי לט,ג: ונרקעו את-פתי זהב וקצץ פתילים לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מעשה חשב: (שמ' תצ' כח,טו) ועשית חשן משפט – אזלא גרש מהפך פשטא בתפקיד כעין יצא להקל ולא להחמיר, וזהו ענין השאלה באורים ותומים, אם לעשות דבר או לא לעשותו, איך לחלק הארץ, ובמיוחד אם ה' יענה לינצח, משמעו שלא יצאו למלחמה כי אין הדבר רצוי וה' יתברך רוצה בשלמות ישראל כי יקר המותה לחסידי. וזאת הדרשה הבאה.

[מדרש הגדול] (שמ' תצ' כח,טו) ועשית חשן משפט. מלמד שהוא נעשה לדין וכן הוא אומר ושאל לו במשפט האורים (במדבר כז, כא). בסדר האורים לא נאמר אלא במשפט האורים, מלמד כשהן יוצאין למלחמה שואלין באורים ותומים אם לנצח אם לינצח. לכך נאמר **(כח,טו) חשן משפט.**

(שמ' תצ' כח,טו) ועשית חשן משפט – אזלא גרש מהפך פשטא בתפקיד כעין יצא להקל ולא להחמיר, וזהו ענין הכפרה על קלקול הדין, וגם בירור האמת והצדק בין תובע ונתבע כפירוש הבא.

[רש"י] (שמ' תצ' כח,טו) ועשית חשן משפט – שמכפר על קלקול הדין. דבר אחר משפט, שמכבר דבריו והבטחתו¹ אמת, דיריישנימיני"ט בלעז [הוכחה] שהמשפט משמש שלש לשונות דברי טענות הבעלי דינים, וגמר הדין, ועונש הדין, ועונש מיתה, אם עונש מכות, אם עונש ממון, וזה משמש לשון בירור² דברים, שמפרש ומכיר דבריו:

[בבלי יומא עבא,] ... חושן ואפוד (אריגתם מחוטים בעלי) עשרים ושמונה (סיבים) מנא לן? דכתיב (שמ' תצ' כח,טו) ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משוך, ארבעה (3 חוטים צמר כל אחד בצבע שמויחד לו, 1 חוט פשתן) דשיתא שיתא (של ששה סיבים מאותו צבע ומין אחד של פשתן של ששה סיבים) – עשרין וארבעה, (הוסף לכל חוט סיב) זהב ארבעה – הא עשרין ותמניא. – ואימא זהב נמי ששה! – אמר רב אחא בר יעקב: אמר קרא (שמ' פקודי לט,ג) וקצץ פתילים, פתיל פתילים הרי כאן ארבעה. רב אשי אמר: אמר קרא (שמ' פק' לט,ג) לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן. היכי נעביד? נעביד ארבעה דתרי תרי – הווי להו תמניא (4 * 2 = 8), נעביד תרי דתרי תרי דחד חד (שני מיני חוטים עם שני סיבי זהב, שני מיני חוטים עם סיב זהב אחד, סה"כ ששה סיבי זהב), – (כח,טו) ועשית שיהיו כל עשיותיו שוות.

[רש"י יומא עבא,] וקצץ פתילים – פתילים משמע תרין, וכשקוצץ כל אחד לשנים הווי להו ארבעה. (טט: אפשר שלרב אשי ההסבר הזה לא מגביל לפתיל אחד לכל מין חוט, אולי הכוונה לשני פתילים לכלל מין חוט, והתוספות מוסיף שאין לדבר סוף, ותפסת מרובה לא תפסת) רב אשי אמר – היינו טעמא, דזהב ששה לא אפשר, דכתב ביה (שמ' פקודי לט,ג) לעשות אותו בתוך התכלת ובתוך הארגמן, משמע שיערב ממנו עם כל מין חוט. ניעביד ארבעה – המינין דתרי תרי חוטיין של זהב הווי להו תמניא (שמונה סיבים) של זהב.

(שמ' תצוה כח,טו) זהב – תלשא, בתפקידי תלשא, אפשר דרישת שיעור. לימוד אחד לכתוב לפניו, לימוד אחד לכתוב אחריו. הלמוד אלפניו עשוי להיות [תורה תמימה (=ת"ת)] (שמ' תצ' כח,טו) כמעשה אפד תעשנו – תניא, א"ר יהודה, יכול כשם שזה (החושן כח,טו) כפול זה (אז גם האפוד) כפול, ת"ל **זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משוך**, לאלה (4-ל) סיבים של ששה חוטים דקים מאותו מין, ולחוט זהב אחד ראה לימוד לאחרי (הקשתיו ולא לכפלות הקשתיו) [ת"כ פ' ויקרא, ב' ד'] [יומא עבא,]:

[ת"ת הערה ו] (שמ' תצ' כח,טו) נראה דר' יהודה לטעמיה דס"ל דברים ככתבן. כלומר שאין ליתן את האמור של זה בזה, וא"כ אחרי דכתיב כאן מפורש פרטי הדברים במה שהוקש למעשה אפוד (בחלק הארוג של החושן) לא אמרינן שהוקש עוד לענינים אחרים כמו לכפילות, ועיין בפסחים כ"א ב' בדעת ר' יהודה בכיוצא בזו ולקמן בפ' תשא בפסוק ועשית כיוור נחושת וכו' נחושת:

(שמ' תצוה כח,טו) זהב – תלשא, הלימוד לאחרי עשוי להיות ללמד לחוט זהב אחד ולא לששה חוטים כמו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משוך

(שמ' תצוה כח,טו) תכלת וארגמן – קדמא ואולא מלמד על סדר וכלל מסוים בעשיית החושן, ובפרטיו ותולעת שני ושש משוך – כתוב שבו שי תבניות טעמים. (תבנית א) ותולעת שני ושש משוך – דרגא תבר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין החשן ושעל כל אחד חלה אותה (הלכה א) אפשר שכאן שכל מין חוט שזור משהו סיבים של מין זה. ובכל חוט כזה שזור פתיל זהב אחד. אלא שכאן חסרה הידיעה על חוט התכלת וחוט הארגמן ואפשר שהכתוב ב-(שמ' פק' לט,ג) הנראה לכאורה ככפל משלים זאת. **(שמ' פקודי לט,ג) תכלת וארגמן ותולעת שני** – דרגא תבר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין חלק הארוג של החושן ושעל כל אחד חלה אותה (הלכה א) אפשר שכאן שכל מין חוט שזור משהו סיבים של המין. בכל חוט כזה שזור פתיל זהב אחד. **(תבנית ב) (שמ' תצ' כח,טו) שני ושש משוך** – תבר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין חלק הארוג של החושן ושעל חלק מהם לא חלה (הלכה ב) אין איסור לשרוף פתילים ממכנסי כהנים בשמחת בית השואבה

[תוספות שבת כא,א] שמחת בית השואבה שאני ... ומיהו בירושלמי דייק מהכא דקול ומראה וריח אין בהן משום מעילה וקשה לר"י מאי פריך ממכנסי כהנים הלא היה בהן פשתן דכתיב (שמות כח) (טט: כגון) (שמ' תצ' כח,טו) תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משוך וטוב לפתילה דהוי ככרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו ובשבת הוא דאסור שמא ידליק בעיניה אבל במקדש לא שייכא הך גזירה ונראה לר"י דכיון שאין מן הפשתן אלא רביע בטל בשאר מינים והוי כאילו אין בו פשתן כלל.

(שמ' פק' לט,ג) וארגמן ותולעת שני – תבר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין החלק הארוג של החושן ושעל חלק מהם לא חלה (הלכה ב) צ"ע

הציטוט הבא מופיע ב-[התקשרות – תרלה – תרס] ובעוד פרסומים כנמצא ב-[אוצר החכמה]. **(כח,טו) ועשית חשן משפט במילה חשן יש שני רמזים המנוגדים זה לזה: (א) ככתבי האריז"ל מובא ש-חשן אותיות "נחש". (ב) בספרים נאמר משמו של רבי אפרים מבעלי התוספות, ש-חשן בגימטרייה "משיח". הגוף רומז ל'נחש', כי הוא נקרא "משכא דחוייא" (עורו של נחש) ואילו הנפש רומזת ל"משיח". בזמן הגלות עניין ה"נחש" הוא בגלוי כי סיבת הגלות היא החטאים דהיינו התגברות הגוף על הנפש. ולאידך גיסא, עניין ה"משיח", אף שהוא קיים, הוא בהעלם. עבודתנו אפוא היא – הגברת הנפש על הגוף, כלומר, להוציא ולגלות את ה-חשן שבגימטרייה "משיח" מהיעלמו [ליקוטי שיחות כרך יא עמ' 138 באידיש]**

נשמת משיח מכילה נשמות קומת ישראל השלמה **(במ' בהע' יא,כא) ויאמר משה שש-מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבך כמרומז ב-(במ' בהע' יא,כא) רגלי העם** – גי' המלים (358) עולה נח"ש, חש"ן, משי"ח הפרש מגי' מלות הטעמים זק"ף-קט"ן זק"ף-גדו"ל (576) עולה רי"ח רמז לקשר המשיח לכלל ישראלי **(ישעיה א,א) ובריהו בראת ה' ולא ימרא עיניו יפוט ולא ימשמע עיניו יוכיח:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששעיה לגול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא גול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' שמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.12 שמות תצוה כז,כ (התשפ"ג)

שמות תצוה כז,כ: נאִתָּה תְצַוֶּנָּהוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֲלֵיהֶם שְׁמֵן נֹתֵן נָךְ כְּתִיב לְמַאֲזֵר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

[פנים יפות] וזהו (שם' תצוה כז,כ) **וַיִּקְחוּ אֲלֵיהֶם שְׁמֵן נֹתֵן נָךְ**, הרמז לזה כי שמן ז"ך מספרו **נֹתֵן**, וירמז עוד כי אמרו **וַעַן חַיִּים שֶׁעַר ט"ו, פ"ו**] שבחינת חכמה הוא משם הוי' במילוי יודין שמספרו ע"ב, והוא שורש נשמתו של משה כידוע (שם ע"ב) עם מספר משה (72 + 345 = 417) עולה כמספר **נֹתֵן** (= 417), ויש לרמז במה ש"ה **כְּתִיב לְמַאֲזֵר** למ"ש חז"ל בסוף **[ברכות סג,ב] [דב' תבוא כז,ט] הַסֶּכֶתוּ וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הֵס** ואח"כ **כָּתוּב** שהוא עיון ההלכה לידע שורשו על בוריה כפירש"י שם, ... שקול א' מעורר קול הסמוך לשרשו, וכן עין של כל אחד יראה ע"פ עין חבירו הסמוך לו עד שישפיע האור עין העליון לעין של מטה, והיינו דאמר בתריה (שם' תצוה כח,א) **וְנָתַתָּה הַקֶּרֶב אֲלֵיהֶם אֶת-אֶהֱרֹן אֹחֵיהֶם וְנָתַתָּה בְּנֵי אֹהֱלוֹ** וגו': איתא במס' **[שבת דף ל"א ע"א]** ת"ר מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו כמה תורות יש לך וכי, שוב מעשה וכו' שתלמדני כל התורה כולה וכו', שוב מעשה בנכרי אחד וכו' ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הבגדים וגו', נראה שהביאו הני תלתא עובדי היהודים ענוותנותו של הלל, משום דאיתא בכתובות דף נ"ו [ע"א] דר"מ ס"ל מתנה על מה שכתב בתורה תנאו בטל הא דברבנן תנאו קיים, ור"י ס"ל איפכא בדאורייתא תנאו קיים ובדרבנן תנאו בטל, ואיתא בב"מ ס"פ השוכר את הפועלים [צד,א] יהודא בן תימא אומר כל תנאי שאי אפשר לקיימו תנאו בטל, וכיון בעובדא קמא הוי מתנה תנאי על תורה שבע"פ דהוא מתנה בדרבנן, ובעובדא שניה הוי ליה מתנה בדרבנן שא"א לקיימו, ובעובדא ג' ע"מ שאהיה כה"ה הוי מתנה בדאורייתא, נמצא למ"ד תנאו בטל אין כל כך ראייה לענוותנותו של הלל, לכך מיייתי הני תלתא עובדא דלכ"ע באחד מהם תנאו קיים, ומחמת ענוותנותו קירבו תחת כנפי השכינה: (שם' תצוה כח,א) **וְנָתַתָּה הַקֶּרֶב אֲלֵיהֶם** – פזר מונח תרסא, תרסא בתפקיד בעל בחינה נעלה שהוא כעין נמצא במחיצה לעצמו ומשפיע ממחיצתו אור עין העליון אלמעבר למחיצתו לעין של מטה, פזר מעביר עקרון ההשפעה אל ענין קירוב נכרי או שאינו יודע תורה אע"פ שמתנה על תורה שבכתב או שבע"פ.

שמות תצוה כח,א: וְנָתַתָּה הַקֶּרֶב אֲלֵיהֶם אֶת-אֶהֱרֹן אֹחֵיהֶם וְנָתַתָּה בְּנֵי אֹהֱלוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנֵנוּ לִי אֶהֱרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אֱלֶעָזָר וַאֲיִתְמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן:

טט - תבנית הרישא של הפסוק (שם' תצ' כח,א) **וְנָתַתָּה הַקֶּרֶב אֲלֵיהֶם** – פזר מונח תרסא, כעין פרט פרט פרט, **אֶת-אֶהֱרֹן אֹחֵיהֶם** – קדמא ואזלא, כעין רמז לדרישה בסדר מסוים וזה יכול להיות כלל ופרט וכלל ואולי מדה אחרת שתכלול עוד פרטים, ובפרט הבא מרומז רבוי (שם' תצ' כח,א) **וְנָתַתָּה בְּנֵי אֹהֱלוֹ** – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע, כמתקבל מהמקורות הבאים. **[ראב"ע]** אולי בניים אחרים היו לו חוץ מאלה. ואין ספק כי רבתה למעלה במדבר משפחת אהרן, על-כן נתנו להם ישראל ערים רבות ככתוב בספר יהושע. כדי לתאם זאת עם הפשט מוצע לומר שכוונתו לבני בניים כבנים. טט - אפשר שיש כאן רמז לנאמר **[בבלי זבחים קב,א, סדר עולם רבה פ"ז, ויקרא רבה פרשה כ]** ועוד שאלישבע אשת אהרן ראתה חמישה כתרים ביום אחד, ... ופינחס בן בנה משוח מלחמה. אם כן כבר נתכהן עם בני אהרן מיום חנוכת המשכן (שם' תצ' כח,א) **וְנָתַתָּה בְּנֵי אֹהֱלוֹ** – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע. הפסוק הולך ומונה ארבעה בני אהרן, אבל מרמז על הקרבת אחרים. כגון משה רבנו ככ"ג, פינחס, בני בניו של אהרן.

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (שם' תצ' כח,א) **וְנָתַתָּה הַקֶּרֶב אֲלֵיהֶם**. אתה ממונה עליו לחנכו בעבודה בשבעת ימי המלואים: **אֶת-אֶהֱרֹן אֹחֵיהֶם**. אהרן עיקר: **וְנָתַתָּה בְּנֵי אֹהֱלוֹ**. בניו טפילין לו: **מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**. שנאמר **(דה"א כג, יג) וַיַּבְדֵּל אֶהֱרֹן לְקַדְשֵׁי קֹדֶשׁ קְדָשִׁים** וגו': **לְכַהֲנֵנוּ לִי** כל מקום שנאמר לי, בזה ובבא: **אֱלֶעָזָר וַאֲיִתְמָר**. עיקר בני אהרן שעמדה עליהם שלשלת הכהונה:

(דה"א כג, יג) בְּנֵי עֶמְרָם אֶהֱרֹן וַיִּמְשָׁה

וַיַּבְדֵּל אֶהֱרֹן לְקַדְשֵׁי קֹדֶשׁ קְדָשִׁים הַיּוֹאֵבִיבְנֵי עֶדְעוֹלָם לְקַטְוֵי לְפָנָי ה' לְשָׂרְתוֹ וְלַבְּרָךְ בְּשֵׁמוֹ עֶדְעוֹלָם:

[מלב"ם] (דה"א כג, יג) בְּנֵי עֶמְרָם. ר"ל ואין לחשב מבניו אל שבט הלוי רק משה לבדו, כי אהרן נבדל מן הלויים להיות קדש קדשים: ה' בחר באהרן ובניו לכהני ה' **מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** (הסבר ע"פ **[זהר בהיר]**, ראה להלן) בני ישראל עומדים למטה בעוה"ז לפתוח הדרכים למעלה, ולהאיר השבילין, ולהדליק הנרות בשמים, ולהעלות כל העולמות ממטה למעלה ע"י העלאת מ"ג במסירות נפש להעלות וליחד כל העולמות מסוף עולם העשיה עד רום המעלות.קדושת אהרן ובניו ויכולתם לעשות היחודים הנעלים באה מכחם של בני ישראל והם מייצגים אותם כלפי ה', תבנית הטעמים של **מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** מלמדת כך: **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, וזה רבוי בני"י עם השנים, וטעם תביר של מלת **מִתּוֹךְ** מחלק בכל הדורות להבדיל משפחת אהרן מלויים ומשאר ישראל, והוא מקור לכתוב המפורש **(דה"א כג, יג) וַיַּבְדֵּל אֶהֱרֹן לְקַדְשֵׁי וּבְפָר' תצוה** ובה"א מוסף עליו את בניו, ומבדילים לכהונה. וב-**[שמות רבה (וילנא) פרשה לז]** דרש השוואה מצמצום הבחירה לאהרן ובניו לכהונה לה', לצמצום הבחירה בקדש קדשים מכל העולם לגלוי שכינת ה'. וזה מתאים לתפקיד טעם פזר ב-**וְנָתַתָּה**, להעביר רעיון הקדשת אדם ומשפחתו לעבודת קדש קדשים לה', להקדשת מקום בארץ לעבודת קדש קדשים לה'.

[מדרש הגדול] (שם' תצ' כח,א) לְכַהֲנֵנוּ לִי, כל מקום שנאמר לִי הרי הוא קיים לעולם. אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר, כדאי אהרן לעצמו כדאי נדב ואביהוא לעצמן כדאי אלעזר ואיתמר לעצמן. **(שם' תצ' כח,א) לְכַהֲנֵנוּ לִי** – מקף כבורר בן משמע שרק חלק מהנמנים ראויים לכהן עם העברת זכות הכהונה לבנים ובין שכל אחד מהנמנים ראוי להעברת זכות הכהונה מדור לדור.

הסבר ע"פ **[זהר חלק ב, פירוש זהר בהיר הרב אייכנשטיין יצחק (אוצר החכמה)]** ד"ה **וְנָתַתָּה הַקֶּרֶב אֲלֵיהֶם**, אות ו"ו במלת **לְכַהֲנֵנוּ** יתירה ללמד שעבודת הכהונה נתנה למי שיוכל להביא ליחודים נעלים (כמו שנרמז מתבנית הטעמים של **הַקֶּרֶב אֲלֵיהֶם** – מונח תרסא, כעין רבוי טעמי תרסא, אחד מהם בתפקיד בעל בחינה נעלה שזוה מעין מחיצה בין בעל המעלה ובין שאר בני"י. (מחיצה היא מתפקידי תרסא שעורים חציצין ומחיצין). כדי שמשא יוכל להתעלות ולהשיג דברים נעלים, עליו להעזר בעבודת אהרן ובניו שעבודתם מביאה ליחודים עליונים. בזכות יחודים אלו יש קירוב של בני ישראל אל ה'.

(שם' תצ' כח,א) לְכַהֲנֵנוּ לִי – מקף, כבורר בן שתהא הכהונה ליחוד בין ו"ו (שש מדות הנקרא זעיר אנפין) ובין השכינה הקדושה הנקראת "לי", וכך יהיה קירוב בני"י אל ה' ובין מטרה אחרת.

לְכַהֲנֵנוּ לִי – אתנה, מגביל את בני ישראל והלויים מלבצע תפקידי כהנים כנאמר ב-**(דה"א כג, יג) ... לְקַטְוֵי לְפָנָי ה' לְשָׂרְתוֹ וְלַבְּרָךְ בְּשֵׁמוֹ עֶדְעוֹלָם:** כי רק לכהנים היכולת ליחודים עליונים המביאים לקירוב בני ישראל אל ה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוטר"ל) הכי מצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ובפסוק (כחג) לכהנו-לי – סלוק, מגביל הכניסה לכהונה לרבוני בגדים כפ' [רש"י] (שמ' תצ' כחג) לקדשו לכהנו-לי: להכניסו בכהונה על ידי הבגדים וגו' ומפסוק אחר נלמדת הכניסה לכהונה במשיחת שמן המשחה. החלוקה בפסוקים שונים לבגדים ולשמן המשחה מורה שבדורות שאין שמן המשחה הכהנים נכנסים לכהונה בלבישת בגדי הכהונה בלבד.

[ריקאנטי] (שמ' תצוה כחא), ואתה הקרב אליך את-אהרן אחיך ואת-בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו-לי אהרן נבב
ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן: [כ"ח, א']. כבר ידעת כי אין הקרבן קרב בלתי כהנים לויים וישראלים, כי הם כנגד שלשה אבות העליונים, הכהנים מן החסד, על כן הם מכפרים כי בחסד יכופר עון [משלי ט"ז, ו'], וכתוב [ישעיה א', י"ח] אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. הלויים מכח הגבורה, ועל כן הם ממונים על השיר, ובעבור כי הם כנגד זרועות עולם על כן מה שכשר בזה פסול בזה, כמו שאמרו רז"ל בחולין [כ"ד ע"א] כשר בכהנים פסול בלויים כשר בלויים פסול בכהנים. ישראל מכח הרחמים הנקרא ישראל סבא קדישא, על הענין הזה אמרו רבותינו ז"ל כהנים לויים וישראלים מעכבין את הקרבן.
(כנאמרי ב-) [ספד] דהני ליואי וישראל ביהדיהו כוליהו מעמדות כוליהו קיימי על קרבנא לאתקשרא קשרין ולנחתא ברכאן לעלמין, מעמדות בצלותא (תפילה), כהני ברעותיה (ברצונם), ליואי בשרתא (בשירתם), מעמדות מתערי לה להאי מחשבה טהורה לאסתלקא, כהנא מתער ימינא לחבקא לה, ליואי מתערי שמאלא ברחמי לאחדא לה כמה דאת אמר (שה"ש ב,ו) שְׂמאלו תַּחַת לְרַאשֵׁי, וכדין ריח לאתכנשא דא בדא ולא תקשרא דא בדא, והרוח דא יתת' בבעלה וכל שאר חיילין אכלין ומרוין ומדשני בהני תנני ותרובין ועלוון, וכלא ברזא דישראל וכהני וליואי כדקא חזי. ואל תתמה אחרי שכח הלויים הוא מדת הדין של מעלה, איך יצא אהרן מהם שהוא הפך מדתם, כי כך דרכו של הב"ה יתעלה, מוציא אש ממים ומים מאש, מתוך מים מלוחין מוציא המתוקים ובתוקף המרירות מזריח שם פלאו למתקן.

הוספות בפסוק: שמות תצוה כחא: ואתה הקרב אליך את-אהרן אחיך ואת-בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו-לי אהרן נבב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן: ואתה הקרב אליך – ר"ת הו"א, ס"ת בכ"ה, כב"ה ישראל לכהנו-לי אהרן – ר"ת אלי"ל מתוך בני ישראל לכהנו-לי – ס"ת כילו"י לי אהרן נבב ואביהוא – ס"ת נבי"א ואיתמר בני אהרן – ס"ת נר"י אלעזר ואיתמר בני אהרן: – ר"ת מימין או"ב משמאל או"ב בראשי וסופי תיבות שונים בפסוק מרומזת גזרת כלוי על אהרן על מעשה העגל – אליל שנראה מדבר כאוב, שאהרן הנביא (שכבר התנבא במצרים) נסה למנוע את נהיית העם אחרי הע"ז, ע"י מעורבותו במעשיהם ופעולותיו האיטיות, והקב"ה (מרומז בשם הו"א) מצוה למשה לקרבו כי היה בשגגה, ולמנוחו לכהן גדול. וזהו מוסר עצום לקרב כל אחד החפץ בתורת ה'.

שמות תצוה כחח: וחשב אפדתו אשר עליו כמעשהו מנפני יתנה זהב תכלת וארנמן ותולעת שני ושש משור:
(שמ' תצוה כחח) זָהָב – רביע, רמז לארבעה חוטי זהב, כל אחד משורר עם ששה חוטים ממין אחד, חוט זהב עם ששה חוטי תכלת, חוט זהב עם ששה ארנמן, חוט זהב עם ששה תולעת שני, חוט זהב עם ששה של שש (היינו פשתן), [בבלי יומא עב,א] דורש זאת מהמלה (שמות פקודי לט,ג) פְּתִילִם אבל זה גם נרמז ב- זָהָב – רביע, בארבעה פסוקים.
[בבלי יומא עב,א] ... חושן ואפוד עשרים ושמונה מנא לן? דכתיב (שמות תצוה כחט) וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מְשֻׁפָּט מְעֵשָׂה חֹשֶׁב כְּמַעֲשֵׂה אֲפֹד תַעֲשֶׂנוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְנָמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁרָר, ארבעה דשיתא שיתא - עשרין וארבעה, זהב ארבעה - הא עשרין ותמניא. - ואימא זהב נמי ששה! - אמר רב אחא בר יעקב: אמר קרא (שמות תצוה לט,ט) וְקִצְצֵץ פְּתִילִם, פתיל פתילים הרי כאן ארבעה. רב אשי אמר: אמר קרא לעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאַרְנָמָן. היכי נעביד? נעביד ארבעה דתרי תרי - הוו להו תמניא, נעביד תרי דתרי תרי, ותרי דחד חד - (כח,טו) וְעָשִׂיתָ שִׁיהִיו כֹּל עֲשִׂיתֵי שׁוֹת.

שמות תצוה כט,לד: ואם-ונתר מבשר המלאים ומן-הלחם עד-הפקר ושרפת את-הנותר באש לא יאכל פי-קדש הוא:

[תורה תמימה] (שמ' תצ' כט,לד) ושרפת את-הנותר - [מה ת"ל את-הנותר], לומר לך] נותר בשרפה ואין כל איסורין שבתורה בשרפה⁷⁷ [פסחים כ"ד א']:
(כט,לד) את-הנותר – מלת "הנותר" יתירה, ובלעדיה היינו סבורים ללמוד לשרפת כל האיסורים שבתורה, ובא (כט,לד) את-הנותר – מקף לברור בין קדשים שנפסלו בקודש שהם בשרפה ובין שאר האיסורים שאינם בשרפה.

רבינו מיוחס] (שמ' תצ' כט,לד) את הנותר. מקרא יתר הוא, והיה לו לומר ושרפת אותו. ובא ללמד על כל הנותרין שיהו בשריפה. וכן אף פסולי קדשים כגון הלך והיוצא ושנשחט חוץ לזמנו. וחוץ למקומו. ופסח וחטאת שלא לשמה והנתנין בפנים שנתנן בחוץ. ושבחין שנתנן בפנים ושל מעלה למטה. ושל מטה למעלה. וכיוצא במ שיהו נשרפין שנ' לא יאכל כי קדש הם (שמות כ"ט ל"א). כל שאינו נאכל בקדשים טעון שריפה אבל שלא היה פסולין בקדש כגון שמתו או שהפילו או שנשחטו בחוץ. אינו נשרפין שנ' הוא וזהו ששנינו אלו הן הנקברין קדשים שהפילו שליא תקברו כל הקדשים שנשחטו חוץ לזמנו וחוץ למקומן הרי אלו ישרפו.

(כט,לד) ואם-ונתר – גרשיים ... המלאים – תביר, תבנית הטעמים גרשיים ... תביר היא כעין מידה יצא לדון בענין אחר, יצא להקל ולהחמיר, להקל – כהמשך ... (כט,לד) ושרפת את-הנותר באש - אם זה כנותר הכללי שיש בו לאו למותר, אז זה לאו הניתק לעשה, שבשריפת הנותר לא יעבור על הלאו. צ"ע מה מלמדת תבנית הטעמים מהפך פשטא זקף-קטן, ולהחמיר - (כט,לד) לא יאכל (כ צרויה) - למאן דאמר לא יאכל (כ צרויה) אסור בהנאה.

(כט,לד) מבשר המלאים ומן-הלחם – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חלה אותה הלכה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות, פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שהנותר **עד-הבקר ושרפת את-הנותר באש לא יאכל כי-קדש הוא: עד-הבקר** – מקף בורר בין זמנים של בוקר. אתנה – מגביל אפשר שנתן רמז לרבנן להגביל אכילת הקרבן עד חצות הלילה שלפני הבוקר
[מדרש הגדול] (שמ' תצ' כט, לד) ואם-ינתר מבשר המלאים. מלמד שהמלואים (שנפסלו בקודש) מותרן בשריפה והוא הדין לכל הקדשים.

(שמ' תצ' כט, לד) מבשר המלאים ומן-הלחם – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה אותה הלכה " מותרן בשריפה והוא הדין לכל הקדשים לא יאכל "

לא יאכל, ליתן לא תעשה על אכילתו. אין לי אלא המלואים שמותרן בלא תעשה, שאר הקדשים מנין, ת"ל **כי-קדש הוא**. אין לי אלא נותר (וי' קד' יטו), פגול (וי' קד' טז), מנין, ת"ל **כי-קדש הוא**, אכילתו **[פסחים כד, א]** תניא ר' אליעזר אומר) כל שפסולו בקודש ליתן לא תעשה על אכילתו¹². אמר ר' ינאי אל תהא גזירה שווה קלה בעיניך שהרי נותר אחד מגופי תורה ולא למדו הכת' אלא מגזירה שווה, דאמר ר' יוחנן תני זבדאי בן לוי אתיא קדש קדש כתיב הכא **ושרפת את-הנותר באש לא יאכל כי-קדש הוא** וכתוב התם **[ויקרא יט, ח] כי-את-קדש ה' חלל ונכרתה**.

[תורה תמימה הערה כו] דריש יתור הלשון כי קודש הוא, ודריש דכל פסול קדשים בין פסול מחשבה בין פסול מעשה לוקה על אכילתו. ומטעם זה מבואר במעילה י"ז ב' דהפגול והנותר מצטרפין זה עם זה לאכילה שאם אכל חצי זית נותר וחצי זית פגול חייב, מכיון ששניהם נקראים קודש. וצ"ע ברמב"ם פ"ח ה"ג מפסולי המוקדשין שמביא על דין זה כל שבקודש פסול וכו' דרשה מספרי, ולמה נייד מדרשת הגמרא שלפנינו. ועיין ברש"י מעילה שם שנראה מרהיטת לשונו שגורס כי קודש הם והוא הפסוק הקודם, אבל כנראה הוא, ט"ס וצ"ל כי קודש הוא, והוא הפסוק שלפנינו דכתיב גבי נותר:

ויקרא קדושים יטו: **ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד-יום השלישי באש ישרף: (ז) ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה: (ח) ואכליו עונן ישא כי-את-קדש ה' חלל ונכרתה הגפש הוא מעמיה:**
(שמ' תצ' כט, לד) כי-קדש הוא – מקף כבורר בין קרבן מלואים בלבד ובין כל הקדשים,
(שמ' תצ' כט, לד) כי-קדש הוא – מרכא מרבה לשרוף כל הקדשים שנפסלו במחשבה או במעשה. סלוק מגביל רק לקדשים שפסולם בקדש. (נשרפו במדורה מיוחדת)

ע"פ **[רש"י]** בקרבנות מילואים הכהנים הם הבעלים, אוכלים הבשר פרט לחזה התנופה שאכלו משה רבנו שהיה כאן הכהן המקריב, ושוק התרומה שעלתה למזבח